

Acta MUP

Právní ochrana duševního vlastnictví

Ústav právní ochrany duševního vlastnictví

Acta MUP – Právní ochrana duševního vlastnictví

Vydavatel

Metropolitní univerzita Praha, o.p.s.
Dubečská 900/10, 100 31 Praha 10-Strašnice

Redakční rada

prof. JUDr. Martin Boháček, CSc.
Ing. Karel Čada, prom. práv., Ph.D.
JUDr. Jan Hák, Ph.D.
doc. JUDr. Vladimír Pítra
prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc.
JUDr. Radka MacGregor Pelikánová, Ph.D., LL.M., MBA
prof. JUDr. Jiří Srstka
doc. JUDr. Zbyněk Švarc, Ph.D.

Odborný editor

prof. Ing. Ladislav Jakl, CSc.

Odborné recenze

Mgr. Karel Špindler
Ing. Jaromír Plecítý

Redaktor

Ing. Marta Hošková (hoskova@mup.cz)

Nakladatelský editor

Mgr. Stanislava Zahálková (zahalkova@mup.cz)

Vydalo

Metropolitan University Prague Press

Tisk

Powerprint, Brandejsovo náměstí 1219, 160 00 Praha 6

Design obálky

Cyril Vochozka

Povoleno MK ČR pod č. E 19 472

ISSN 1804-6932

OBSAH

Ing. Lýdie Tallová, MBA

Metodologie vědecké práce na téma autorskoprávní ochrana literárního díla 4

Ing. Miroslav Paclík, Ph.D.

Zdroje informací o technických řešeních 36

Mgr. Simona Macková

Řízení o připomínkách ve věcech ochranných známek 60

Mgr. Jiří Průša

Vliv autorskoprávní ochrany na veřejné zakázky v oblasti ICT 75

Mgr. Veronika Pavlíčková

Podání přihlášky jako právní jednání 88

Ing. Lýdie Tallová, MBA¹

Metodologie vědecké práce na téma autorskoprávní ochrana literárního díla

Úvod

Príspevek se zabývá metodologií vědeckovýzkumné práce pojednávající o aspektech autorskoprávní ochrany literárního díla. Zvolené téma vychází z žurnalistických zkušeností doktorandky a navazuje na její diplomní práci z oblasti autorského práva. Autorka předkládaného pojednání je literárně činná již dvě desetiletí. Svůj výzkum opírá o zkušenosti z pozice publikujícího autora i vydavatele, což jí umožňuje v kontextu protichůdných zájmů zmíněných subjektů nahlížet téma nestrannou optikou. Empirická esence vědy je však pro účely tohoto pojednání záměrně ponechána stranou. Autorka se naopak soustředí v kontextu tohoto článku na teoretickou složku vědeckého poznání vztahujícího se k danému tématu. V rámci metodologie je věnována pozornost východiskům vědeckovýzkumného textu a použitým vědeckým metodám zkoumání. Kombinace zvolených výzkumných metod umožní prokázat kauzální nexus mezi úrovní autorskoprávní ochranou literárního díla a společenským vývojem. Věda je zde nahlížena jako dějinná pokladnice lidského vědění, jež vykazuje schopnost překonávat sebe sama. Tuto skutečnost ilustruje nově vzniklá potřeba přizpůsobení současného autorského práva potřebám digitálního věku. Osou vědeckovýzkumné práce, jež je předmětem tohoto metodologického rozboru, je české autorské právo. Teoretická východiska vědeckého textu zohledňují též rozdílné pojetí autorskoprávní koncepce v kontinentálním a angloamerickém právním systému. Na pozadí konkrétních jevů text reflektuje tendenci pozvolného sblížení těchto diametrálně odlišných konceptů autorského práva, přičemž zároveň upozorňuje na obtížně překonatelné bariéry dané vzájemně si nekonvenujícími autorskoprávními koncepty. Příspěvek je rámován mezinárodním právním diskurzem, jenž umožňuje zasadit téma do souvislosti v celosvětovém kontextu.

1 Ing. Lýdie Tallová, MBA, je doktorandkou MUP. Autorka je též vydavatelkou a šéfredaktorkou bilingvního magazínu Carlsbad Report. Je členkou Syndikátu novinářů České republiky, European Journalists Association a Society of Professional Journalists.

1. Teoretická východiska vědecké práce

Teoretická východiska vědecké práce slouží jako podklad pro provádění vědeckého výzkumu. Myšlenkové obrazce vyplývající ze zkoumaného tématu se tak vždy vykreslují na pozadí vědy. Charakterizovat vědu je však pro její širocespektrální významové nuance stejně náročné jako definovat obecně platnou pravdu. Univerzální definice vědy proto neexistuje. Neuchopitelnost pojetí vědy provokuje lidskou mysl k neustálým pokusům o konstrukci obecné formulace tohoto pojmu. Výsledkem je bezpočet charakteristik, což s sebou nese výkladovou rozmanitost při současném zachování konsensu o předmětu i poslání vědy.

Pro naplnění jejího účelu sehrává vedle neméně podstatné empirické složky stěžejní úlohu složka teoretická. V rámci teoretického ukotvení práce je pro konkretizaci zkoumaného tématu zásadní vymezení problematiky a významu autorského práva, a to nejen v české, ale i evropské a mezinárodní úpravě. Důraz bude přitom kladen na klíčová témata autorskoprávní oblasti. Teoretické vymezení dané problematiky bude v práci zastoupeno též specifikací předpokládaného vývoje autorského práva. Tato rovina vyústí ve formulaci odpovídajících doporučení a opatření nezbytných pro další vývoj právní úpravy prostřednictvím úvah de lege ferenda.

Použitou metodologii vědecké práce je nezbytné opřít o kvalifikované zhodnocení tuzemské i zahraniční odborné literatury. Pro účely aplikace zkoumaných jevů autorka vychází z platných právních předpisů (tuzemských i zahraničních) a nastiňuje také jejich chystanou novelizaci. Zkoumané téma je též podrobené analýze mezinárodních smluv týkajících se autorského práva, jimiž je Česká republika vázána.

Věda se zrodila z filozofie. Lze ji vnímat jako intelektuální činnost, jejíž náplní je teoretické a systematické poznávání skutečnosti a následné teoretické zobecnování zjištěných poznatků. Z tohoto důvodu je nutné brát v potaz její teoreticko-empirický charakter. K naplnění podstaty vědy je využíván soubor vědeckovýzkumných metod, které se používají buď souhrnně, nebo častěji v určitém výběru v závislosti na předmětu zkoumání. Zmíněné postupy vycházejí z historie vědy. Vzniknout jim dala již zmíněná filozofie, a to v rámci logiky.² Předmětem poznávací výzkumné činnosti je tedy sledovaná skutečnost. Objektívni poznatky jsou v rámci výzkumu logicky formulovány do pojmů, hypotéz, teorií a zákonů.

Ke srozumitelnému výkladu vedoucímu k pochopení pojmů spojených se zkoumanou problematikou bude použita metoda deskripce. Aby mohlo být téma pojato komplexně, bude nezbytné danou oblast zkoumat také prostřednictvím analytických metod zastoupených v tomto textu explanací, predikcí, indukci, dedukci a analogií. Téma bude zkoumáno též metodou komparační. V rámci komparace právních systémů poukáže autorka na kontrast české a anglo-americké úpravy autorského práva. Vzhledem k tomu, že tuzemské a americké pojetí autorského práva stojí na protipólových koncepcích, jeví se tato skutečnost pro daný výzkum z hlediska srovnávací metody velmi transparentní a dobře uchopitelnou látkou poskytující prostor pro odborné teoretické úvahy. Monismus amerického copyrightu stojí proti dualismu tuzemského autorského práva v tak silném

2 JAKL, L. *Metodologie vědy a výzkumu*. Praha: MUP, 2010. str. 31.

kontrastu jako černá barva proti bílé, což skýtá ideální podmínky pro detailní rozbor obou právních systémů, jejich srovnání a poukázání na nedokonalosti i triumfy jednotlivých koncepcí z hlediska právní teorie i praxe.

1.1 Hlavní rozdíly v pojetí kontinentálního a angloamerického autorského práva

Jak již bylo uvedeno, rozdíly mezi oběma autorskoprávními koncepcemi jsou markantní. Zatímco kontinentální autorské právo je založeno na přirozenoprávních idejích, angloamerický systém autorského práva vychází z pozitivistického přístupu. V evropském autorském právu požívá nejsilnější právní ochrany autor jakožto tvůrce díla, angloamerický copyright klade důraz na maximalizaci užítku autorských děl, a proto zde stát chrání autorská práva za účelem podpory tvůrčí činnosti a užívání autorských děl a primární ochranu tak přiznává uživatelům autorských děl. Rozdíl mezi oběma koncepcemi je signifikantní již podle názvu autorskoprávní disciplíny v jednotlivých systémech. Zatímco z kontinentálního názvu autorské právo je zřetelné, že toto právo chrání především autory, angloamerický název copyright dává tušit, že se jedná o právo vzniknuvší ke kopiím. Copyright se v angloamerickém právním systému chápe jako oprávnění na rozmnožování díla, v důsledku čehož jsou autorská práva nahlížena optikou sledování ekonomických zájmů.

Dalším podstatným rozdílem v nastavení obou autorskoprávních koncepcí je vnímání osoby autora v souvislosti s přiznáním autorskoprávní ochrany jím vytvořených děl. Zatímco kontinentální systém autorského práva přiznává autorství pouze fyzické osobě, angloamerický systém copyrightu uznává autorem vedle fyzické osoby též osobu právnickou. V angloamerickém systému copyrightové ochrany je zaměstnavatel legitimním autorem díla vytvořeného za odměnu (Work Made for Hire). Vznik autorského díla v USA je totiž vnímán ve smyslu vynaložení určité dovednosti a práce, a proto je autorství přiznáno též osobě právnické. V této souvislosti je však zřetelný průnik angloamerických majetkových prvků copyrightu do kontinentálního systému. Tento trend lze pozorovat v právní úpravě zaměstnaneckého díla, kde novelizovaný český autorský zákon přiznává majetková práva k zaměstnaneckému dílu zaměstnavateli (jenž může být a často bývá právnickou osobou), a to s ohledem na skutečnost, že zaměstnavatel poskytnul zaměstnanci materiální a jiné podmínky k vytvoření díla.

Nejzásadnějším rozdílem, který staví obě koncepcce do protipólu, je skladba autorského práva. Zatímco kontinentální a v té souvislosti též české autorské právo je založeno na dualistické koncepci rozlišující osobnostní a majetkovou složku autorského práva, angloamerický systém klade důraz především na majetkovou komponentu práva. Osobnostní a majetková práva, která jsou obsahem kontinentálního autorského práva, se neoddělitelně váží k osobě autora. Přestože některé zdroje uvádějí, že právní systém ve Spojených státech osobnostní složku autorského práva nezná, nelze toto tvrzení pokládat za pravdivé. Osou právního systému v USA jsou majetková autorská práva, nicméně tamější právní předpisy s pojmem osobnostních autorských práv operují, a to v několika zákonech, jak bude specifikováno dále v tomto textu.

Pro angloamerický autorskoprávní systém, jenž se vyznačuje majetkovým pojetím autorských práv, je tedy charakteristická monistická koncepce. I zde však došlo na sklonku minulého století k posunu ve struktuře vybraných autorských práv. Bernská úmluva

o ochraně děl literárních a uměleckých totiž stanovuje povinnost zakotvit do legislativy jednotlivých zemí určité minimum osobnostních práv. V roce 1990 byl tak v důsledku této povinnosti přijat ve Spojených státech ke copyrightovému zákonu dodatek Visual Artist Right Act, jenž zakládá osobnostní práva vizuálních umělců, avšak pouze po dobu jejich života. Zákonně ustanovení taxativně vymezuje skupiny umělců, na které se osobnostní práva vztahují. Jedná se o autory maleb, kreseb, soch a fotografií. Osobnostních práv se autoři mohou vzdát. Možnost vzdát se osobnostních práv je naopak nepřípustná v kontinentálním systému. Jakmile autor jednou prodá svá práva v rámci copyrightového systému, ztrácí navždy kontrolu nad svým dílem. Naproti tomu v kontinentálním systému založeném na *droit autore* převádí autor na jiný subjekt pouze majetková práva k dílu (a to po předem vyhrazenou dobu určenou zpravidla v licenční smlouvě), zatímco osobnostní práva k dílu mu zůstávají.

Copyright platný ve Velké Británii, USA, Kanadě, Austrálii a Novém Zélandu vykazuje v pojetí autorských práv jednotlivce podstatné právní rozdíly oproti kontinentálnímu pojetí autorského práva. Autor v zemích právně regulovaných copyrightem má ke svým právům ze zákona mnohem širší disponibilní možnosti než autor, jehož práva jsou chráněna v rámci kontinentálního systému. A právě u literárních děl, jež jsou osou tohoto textu, jsou rozdíly v dispozičních právech k dílu u obou systémů v praxi markantní. Autorská práva k literárním dílům totiž podle amerického copyrightového systému (s výjimkou děl výtvarných) neobsahují ze zákona osobnostní složku, jako je tomu v systému kontinentálním. Právě ona osobnostní složka autorských práv je v kontextu dispozičních možností limitující. Autoři, jejichž díla spadají pod copyrightovou ochranu, mají tedy širší dispoziční možnosti v kontextu nakládání se svým dílem – mohou veškerá práva k dílu prodat, převést na jiný subjekt nebo se jich dokonce zcela vzdát. Copyright je totiž nastaven tak, aby mohly být v co největší míře naplňovány ekonomické zájmy. To je zcela v rozporu s kontinentálním chápáním autorského práva, jež autorům literárních, ale i uměleckých a vědeckých děl poskytuje k jejich dílům z morálního hlediska jakousi vyšší ochranu, což je ovšem vykoupeno tím, že autoři v Evropě nemohou výkonem a správou osobnostních práv legitimně pověřit jiný subjekt. Osobnostní práva k dílu jsou zde totiž nepřevoditelná a nezczitelná.

Zatímco kontinentální systém nepožaduje pro vznik autorského práva zachycení díla na hmotném nosiči, angloamerický systém tuto podmínku do autorského zákona zakotvil. Autorská práva v kontinentálním systému jsou nezapsatelná. K jejich vzniku není třeba registrace. Oproti tomu v angloamerickém právním systému byla až do roku 1978 registrace zákonnou podmínkou pro vznik autorského práva k dílu. Díla je možné registrovat i nadále, nicméně registrace nezakládá autorská práva. Registrace je ale účelná pro důkazní prostředky v případném soudním řízení. Případ upuštění od povinné registrace autorských děl v angloamerickém systému a nabývání autorského práva samotným vznikem díla po vzoru kontinentálního práva demonstruje další příklad sblížení obou koncepcí.

2. Vymezení pojmu vědy

Věda je velmi stará. Počátek vědy jako uvědomělé, cílevědomé a uspořádané poznávací činnosti lidské určit nelze.³ Definici vědy lze konstruovat na základě vícerozměrného pohledu na danou problematiku. Ottův slovník naučný,⁴ nejrozsáhlejší a dosud nepřekonané české encyklopedické dílo z let 1888–1909, definuje vědu jako soubor stejnorodých poznatků, spořádaných mezi sebou podle stejnorodosti látky a podle příčinného spojení jednotlivých zjevů mezi sebou.⁵ Vztah příčiny a následku (mj. též z hlediska látky) determinoval ve svém metodologickém pojetí vědy již Aristoteles.⁶ Ve svých úvahách rozlišoval mezi možnostmi (*dynamis, potentia*) a uskutečněním (*energeia, actus*), kdy okamžiku uskutečnění předcházela jeho možnost. Toho by ovšem dle jeho přesvědčení (respektovaného mimochodem dodnes) nebylo realizovatelné bez dané příčiny. Encyklopedický slovník vědu charakterizuje jako druh systematického poznání, odlišeného již v antice od všeobecné filozofie a systemizovaný počátkem novověku, kdy se zformovaly jednotlivé disciplíny obvykle s konkrétní originální metodologií a předmětem.⁷ Obsahové vymezení vědy dává předpoklad k formulaci myšlenek o jejím poslání. Podstatou výzkumu je systematické, racionální a metodické vyvozování a zobecňování nových poznatků na základě abstraktního myšlení a teoretické činnosti.⁸

Věda slouží k popularizaci současného stavu vědění. Civilizovaná společnost si význam vědy pro svůj další vývoj uvědomuje a vědecký výzkum podporuje. Ani v 21. století ale nelze říci, že všechny státy vytvářejí v rámci svého zřízení žádoucí podmínky pro rozvoj vědy. Ačkoliv bývá toto téma záměrně tabuizováno, autorka považuje v této souvislosti za přínosné zmínit plíživě negativní vlivy promítající se do vědeckého výzkumu. Věda bývá totiž v některých dobách a společnostech předmětem nežádoucí státní, politické a náboženské cenzury.⁹ To má destruktivní účinky na svobodný vědecký výzkum, jehož výsledky bývají těmito praktikami úmyslně zkresleny, což zpochybňuje účel takového výzkumu a maří úsilí mnoha vědeckých pracovníků. Zde je ale třeba přiznat, že přes usilovnou snahu o maximální objektivizaci vědeckého výzkumu nemohou být ani v demokratických společnostech jeho výsledky nikdy považovány za zcela objektivní, nezpochybnitelné a všeobecně platné. Pokud by tomu tak bylo, popírala by tato skutečnost samotnou podstatu výzkumu spočívající v neustálém překonávání myšlenkových paradigmat v rámci vývoje společnosti. Věda je založena na intelektuální činnosti badatelů.

3 KNAPP, V. *Teorie práva*, 1, vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. str. 1.

4 Ottův slovník naučný byl ve své době jednou z nejlepších encyklopedií na světě. V počtu hesel a ilustrací se se zařadil na druhou světovou příčku hned za Encyklopedii Britannicu. Na jeho tvorbě se podílelo více než tisíc odborníků, což se promítlo do mimořádné kvality díla.

5 OTTO, J. *Ottův slovník naučný*, heslo Věda. Sv. 26, str. 487.

6 Aristotelés rozlišuje příčinu:

1. látkovou (*hyletiké, materialis*), tj. materiál či látku,
2. tvarovou (*eidetiké, formalis*), tj. představu či tvar,
3. účinnou (*hothen hé arché, efficiens*), tj. toho, kdo ji působí,
4. účelovou (*hú heneka, finalis*).

7 *Encyklopedický slovník*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1993, str. 1167.

8 OTTO, J. *Ottův slovník naučný*. Praha, 1907, str. 487 – 488.

9 BAKALÁŘ, P. *Tabu v sociálních vědách*. Praha: Votobia, 2003. str. 9.

Ti většinou navazují na výsledky vědeckého výzkumu svých předchůdců. Podstatou vědy je teoretické a systematické poznávání skutečnosti. Cíl vědeckého úsilí směřuje k vytvoření systému poznatků, přičemž je nezbytné zjištěné skutečnosti následně odborně formulovat, což je předpokladem kvalifikovaného výkladu zkoumané problematiky.

K provádění vědy slouží soubor metod, jež lze využít komplexně anebo je možné pracovat s výběrem těchto metod stanoveného dle účelu konkrétního výzkumu. Je třeba zdůraznit, že výzkumná činnost musí vycházet ze studia faktů při zachování požadavku co nejpřesnější interpretace zjištěných skutečností. Výstupy vědeckého výzkumu musí zároveň svou konstrukcí odpovídat požadavkům logiky. Výsledky vědeckého bádání musejí být podrobeny verifikaci. Ověření zjištěných skutečností může být provedeno buď na základě logického zkoumání nerozpornosti teorie nebo pomocí experimentů a v neposlední řadě též na základě praktických či obecných zkušeností. Důraz je při vědeckém zkoumání kladen na objektivitu. Autorka v této souvislosti upozorňuje na nezbytnost dodržování etického kodexu při provádění vědeckého výzkumu. S určitým zkráslením je nutné počítat u každé výzkumné metody. Bylo by však neodpustitelnou hanbou, kdyby se výzkumník podílel na překrucování či falšování výstupů jednotlivých metod. Jak uvádí Marc Bloch: „Ze všech jedů, které dokážou zkazit svědectví, je tím nejprudším podvod.“¹⁰

Teorie vědeckého poznání (epistemologie) je filozofickou disciplínou, která zkoumá vznik, proces a předmět lidského poznání. Filozofie ale nesmí být pro své zaujetí sama sebou brzdou vědeckého bádání. Lze ji využít jako podpůrnou linku, jež otvírá cestu k vědeckému poznání, které však musí vycházet z naléhavé potřeby zkoumat vybrané jevy a zasazovat je do souvislostí. Edmund Husserl¹¹ tuto myšlenku vyjádřil následovně: „Popud k bádání musí vyjít nikoliv od filozofií, nýbrž od záležitostí a problémů.“¹² Filozof dále upozorňuje, že by se vědec neměl nechat příliš ovlivňovat předem určenými danostmi ani se nenechat zaslepit „velkými jmény“. Namísto toho by měl usilovat o nabytí počátků ve svobodné odevzdanosti samotným problémům a nárokům z nich vyplývajícím.¹³ Autorka k tomu dodává, že uvedené doporučení je jedinou možnou cestou, jejíž následování může posunout vědu za horizont současného vědění. Vzhledem k předmětu zkoumání je pro epistemologii příznačný přesah do různých oborů. Věda se vyznačuje specifickým vědeckým jazykem, jež obsahuje jednotlivé výroky, tvrzení, generalizace a teorie vypovídající o vlastnostech zkoumaných předmětů a vztazích mezi nimi. Výzkumná činnost je v rámci vědy založena na předpokladech (hypotézách). Pro výzkum je nezbytné stanovit metody vědecké práce, na základě kterých lze dospět k určitému poznání.

10 BLOCH, M. *Obrana historie anebo Historik a jeho řemeslo*. 1. vydání. Praha: Argo, 2011. str. 85.

11 Edmund Husserl byl německý filosof moravského původu a zakladatel moderní fenomenologie.

12 HUSSERL, E. *Filosofie jako přísná věda*. 1. vydání. Praha: Togga, 2013. str. 72.

13 HUSSERL, E. *Filosofie jako přísná věda*. 1. vydání. Praha: Togga, 2013. str. 71.

2.1 Dějinný vývoj vědy

Vědu je nutné chápat v historických souvislostech. Metodologie soudobé vědy se formovala po tisíciletí. Dnešní stav jejího poznání je výsledkem krystalizace filozofických úvah celé řady vynikajících myslitelů. Literatura vývoj vědy sleduje ve čtyřech historických epochách, jež jsou prezentované epochou starověké, středověké, novověké a soudobé vědy.¹⁴ Epochou v obecném smyslu je významné dějinné období. Epochu vědy lze vyjádřit jako podmnožinou historické (kulturní) epochy. Je vymezená historickým časem, odborným jazykem vědy, způsobem komunikace a v neposlední řadě i sociálním kontextem.¹⁵

V rámci konkretizace výše zmíněného výčtu historických epoch vědy lze v první řadě upřít pozornost na epochu nejstarší, starověkou, jejíž kořeny sahají až do 6. století před naším letopočtem. Prvopočátky vědeckého bádání lze tedy nalézt v období řecké antiky. Příkladné zasnění do teorie vědeckého výzkumu můžeme pozorovat již u Aristotela. Jeho klasifikace věd, metodologické i speciálně vědní práce založené na systematické a logice jsou dostatečným argumentem k domněnce, že tento myslitel svými intelektuálními výstupy položil základy vědecké teorie. Pro historicky nejstarší epochu vědy je příznačný odklon od mytologického náhledu na svět založeného na vybájených interpretacích a jeho směřování k racionálním zdůvodněním skutečností prostřednictvím filozofie. Na tuto epochu plynule navázala epocha středověké vědy, jež byla charakteristická průnikem teologických vlivů do oblasti racionálního poznání.

Přelomovou však byla z hlediska vědeckého přínosu epocha třetí, vzniklá v období renesance, jež umožnila vědě vymanit se z područí teologie. Společnost se v důsledku revolučních myšlenek založených na racionalitě musela vyrovnat s paradigmatickou změnou poznání světa. Do vědy začaly silně promlouvat nově objevené fyzikální zákony, prostřednictvím kterých byly vysvětlovány přírodní jevy. Vědecké pojetí světa bylo nově formováno bez bezprostředního božího vlivu. Bůh v přeneseném slova smyslu sestoupil z nebeských výšin a stal se součástí přírody. Základy moderní vědy tehdy položil Galileo Galilei, jenž v rámci vědeckého bádání přisuzoval zásadní význam příčinnosti¹⁶ (čímž navázal na teorii Aristotelovu, jež je popsána výše v tomto textu). Novověká věda je založena na fyzikálních a matematických objevech, jež následně rozpoutaly průmyslovou revoluci.

Soudobá věda je charakteristická plošným a strmě stoupajícím rozvojem rozličných oborů napříč všemi oblastmi celospolečenského vývoje. Důraz je kladen na rozvoj intelektuálního kapitálu, přičemž zásadní roli hrají v celosvětovém měřítku inovace. Vědecký výzkum ještě nikdy v historii neměl tak silnou společenskou, politickou a ekonomickou podporu jako v 21. století.

14 JAKL, L. *Metodologie vědy a výzkumu*. Studijní opora. Praha: MUP, 2010, str. 7.

15 OCHRANA, F. *Metodologie vědy*. Úvod do problému. Praha: Karolinum, 2009.

16 KRÁMSKÝ, D. *O povaze humanitních věd. K etickým a metodologickým východiskům humanitněvědního poznávání*. Liberec: Nakladatelství Bor, 2008. str. 17 -18.

2.2 Stěžejní přínos vědy

Stěžejní přínos vědy je dán předmětem výzkumu a jeho mnohdy překvapivými závěry, přičemž platí, že zcela neočekávaný výsledek může (ale nemusí) vést k „velkému objevu.“¹⁷ Nicméně neopomenutelným atributem vědeckého bádání je kontinuita výzkumu, kdy závěry dílčích studií mohou sloužit jako východiska nebo vyvrátitelné argumenty pro další výzkum. Vědecký výzkum vedený v rozličných oblastech života je tak tkán tisícičetou badatelskou nití. Jeho výsledky, ať jsou stále aktuální či překonané novým poznáním skutečnosti, zrcadlí moudrost civilizace. V této souvislosti je třeba připomenout, že je třeba brát v potaz skutečnost, že závěry jednotlivých výzkumných projektů nemají a ani nemohou mít definitivní platnost. Každý vědní obor je utvářen souborem poznatků platných v daném období, které věda nazývá paradigmaty. Věda však prochází neustálým vývojem a v jeho důsledku přirozeně dochází k postupné či náhlé změně platných způsobů poznání. V takovém případě hovoříme o změně paradigmatu. Jakkoliv se může paradigmatická změna jevit zpočátku nedůvěryhodně, po prokázání její platnosti lze konstatovat, že výzkum, který ji přinesl, je pro společnost velmi prospěšný. Neustálý vývoj vědy je hnacím motorem badatelské činnosti, neboť nová zjištění poskytují východiska pro další badatelské výzkumy. Na tomto místě je třeba upozornit na skutečnost, že věda má pro společnost stěžejní význam, a to z důvodu, že její výstupy se promítají do dalšího vývoje civilizace.

2.3 Metoda, metodika a metodologie

K hlubšímu proniknutí do teoretické roviny vědy je třeba rozumět jejímu pojmosloví a vzájemným vztahům mezi jednotlivými pojmy. Základním pojmem, od kterého se vědní disciplína odvíjí, je metoda. Slovo řeckého původu (*methodos*) značí cestu. Metoda je postupem nebo způsobem uplatňovaným k dosažení stanoveného cíle nebo získání jistých poznatků. Spočívá v uspořádání elementárních logických procesů do určitého systému. V kontextu vědy je metoda závislá na teorii, která možné způsoby užití konkrétní metody určuje (legitimizuje či validizuje).¹⁸ Od metody je důležité odlišit pojem technika. Ta je nástrojem vycházejícím z principů a zásad metody. Technika v praxi umožňuje získávat konkrétní údaje o zkoumaných jevech.

S metodou úzce souvisí pojem metodika. Metodiku je nutné chápat ve dvou rovinách. Jednak jako pracovní postup neboli způsob uplatňování metody, a pak také jako nauku o metodě vědecké práce.

Základní pojmosloví vědy zastřešuje metodologie, jež zkoumá metody a metodiky vědeckých a vědeckovýzkumných prací.¹⁹ Metodologii je možné chápat jako učení o vědě, tento pojem ale také vyjadřuje teorii metody. Lze proto konstatovat, že metodologie se zabývá zákonitostmi vědeckého bádání jako tvůrčího procesu. Ve zjednodušeném výkladu je metodologie vědy naukou o metodách. Pojem metodologie vědy není v teorii používán jednoznačně. František Ochraňa²⁰ metodologii vědy nahlíží vícedimenzionální optikou.

17 NAVRÁTIL, M. *Mýty a realita výzkumu a vývoje*. 1. vydání. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008. str. 32.

18 *Encyklopedický slovník*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1993, str. 674.

19 JAKL, L. *Metodologie vědy a výzkumu*. Studijní opora. Praha: MUP, 2010, str. 6.

20 OCHRANA, F. *Metodologie vědy*. Úvod do problému. Praha: Karolinum, 2009.

Její podstatu vysvětluje prostřednictvím tří rovin.²¹ Metodologie vědy je tedy všeobecným pojmem, pod který z teoretického hlediska spadá metoda vědy a pod tento pojem je dále podřazena metodika vědecké či vědeckovýzkumné práce.

K naplnění podstaty a účelu vědy je ale třeba sledovat vedle její teoretické substance též složku empirickou. V souvislosti s vědeckým výzkumem je proto třeba zmínit též důležitost strategie výzkumu. Ta spočívá ve stanovování konkrétních cílů, jichž je nezbytné v rámci dlouhodobého záměru prostřednictvím rozličných způsobů dosáhnout. Ke splnění stanoveného záměru je nezbytné stanovit si časový a věcný plán činností, které je nezbytné k úspěšnému splnění vytyčeného úkolu provést.

Odborný jazyk této vědecké práce je vzhledem k jejímu tématu z velké části ovlivněn právními pojmoslovím. Právní jazyk je dle právního slovníku druhem obecného spisovného jazyka, který se uplatňuje v oboru práva. Rozlišujeme právní jazyk zákonodárce, jazyk používaný v oblasti rozhodovací soudní a správní činnosti, na ně navazující jazyk advokátů a jazyk právní vědy. Hlavními požadavky na právní jazyk jsou jednoznačnost, konstantnost a srozumitelnost právní terminologie. Zákonné pojmy a jejich legální definice jsou jako součásti zákonů obecně závazné.²² Tím je naplněn jeden ze základních znaků kvalifikovaného odborného textu tak, jak vyžaduje metodologie vědy.

3. Cíl vědecké práce

Stěžejním cílem tohoto vědeckého textu je zachycení autorskoprávní problematiky literárních děl v historickém kontextu - od prvopočátků ochrany literárních děl až po současnost, s nástinem pravděpodobného budoucího vývoje. Podpůrnou linkou zkoumaného jevu bude zohlednění kulturního a společenského vývoje daných dějinných epoch a prokázání jeho přímé souvislosti s úrovní autorskoprávní ochrany.

Ze současného stavu poznání autorskoprávní problematiky vyvstává řada otázek týkajících se rozporu mezi teorií a praxí. Úkolem tohoto vědeckého textu je determinovat klíčové i odvozené aspekty nedostatečné právní ochrany literárních děl a určit souvislost zkoumaných proměnných s předpokladem budoucího chování systému. K definování a následnému ověření předběžných tvrzení poslouží formulace a verifikace hypotéz. Naplnění účelu výzkumu vědecké práce bude realizováno prostřednictvím souboru zvolených metod (jak bude blíže specifikováno níže).

21 V rovině obecné hovoříme o filosofii a metodologii vědy. Rovina „zvláštního“ (druhového) se vztahuje k metodologii aplikované na daný druh věd. Hovoříme pak např. o metodologii přírodních věd, metodologii sociálních věd. Platí přitom, že tato konkrétnější rovina vychází z obecné roviny (z roviny filosofie a metodologie vědy). Třetí rovina je rovinou jedinečného, která se vztahuje k jednotlivé vědní disciplíně. Každá vědní disciplína používá při zkoumání svoji specifickou (jí vlastní) metodu. Metodologickými východisky, jak vybírat a používat určitou metodu, jaké korektní postupy volit při zkoumání, argumentaci a závěrech, patří do oblasti filosofie a metodologie vědy. Pro vědecké pracovníky i jiných oborů má proto význam ovládat obecnou metodologii vědecké práce.

22 HENDRYCH, D. A KOL. *Právníký slovník. 2., rozšířené vydání.* Praha: C. H. Beck, 2003. str. 705.

3.1 Obecná východiska vědecké práce

Obecným východiskem vědecké práce na téma autorskoprávní ochrana literárního díla je rozbor současného stavu platného autorského práva s akcentem na dílo literární jakožto specifického předmětu autorského zákona. Předmětem vědeckého výzkumu je nedostatečná a obtížně aplikovatelná ochrana výsledků tvůrčí duševní činnosti v kontextu platného autorského práva.

Problematickou skutečností se autorce jeví absence charakteristiky pojmu literárního díla v tuzemské autorskoprávní úpravě. Autorský zákon²³ pojem literárního díla používá, nicméně zákonodárce záměrně abstrahuje od vymezení tohoto pojmu. Z uvedeného důvodu je autorčinou snahou zkonstruovat takové pojmové vymezení literárního díla, které by odpovídalo požadavkům dnešní doby ve způsobech nahlížení na podstatu obsahu i formy díla, a to jak v autorskoprávní rovině, tak i z hlediska literárněvědného, neboť tuto rovinu současný autorský zákon opomíjí.

Důležitým aspektem této práce je zachycení autorskoprávní problematiky v dobovém kontextu. Zatímco v 15. století způsobil v oblasti psaného slova a jeho masového šíření revoluci vynález knihtisku, fenoménem současnosti je v tomto směru digitalizace autorských děl. Elektronická forma písemných děl má pro autorskoprávní problematiku multidimenzionální charakter, a to z důvodu, že na rozdíl od klasického tisku vnáší do vztahů mezi autory a uživateli jejich děl nástroje, které umožňují dodat dílu zcela nový a donedávna nepředstavitelný rozměr.

Revoluční aspekt digitalizace autorských děl spočívá ve skutečnosti, že tato nová forma tištěného textu dala vzniknout zcela novému modelu rozšiřování děl. Vzhledem k paprskovitému odrazu tohoto jevu do rozličných oblastí běžného života musí legislativa na tuto skutečnost reagovat a nastavit takové právní normy, které dokáží postihnout problematiku digitálního šíření děl ve všech aspektech její existence.

V této souvislosti přináší elektronická forma zpřístupňování děl informační společnosti nová práva a povinnosti. Zde je důležité si uvědomit, že technologické možnosti dávají autorům i uživatelům jejich děl možnosti, které vysoce přesahují právní rámec. A to je moment, na který autorka soustředí v rámci této práce svou pozornost. Důležité je sledovat v souvislosti s digitalizací ještě další velmi významný aspekt, jím přeshraniční šíření autorských děl. Tato otázka vykazuje vysokou míru aktuálnosti, neboť územní dosah sdělování počítačových programů a dalších autorských děl v internetovém prostředí se dostává často do konfliktu s teritoriální působností autorskoprávních úprav jednotlivých zemí.

Princip teritoriality (*lex loci protectionis*), na němž je tuzemské i evropské autorské právo založeno, se zdá být v digitálním prostředí z celosvětového hlediska překonaným. Koncept teritoriálního vymezení autorskoprávní ochrany svou podstatou totiž zpochybňuje samotný Internet, jenž je založen na principu deterritorializace. De lege ferenda lze proto předpokládat, že zákonodárci jednotlivých evropských zemí dospějí ve svých

23 Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, jak vyplývá ze změn provedených zákony č. 81/2005 Sb., č. 61/2006 Sb. a č. 216/2006 Sb. (úplné znění vyhlášeno pod č. 398/2006 Sb.)

úvahách k alternativnímu přístupu v právní regulaci, jenž by mohl vyústit v zavedení principu země původu díla (*lex loci originis*) namísto současného principu teritoriality při přeshraničním sdělování veřejnosti.

Legislativa již elektronickou formu tištěného textu svými ustanoveními reflektuje, nicméně ustanovení aplikovatelná na tuto problematiku jsou natolik obecná a neurčitá, že jsou pro praktické využití nedostačující. Problematikou teritoriality z hlediska digitálního šíření autorských děl v prostředí Internetu se zabývá též připravovaná novela českého autorského zákona. Nové informační technologie a internetové prostředí totiž ukazují, že princip teritoriality, na němž je autorské právo založeno, je při užití díla na Internetu z právního hlediska velmi problematický, a to i s ohledem na licence. Novelizace tuzemského autorského zákona je tudíž velmi žádoucí, a to zejména z důvodu, že jeho současné znění je velmi vzdálené realitě digitálního věku.

3.1.1 Vymezení pojmu autorského díla

Pro naplnění výše stanovené vědecké ambice je nezbytné zabývat se vymezením pojmu autorského díla a v jeho rámci též literárního díla (jež je podmožinou díla autorského). Zatímco autorský zákon dílo autorské definuje, jeho znění bližší vysvětlení díla literárního neobsahuje. Autorský zákon pracuje s pojmem literárního díla jako s notorií. Autorka se domnívá, že povinností zákonodárce by mělo být vysvětlit pojmy, se kterými v rámci legislativy operuje. Ponechání jednotlivých pojmů z hlediska výkladu svému osudu vnáší do autorskoprávní oblasti výkladovou nejistotu. Autorským dílem je dle § 2 autorského zákona: dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na rozsah, účel nebo význam (dále jen „dílo“). Dílem je zejména dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické.

Z logického hlediska je dílo všeobecným pojmem, neboť vykazuje následující znaky:

- jedinečnost (originalita)
- výsledek tvůrčí činnosti autora (tvořivost)
- objektivní vnímatelnost (trvalá nebo dočasná)
- nezohledňuje se a úpravě nepodléhá rozsah, účel ani význam (obsahová stránka)

Pro účely rozboru pojmu díla literárního lze taktéž konstatovat, že se jedná o všeobecný pojem vykazující tyto znaky:

- jedinečnost (originalita)
- výsledek tvůrčí činnosti autora (tvořivost)
- objektivní vnímatelnost (trvalá nebo dočasná)

- nezohledňuje se a úpravě nepodléhá rozsah, účel ani význam (obsahová stránka)
- tištěná i elektronická podoba (digitalizovaná)
- ochrana se vztahuje též na počítačový program

Pod pojem literárního díla lze ještě podřadit pojem počítačového programu, jenž je jako dílo literární také chráněn autorským zákonem (za předpokladu, že je původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvorem). § 65 odst. 1 autorského zákona uvádí, že počítačový program, bez ohledu na formu jeho vyjádření, včetně přípravných koncepčních materiálů, je chráněn jako dílo literární. Autorka si na tomto místě dovozuje poznamenat, že ačkoliv počítačový program požívá stejné autorskoprávní ochrany jako dílo literární, nelze počítačový program za dílo literární považovat (jak bývá mylně interpretováno). Komentář k § 65 autorského zákona totiž uvádí: „Počítačový program je chráněn jako dílo literární, což znamená, že je třeba s programy počítat všude tam, kde zákon zmiňuje literární díla, přestože počítačové programy literárními díly nejsou.“²⁴ Ve smyslu autorského práva je počítačový program dílem rovnocenným s ostatními autorskými díly.²⁵

Počítačový program je rovněž pojmem všeobecným, rozeznatelným na základě následujících znaků:

- vlastní duševní výtvor autora (tvořivost)
- trvalá nebo dočasná objektivní vnímatelnost (zdrojový kód vytištěný na papíře nebo strojový kód zpracovatelný i čitelný počítačem)
- nezohledňuje se a úpravě nepodléhá rozsah, účel ani význam (obsahová stránka)
- tištěná i elektronická podoba (digitalizovaná)

Jak si lze z uvedených pojmových znaků počítačového programu všimnout, na rozdíl od determinace díla literárního (jež zákon chrání stejně jako počítačový program), v tomto výčtu chybí znak jedinečnosti. Počítačové programy jsou v souladu s mezinárodními smlouvami a komunitární právní úpravou v České republice chráněny autorským zákonem, a to ve smyslu jejich začlenění pod pojem autorského díla. Požívají stejné autorskoprávní ochrany jako díla autorská, přestože nespĺňují veškeré pojmové znaky autorského díla ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 autorského zákona. Jedná se v podstatě o právní fikci.²⁶ Dle § 2 odst. 2 autorského zákona ke vzniku autorskoprávní ochrany počítačového programu postačí původnost díla ve smyslu vlastního duševního výtvoru. Zde je ale třeba podotknout, že tímto ustanovením není vyloučena eventualita jedinečnosti počítačového programu ve smyslu § 2 odst. 1 autorského zákona.

24 CHALOUPKOVÁ, H., SVOBODOVÁ, H., HOLÝ, P. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) a předpisy související, Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004. str. 153.

25 VOJČÍK, P. A KOL. *Právo duševního vlastnictví*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. str. 128.

26 Fikce je uměle konstruovaná skutečnost, která nemá své vyjádření v objektivní realitě. Právní fikce je konstrukcí užívanou v právu, prostřednictvím které se za určitých okolností předstírá právní skutečnost, která nenastala.

Odstranění tohoto pojmového znaku z autorského zákona není samoúčelné. Povinný znak jedinečnosti činil totiž u počítačového programu v předchozí právní úpravě²⁷ potíže. Počítačové programy jsou totiž často zhotovovány pro účely konkrétního zadání, k jehož splnění může vést podobná či stejná cesta a výsledkem může být dílo totožné s dílem jiného programátora – jedná se například o programy řešící správu účetnictví. Současná právní úprava obsažená v autorském zákoně proto od naplnění znaku jedinečnosti u počítačového programu upustila a požadavek jedinečnosti, jež se dá nahlížet synonymem originality či individuality, nahrazuje požadavkem původnosti díla ve smyslu, že je autorovým vlastním výtvoem bez dalšího.

Autorský zákon pracuje též s pojmem fotografického díla. Zákon stanoví, že za autorské dílo se pokládá též fotografie a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, pokud jsou tato díla původní v tom smyslu, že jsou autorovým vlastním výtvoem (znak jedinečnosti zde není vyžadován). Fotografické dílo musí splňovat znaky kladené obecně na autorské dílo.

Z hlediska způsobu výběru a uspořádání obsahu je třeba při charakteristice pojmu autorského díla zohlednit též pojem databáze. Databází je dle § 88 odst. 1 soubor nezávislých děl, údajů nebo jiných prvků, systematicky nebo metodicky uspořádaných a individuálně přístupných elektronickými nebo jinými prostředky, bez ohledu na formu jejich vyjádření. Databází je za předpokladu naplnění výše uvedených znaků dle § 5 autorského zákona sborník, jako je časopis, encyklopedie, antologie, pásmo, výstava nebo jiná databáze. Z toho lze odvodit, že databáze je dílem souborným. U databáze zákon též nevyžaduje naplnění znaku jedinečnosti. Důraz je kladen na skutečnost, aby databáze byla způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu původní ve smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvoem. Databáze je charakteristická následujícím výčtem znaků:

- vlastní duševní výtvor autora (tvorivost)
- systematické nebo metodické uspořádání součástí databáze
- elektronický či jiný způsob zpřístupnění
- nezohledňuje se a úpravě nepodléhá rozsah, účel ani význam (obsahová stránka)

Pojmy autorské dílo, počítačový program, databáze, fotografické dílo a souborné dílo lze pro jejich vzájemnou provázanost označit za pojmy vztahové. Pojmy souborného díla a databáze navíc pojí určitá souvztažnost, neboť jsou k sobě v určité relaci, resp. podřazenosti.²⁸

27 Zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých. (autorský zákon)

28 JAKL, L. *Metodologie vědy a výzkumu*. Studijní opora. Praha: MUP, 2010, str. 31.

4. Použité vědecké metody zkoumání

Vědecká práce je autorským dílem vědeckovýzkumného charakteru. K naplnění elementárních i dílčích cílů práce je nezbytné použít vhodnou metodologii výzkumu. Důležité přitom je zachovat časovou posloupnost a logiku metodologických operací. K nalezení či objasnění vědeckých poznatků a zákonitostí zkoumaného objektu lze dospět pomocí vhodně zvolených výzkumných metod. Objektivitu výsledků vědeckého bádání nejlépe zaručí správně zvolená kombinace metodologických postupů. Zároveň je třeba zachovat soulad teoretického a empirického přístupu tak, aby vědeckovýzkumná práce tvořila kompaktní celek. Pro účely tohoto vědeckého díla a jeho maximální transparentnosti autorka zvolila vědecké metody zkoumání založené jak na teoretické, tak i empirické esenci vědy. Pro metodologické a terminologické ukotvení zkoumané problematiky vychází z rozboru platného českého práva v oblasti autorskoprávní problematiky při současném zohlednění harmonizačního procesu, v rámci kterého dochází ke sjednocování tuzemského autorského práva s právem unijním. Práce též zohledňuje rozdílné pojetí autorskoprávní koncepce v kontinentálním a angloamerickém právním systému. K naplnění daného účelu autorka využívá výkladové metody, které jsou ke zkoumané problematice relevantní. Uvést zkoumané jevy do souvislostí jí umožňují metody účeloslovné (*teleologické*), mluvnicko-jazykové (*gramaticko-stylistické*), významoslovné (*sémantické*)²⁹ a výkladové (*hermeneutické*). Rovinu formální logiky zastoupí metody systematické a logické, a v neposlední řadě též metody historické (*occasio legis*). K použití jednotlivých vědeckých metod zkoumání autorka dospěla na základě detailní rešerše tuzemské i zahraniční odborné literatury, českých i mezinárodních pramenů práva a judikatury.

4.1 Výkladové metody

Téma této práce přímo vyžaduje věnovat pozornost výkladu (interpretaci) právních předpisů. Výklad práva je považován za „královskou“ právní disciplínu, což svědčí o jejím mimořádném významu. Autorské právo bude v této práci vykládáno prostřednictvím několika výkladových metod.

4.1.1 Účeloslovná (teleologická) metoda

Pomocí teleologického výkladu zaobírajícího se smyslem zákona (*ratione legis*) autorka poukáže na úmysl zákonodárce při konstituování právní normy a tuto linku přenesne na rozbor účelu samotné právní normy. Teleologickou metodou se zkoumají vnitřní souvislosti právních myšlenek, jež jsou koncipované v abstraktní rovině právních principů. Dle právní teorie je každému pravidlu možno přiřadit rozumný účel. Při praktikování této metody je nezbytné klást si otázku, jaký účel zákonodárce s danou právní úpravou sledoval a současně brát v potaz, že při formulaci dané právní normy vycházel ze znalosti platného práva i stavu světa v době, kdy daný zákon konstituoval. Zde je nutné zabývat

29 Sémantika je nauka o významu výrazů z různých strukturních úrovní jazyka – morfémů, slov, slovních spojení a vět, popř. i vyšších textových jednotek. Kromě oblasti lingvistiky samé je sémantika spjatá s množstvím dalších oborů, zvláště s logikou, informatikou a programováním, filosofií jazyka, kognitivní vědou, psychologií a literární vědou.

se myšlenkou, zda byla účelem zákonodárce v kontextu současné autorskoprávní úpravy primárně ochrana práv autorů anebo státem koncesovaných ochranných svazů autorských, které dle autorčina názoru chrání spíše ekonomické zájmy kolektivních správců autorských práv než samotné autory. Hendrychův právní slovník k teleologické metodě uvádí, že se z hlediska legality jedná o metodu interpretace nadstandardní povahy, které je třeba používat spíše jen výjimečně při řešení obtížných případů.³⁰ Autorka tuto metodu zvolila na základě přesvědčení, že v kontextu práce má své opodstatnění, jak bude uvedeno na následujících řádcích. Teleologický výklad je využíván k posouzení účelu právní úpravy vzhledem k sociálnímu a politickému kontextu relevantnímu v době její aplikace. A to je moment, který autorka shledala důvodným pro použití teleologické výkladové metody. Globalizační tendence projevující se stíráním teritoriálních hranic totiž otřásají autorským právem (založeném na principu teritoriality³¹) v základech. Z toho důvodu je nezbytné zabývat se smyslem autorského zákona se zohledněním naznačeného moderního trendu reflektujícího virtuální prostředí internetu, které pro svou specifickou povahu vyžaduje důmyslnější ochranu literárního díla (zejména v kontextu licencí), než jaké se mu dostává.

Autorka touto metodou poukáže na skutečnost, že současný právní rámec autorského práva zaostává za vývojem techniky umožňující šíření literárních děl online a nastavená autorskoprávní ochrana tak (zejména v digitalizovaném prostředí) nekoresponduje se současnými požadavky, jež jsou na ochranu literárních děl z hlediska společenského vývoje kladeny. Teleologický výklad tak bude sloužit jako východisko pro formulaci doporučení vedoucích k přiblížení současného autorského práva aktuálním potřebám ochrany autorských děl v kontextu nových technologií.

Teleologický výklad bude v práci podpořen výkladem doktrinárním (vykládá právní normu tak, jak je to obvyklé v právní nauce neboli doktríně, a to i bez opory v explicitních zákonných ustanoveních) a jemu velmi podobným výkladem z judikatury (právní norma se vykládá na základě ustálené soudní nebo správní judikatury).

4.1.2 Mluvnicko-jazyková metoda

Pozornost bude věnována také gramatickému výkladu právní normy, jenž spočívá v interpretaci textu. K tomu jsou využívány postupy zaměřené na zjištění základních poznatků o smyslu normativního textu zákonů, jiných právních předpisů a dalších forem tzv. psaného práva. Při použití této metody se rozlišuje zjištění významu právních pojmů z hlediska poznatků sémantických a lexikálních a objasnění smyslu slov a vět podle gramatických, morfologických a syntaktických pravidel.³² Mluvnický rozbor zákona tak ozřejmuje význam použitých výrazů. Při výkladu se vychází ze struktury věty,

30 HENDRYCH, D. A KOL. *Právní slovník*. 2., rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. Str. 1026.

31 Zásada teritoriality u práv z duševního vlastnictví znamená, že tato práva jsou chráněna pouze na území toho státu, kde vznikla a řídí se národním právním řádem. Právní úpravy různých států se ovšem liší, a tak se od konce minulého století prosazuje snaha teritoriální omezení právní ochrany duševního vlastnictví vyloučit pomocí různých mezinárodních smluv.

32 HENDRYCH, D. A KOL. *Právní slovník*. 2., rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. Str. 269.

rozebírají se vztahy mezi jednotlivými částmi vět i celých souvětí. Tato metoda poslouží k lepšímu pochopení právní řeči autorského zákona, což umožní lépe se orientovat na virtuální ploše ohraničené mantinely platné legislativy.

4.1.3 Významoslovná (sémantická) metoda

Důležitou úlohu autorka v kontextu práce přikládá též významoslovné (*sémantické*) metodě. Sémantika je naukou o významu jazykových výrazů. Oporu nachází v logice a lingvistice. Ve své podstatě se tato věda s interdisciplinárním oborovým přesahem zabývá principy formálního modelování významu. Encyklopedický slovník sémantiku vysvětluje jako teorii vyjádření smyslu.³³ Podřazuje ji společně se syntaxí a pragmatikou pod pojem sémiotika, jenž pochází z řeckého slova *sémeion* znamenající znak. Sémantika je jakožto jazykovědná disciplína naukou o významech (od slova označovat) a nutno podotknout, že stojí v kontrastu k fonetice (nauka o hláskách). Sémantika pojednává o vztazích mezi výrazy a tím, co označují, čímž se staví do protikladu k pragmatice, která pojednává o vztazích mezi výrazy a jejich uživateli. Kontrastní je též k syntaxi, jejímž předmětem jsou vztahy mezi výrazy.

4.1.4 Hermeneutická metoda

Své opodstatnění v této práci bude mít též výkladová (*hermeneutická*) metoda neboli hermeneutika. Význam slova je odvozován z řeckého slova *hermeneuein*, což v překladu znamená objasňovat, vysvětlovat. Tato filologická a filosofická nauka se zabývá porozuměním a interpretací jazyka. Jejím prostřednictvím jsou vykládány náboženské, právní a filozofické texty. V širším pojetí je využívána též k výkladu uměleckého díla a velmi dobře se uplatňuje při hlubším porozumění podstaty lidského bytí. V případě této práce bude hermeneutická metoda prvotně vztažena k výkladu autorského práva. Hermeneutika je charakteristická způsobem nahlížení na poznání. Na rozdíl od ostatních metod, které jsou založeny na zdůrazňování popisu či vysvětlování, pojímá hermeneutika poznání jako reflektované porozumění. Samotnému porozumění ale předchází poměrně dlouhý myšlenkový proces. Na jeho počátku je představa či úsudek o předmětu zkoumání, který se následně konfrontuje s textem a na základě porovnání se utváří od předběžného mínění odlišná představa. Právě ono předporozumění hraje v hermeneutice důležitou úlohu. Jeho korekce umožňuje výzkumníkovi blíže pochopit zkoumanou skutečnost, kterou následně konfrontuje se zkoumaným textem. Teprve při výkladu často dospěje k názoru, že je potřeba postup ještě opakovat. Proto bývá tento proces nazýván hermeneutickým kruhem, jenž sestává nejméně ze tří procedur. Ve fázi předběžného porozumění textu je nezbytné ujasnit si, proč je daný text předmětem výzkumu. Důležitý je též výzkumníkův postoj ke zkoumanému textu, jeho subjektivní názor, který bude v následných fázích na základě nově zjištěných skutečností poopraven. Následuje hermeneutická zkušenost, která je odlišná od původního mínění. V závěrečné fázi dochází ke korekci původního názoru, čímž je kruh uzavřen a v případě, že výzkumník potřebuje proniknout hlouběji do dané problematiky, může hermeneutický kruh opakovat do té doby, dokud nedospěje k uspokojivému porozumění zkoumané skutečnosti.

33 KOLEKTIV AUTORŮ. *Encyklopedický slovník*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1993. str. 977.

Metoda hermeneutického kruhu bude při výzkumných aktivitách uplatňována pomocí revizí definovaných činností v souvislosti s vymezením konkrétní výzkumné otázky. Není vyloučeno, že v průběhu výzkumu dojde k revizi samotného předmětu zkoumání, autorka to však v této fázi nepředpokládá. Hermeneutický kruh sehrává významnou úlohu též v literární teorii. Proto jej autorka využije též při výkladu pojmu literárního díla jako stěžejního prvku prostupujícího celou vědeckovýzkumnou práci. Závěrem lze dodat výstižné shrnutí významnosti hermeneutického kruhu citací z knihy Lenky Gulové a Radima Šípa: „Hermeneutický kruh je osudem všech věd na několika úrovních jejich praxe. Kdekoli vědci narážejí na výsledky aplikací svých teorií, tam musí přeložit tyto výsledky do systému jejich užitého slovníku.“³⁴ Autoři tím narážejí na skutečnost, že jevy nemají samy o sobě interpretační schopnost. Myšlenkový přechod od teorie k jednání a od výsledků jednání zpět k teorii je proto vždy hermeneutickým výkonem výzkumníka nebo vědecké komunity.

4.2 Logické aspekty lingvistiky

Lingvistika, ač bývá v odborné literatuře označována za antivědu³⁵, prostupuje celým spektrem poznání napříč vědními obory. Její devizou je interpretační funkce. Právě ona totiž poskytuje všem oblastem vědy pojmový aparát. Jazyk umožňuje konstruovat samotný předmět poznávání, což je pro účely vědeckého výzkumu velmi podstatné. Badatelé dávají jazyk schopnost myšlení, reflektování a strukturování obsahů. Jako první si jazyka z pohledu nástroje (*organon*), který umožňuje přesvědčivě argumentovat, všimnul řecký filozof Aristoteles (384 – 322 př. n. l.). Zkoumal gramatiku, rétoriku, teorii interpretace a také logiku.³⁶ Na jeho revoluční (byť nedokonalou) teorii založenou na subjektech a predikátech navázali další myslitelé. O století později Aristotelovu teorii logického myšlení založenou na zákonitostech jazyka posunul Chrysippos ze Soloi (asi 280 – asi 206 př. n. l.), když tehdejší náplň logiky obohatil o složené výroky. Jeho nápad, jenž lze považovat za geniální, stojí na jednoduchém principu, jímž je používání spojek. Tento významný myslitel přišel na to, že se slovy jako „a“, „nebo“ a „jestliže ... pak“ se dají spojovat různé výroky. Pravdivost celku pak záleží pouze na pravdivosti jednotlivých částí.³⁷ Ačkoliv Chrysippos obohatil výzkumem jazyka zákonitosti logiky, cenné výstupy jeho vědeckého bádání byly dalších 1500 let přehlíženy. Neopomenutelnou roli v tom sehrála skutečnost (kromě toho, že se jeho spisy ztratily a myšlenky se tak šířily zprostředkovaně), že tohoto myslitele zastínil Aristoteles, neb právě on byl pro katolickou církev „mužem se svatozáří“. Chrysipposovy logické zákonitosti vycházející ze správné práce s textem se začaly uplatňovat až dvě tisíciletí po jejich uvedení v život. Nakolik udržováním Chrysipposových pravidel v „umělé spánku“ věda utrpěla, by mohlo být samo o sobě předmětem rozsáhlého výzkumu. Uvedený příklad velmi názorně demonstruje, jak může prosazování náboženských a politických zájmů vědě škodit.

34 GULOVÁ, L., ŠÍP, R. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2013. str. 25.

35 KRÁMSKÝ, D. *O povaze humanitních věd. K etickým a metodologickým východiskům humanitněvědního poznávání*. Liberec: Nakladatelství Bor, 2008. str. 59.

36 CRYAN, D. A KOL. *Logika*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003. str. 6.

37 CRYAN, D. A KOL. *Logika*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003. str. 10.

4.3 Logické metody

Pro zachycení a zpracování tématu výzkumné práce na vědecké bázi je nezbytné věnovat pozornost náležitostem myšlenek, aby byly interpretovány srozumitelně a nedocházelo k jejich zkreslení. Důležité proto je ctít zásady formální logiky³⁸. Ta se zabývá studiem forem myšlení z hlediska jejich konstrukce a zkoumá jazykové prostředky v souvislosti s odvozováním závěrů z daných předpokladů. Pro naplnění kritéria odbornosti vědeckého textu je tedy nezbytné, aby výroky odpovídaly náležitostem myšlenkových forem.

Jak uvádí Jaroslav Peregrin s odkazem na názory matematiků, formální logika studuje jednu specifickou strukturu (nebo nějakou omezenou skupinu příbuzných struktur) - totiž tu, která určuje, co z čeho vyplývá.³⁹ Logické metody jsou soustavou prostředků, které jsou využívány k analýze struktury jevu včetně souvislostí mezi jeho jednotlivými komponentami. Z tohoto důvodu při jejich aplikaci sehrává důležitou roli srovnávání. Předmětem logických metod je nalézání kauzální závislosti. V praxi se kombinují, doplňují a překrývají.⁴⁰ Jejich kombinace se vždy odvíjí od potřeb konkrétního vědeckého výzkumu. Jsou založené na třech dvojicích nejvýznamnějších metod. Každá z dvojic je vymezena kontrastními metodami: abstrakcí – konkretizací, analýzou – syntézou a indukcí – dedukcí. Tyto základní metody doplňuje kasuistika, komparace a analogie. Touto prací se prolínají všechny zmíněné logické metody, jak bude specifikováno dále. Postupy formální logiky při provádění vědeckých a vědeckovýzkumných prací spočívají ve vyjasnění stanoveného cíle a shromáždění vstupních údajů o dosud známých řešeních daného problému. Následuje fáze analyzování a syntetizování vstupních údajů. Z dosažených výsledků je nutno abstrahovat nepodstatné údaje a prvky a získané údaje na závěr zevšeobecnit.⁴¹

4.3.1 Abstrakce – konkretizace

Abstrakce⁴² zastává v metodologii odborné práce velmi důležitou úlohu. Je totiž nosným pilířem vědy. Tuto logickou metodu lze charakterizovat jako myšlenkový proces, při kterém se ze zkoumaného pojmu záměrně vyčleňují nepodstatné znaky. Vzniká tak detaily nezatížený model objektu obsahující jen takové znaky, které umožňují získat odpovědi na kladené otázky. Jak uvádí Zdeněk Molnár, abstrakce nutně musí být účelová,

38 Formální logika – teorie vyplývání a odvozování výroků; určení podmínek, za nichž závěry vyplývají z předpokladů. Za zakladatele je považován Aristoteles svou teorií sylogismu, v celém dalším vývoji se logika snažila o přesnější formalizaci, přelom nastal v 2. polovině 19. století rozvojem matematické (symbolické) logiky. Čerpáno z: KOLEKTIV AUTORŮ: *Encyklopedický slovník*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1993. str. 311.

39 PEREGRIN, J. *Logika a logiky. Systém klasické výrokové logiky, jeho rozšíření a alternativy*. 1. vydání. Praha: Academia, 2004. str. 12–13.

40 POTŮČEK, M. *Manuál prognostických metod*. Praha: Slon, 2006. str. 8.

41 JAKL, L. *Metodologie vědy a výzkumu*. Studijní opora. Praha: MUP, 2010, str. 32.

42 Abstrakce je jedním z podstatných momentů procesu poznání; a) proces abstrahování, tj. způsob tvorby pojmů, při němž se odhlížením od odlišností a zvláštností jedinečných jevů zjišťují jejich obecné, podstatné vlastnosti a vztahy; b) výsledky procesu abstrahování: zákonitosti, modely a zejména pojmy.

neboť účel a otázky, které chceme zodpovědět, jsou vodítkem pro redukci prvků, jejich vlastností a vazeb mezi nimi.⁴³ Tato metoda se uplatňuje spíše ve výzkumu zaměřeném na oblast průmyslového práva.

Pro účely této práce se ukazuje vhodnější metoda konkretizace, jež je inverzní k metodě abstrakce. Oproti abstrakci metoda konkretizace umožňuje zasadit obecný jev do konkrétních podmínek. Metoda je charakteristická myšlením v detailech. Myšlenkový proces konkretizace spočívá v odkrývání specifiky věcí a událostí, které charakterizují individuální skutečnost jako zvláštní moment. Při konkretizaci je ilustrován obecný zákon či zákonitost pomocí individuálního případu. Na konkrétní výskyt vybraného objektu z určité množiny objektů se aplikují charakteristiky platné pro tuto množinu objektů. Abstrakce náleží mezi důležité gnozeologické kategorie a mezi nejsložitější filozofické problémy.

4.3.2 Analýza a syntéza

Pro hlubší rozbor formulace teoretických východisek autorka využije logických metod analýzy a syntézy poznatků načerpaných při studiu nejvýznamnějších děl z oblasti autorského práva včetně zákonných předpisů a judikatury a závěry z nich transformuje do kritické reflexe v kontextu současného diskurzu českého autorského práva.

Analýza spočívá v myšlenkovém rozkladu sledovaných jevů na jednotlivé části, znaky a vlastnosti, které se následně stávají předmětem zkoumání. Její podstatou je bližší poznání zkoumaných jevů, pro které platí určité zákonitosti. Analýza odděluje podstatné od nepodstatného, vede od složitého k jednoduchému, od mnohosti k jednotě.⁴⁴ Cílem analýzy je proniknout do struktur rozhodovacích prvků systému, který tvoří jednotlivé jevy a odhalit principy jeho fungování.

Syntéza se projevuje v myšlenkovém sjednocení jednotlivých jevů v jeden celek. Dodává jednotě konkrétnost a doplňuje analýzu. Tato metoda umožňuje sledovat vzájemné souvislosti mezi jednotlivými složkami jevu a poskytuje výzkumníkovi možnost odkrývat vnitřní zákonitosti fungování jevu včetně jeho vývoje.

Analýza a syntéza jsou z metodologického hlediska kontrastními metodami, které se vzájemně prolínají a doplňují. Lze také konstatovat, že obě metody tvoří nedílný celek. Proto je nezbytné kombinovat obě metody, aby mohl být předmět výzkumu poznán v jeho úplnosti. Práce bude z uvedeného důvodu založena na analyticko-syntetických poznávacích postupech.

43 MOLNÁR, Z. *Úvod do základů vědecké práce. Syllabus pro potřeby semináře doktorandů.* [cit. 2014-03-12]. Dostupné z WWW: <https://www.google.cz/search?newwindow=1&espv=2&es_sm=93&q=metoda+konkretizace&oq=metoda+konkretizace&gs_l=serp.3...3895.6818.0.7016.19.19.0.0.0.180.1845.15j4.19.0...0...1c.1.39.serp..2.17.1619.6PNgoor0nwk>

44 KOLEKTIV AUTORŮ. *Encyklopedický slovník.* 1. vydání. Praha: Odeon, 1993. str. 44.

4.3.3 Indukce – dedukce

Autorskoprávní problematika literárního díla poskytuje prostor pro specifické otázky, k jejichž zodpovězení je vhodné použít metodu indukce i dedukce, což umožní postihnout jak empirickou, tak i teoretickou rovinu zkoumaných jevů. Obě metody spolu totiž úzce souvisí. Zatímco dedukce vychází z teoretických poznatků načerpaných studiem abstraktních systémů, kdy se jejich testováním získávají nové znalosti a zkušenosti, indukce právě na základě zkušenosti a jejího opakovaného pozorování (měření) dospěje k formulaci obecných konceptů, teorií a generalizací, které vysvětlují minulé zkušenosti a předpovídají budoucí chování systému.⁴⁵

Induktivní (empiricky budovaná) metoda je založená na procesu vyvozování obecného závěru na základě poznatků o jednotlivostech a tento způsob umožňuje dospět od jednotlivých soudů k obecným. Induktivní metodou získaný závěr lze považovat za hypotézu, protože daný jev vysvětluje (v praxi se samozřejmě vzhledem k subjektivitě postojů vyskytuje vícero vysvětlení zkoumaných jevů). Induktivní metodu lze uplatnit tam, kde lze pozorovat konkrétní jev nebo vlastnost. Při jejím použití získáme odpověď na otázku, proč k danému jevu dochází. Indukce vychází z kvalitativních dat a umožňuje vyvozovat obecná pravidla vztahující se k určité pravidelnosti. Myšlenkový pochod směřuje od jednotlivého k obecnému. Pro účely tohoto textu bude využito induktivní metody v rámci definování hypotéz, které budou následně testovány a jejich výstupem bude nová či odvozená teorie, jež může posloužit jako východisko pro navazující výzkum. Induktivní metodu autorka využije při konstrukci případové studie, jejímž cílem bude vysvětlení plošné neznalosti autorského práva u absolventů středních a vysokých škol, obzvláště uměleckých, kdy je situace o to vážnější, že tito absolventi ve své profesi přicházejí do dennodenního kontaktu s autorskoprávní problematikou (ať už pracují v grafických studiích, redakcích, nakladatelstvích, nebo jako fotografové či jiní umělci). Zkoumaným jevem bude zmíněné nedostatečné právní povědomí o problémech ochrany autorského práva, jež je dle autorčina šetření způsobeno absencí přednášek o autorském právu na daných vzdělávacích institucích. Bude se jednat o exploratorní (mapující) výzkum, jenž se provádí za účelem stanovení hypotéz (které není vzhledem k povaze této metody nutné stanovovat na začátku práce). Hypotéza se stane přijatelnou, pokud poskytne vysvětlení, proč ke zkoumanému jevu došlo.

Deduktivní (teoreticky formovaná) metoda spočívá v postupu, v rámci kterého se z daných tvrzení (premis) odvozují závěry. Podstatou této metody je myšlenkový pochod, při němž přecházíme od obecných závěrů, tvrzení a soudů k méně známým a svou povahou i zvláštním. Deduktivní přístup vychází z teorie a bývá často realizován průzkumem pro odhalování kauzálních vztahů mezi proměnnými. Ve výzkumu je tato metoda uplatňována tím, že je daný případ na základě obecně platných závěrů aplikován na teorii, konkrétně na dosud neprozkoumané případy. Samotný proces výzkumu založeného na dedukci spočívá ve formulaci hypotéz, které jsou následně pomocí logického uvažování a již známých (jistých, nikoli pravděpodobných) faktů podrobovány testování.

45 MOLNÁR, Z. *Úvod do základů vědecké práce. Syllabus pro potřeby semináře doktorandů.* [cit. 2014-03-12]. Dostupné z WWW: <https://www.google.cz/search?newwindow=1&espv=2&es_sm=93&q=metoda+konkretizace&oq=metoda+konkretizace&gs_l=serp.3...3895.6818.0.7016.19.19.0.0.0.180.1845.15j4.19.0....0...1c.1.39.serp..2.17.1619.6PNgoor0nwk>

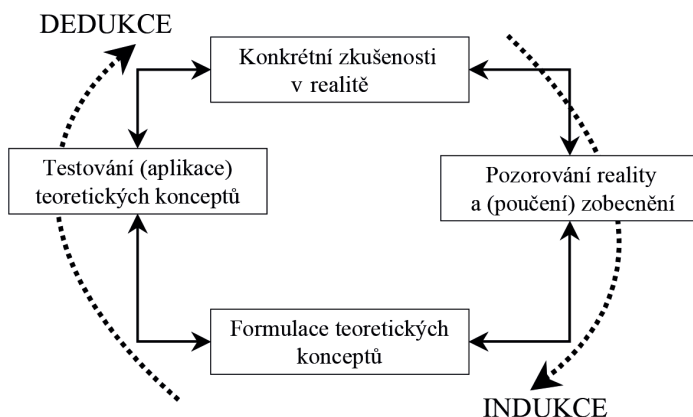
K tomu se využívají především kvantitativní data. Dedukce je testovacím procesem, který ověřuje, zda je předkládaná hypotéza schopna vysvětlit zkoumaný fakt. Taktéž dedukce má své opodstatnění pro účely výzkumu, na němž stojí tato práce. Autorka bude prostřednictvím deduktivní metody ověřovat, zda lze hypotéz potvrzená induktivní metodou pokládat za obecně platnou.

Malou ukázkou použití deduktivní metody v této práci autorka demonstruje na následujícím příkladu: Podstatnou záležitostí vztahující se k již zmíněnému tématu digitalizace autorských děl je role knihoven, archivů a muzeí v digitálním prostředí. Otázka, již se autorka v rámci této práce zabývá, staví do protikladu principy rozšiřování kultury a respektování výlučných práv autorů. Jsou knihovny dle platného práva oprávněny používat digitalizovaná díla jen v rámci sběru a uchování dat anebo mají zákonné právo taková díla též rozšiřovat? K zodpovězení této otázky je nezbytné vzít v potaz charakteristiku autorského díla tak, jak ji definuje autorský zákon. „*Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam.*“⁴⁶ Z uvedené definice autorského díla lze vyčíst tři charakteristické znaky: jedinečnost, výsledek tvůrčí činnosti a vyjádření díla v objektivně vnímatelné podobě. Pro kvalifikovanou odpověď na výše uvedenou otázku je však třeba jít ještě hlouběji pod povrch zmíněného ustanovení a zohlednit též § 6 autorského zákona, který stanoví, že pod autorskoprávní ochranu nespadá obsah díla jako takového. Deduktivní metodou lze na základě uvedených skutečností dospět k závěru, že dílo je tvořeno duševním obsahem (jenž, jak bylo již uvedeno, autorský zákon nechrání), formálním zpracováním obsahu (který je chráněn podle autorského zákona – osobnostní a majetková práva k němu náležejí autorovi, případně nositelům autorských práv k danému dílu) a v neposlední řadě je dílo spjato s hmotným nosičem (který patří nabyvateli a navíc není podmínkou vzniku díla, jež může být vyjádřeno v jakémkoliv objektivně vnímatelné podobě včetně podoby slovní). Knihovny, muzea a archivy jsou z pohledu autorského práva většinou jen vlastníky hmotného nosiče děl uložených ve svých fondech. Tato skutečnost jim sama o sobě nezakládá dispoziční právo ve vztahu k obsahu díla. V rámci dalšího deduktivního řetězení této myšlenky vyploouvají na povrch s ohledem na oddělení hmotného substrátu díla od jeho nehmotné substance další skutečnosti, jež je v úvahách třeba zohlednit. V první řadě je třeba uvést, že zmíněné kulturní instituce nemohou využívat duševní vlastnictví autorů, které samy nenabýly, ačkoliv jsou zaznamenány na nosičích, které do jejich vlastnictví patří. Vlastnictví nosiče institucím určitá pravidla ale přeci jen zakládá. Mohou volně užívat a poskytovat k užití taková díla ze svého fondu, u nichž autorská práva již vypršela. Deduktivní metodou bylo zjištěno, že knihovny, muzea a archivy mohou neomezeně užívat jen ta digitalizovaná díla ze svého fondu, která se již stala volnými. Pokud by zmíněné instituce chtěly disponovat i s díly ostatních autorů, mohou tak v mezích zákona učinit pouze za předpokladu, že jim k tomu dají vybraní autoři svolení.

46 § 2 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a právech souvisejících s právem autorským. (autorský zákon)

V praxi se obě metody velmi často v konkrétním výzkumu vzájemně doplňují. Souvztažnost vazeb zmíněných metod vystihuje tzv. Kolbův experimentální cyklus, jež je znázorněn v níže uvedeném diagramu. Pro naplnění výzkumu založeného na těchto metodách je nejprve nezbytné provést šetření pomocí induktivní metody. Otázka „Proč a jak k vybranému jevu dochází?“ je induktivní metodou převedena v předběžnou hypotézu. Pokud tato hypotéza dostatečně vysvětluje zkoumaný jev, můžeme ji považovat za přijatelnou a následně deduktivní metodou otestovat její obecnou platnost. Schematicky lze souvislost zmíněných metod vyjádřit následovně:

Obr. 1. Kolbův experimentální cyklus

Zdroj: MOLNÁŘ, Z. Úvod do základů vědecké práce. Syllabus pro potřeby semináře doktorandů.

4.3.4 Analogie

Podstatou analogické metody je nalezení totožného vztahu mezi zkoumanými jevy či objekty. Na pozadí dvou nebo více předmětů se usuzuje jejich podobnost v dalších vlastnostech. Při použití analogické metody sehrává klíčovou úlohu úsudek. Analogie umožňuje pochopit neznámý prvek za pomoci známých jevů. Jedná se o myšlenkový proces, při kterém na základě znalostí vztahů či procesů jevu lze usuzovat o vlastnostech podobného jevu, který je zkoumán. Metoda analogie se využívá zejména v modelech.⁴⁷

Přestože analogie není stěžejní metodou této práce, autorka ji využije pro modelování⁴⁸ ideálního autorskopravního prostředí na základě analogie autorských zákonů vybraných zemí. Vzhledem ke skutečnosti, že závěry analogie nemají charakter kategorických nevyvratitelných tvrzení a v důsledku toho se zakládají na pouhé pravděpodobnosti, neslibuje si autorka od závěrů získaných použitím této metody žádné převratné zjištění. Spíše tuto metodu vnímá jako inspirační zdroj, který by mohl napomoci k nalezení řešení na zvýšení ochrany literárních děl, zejména digitalizovaných, která jsou v současné době v elektronickém prostředí velmi snadno zneužitelná.

47 ŠIROKÝ, J. A KOL. *Tvoříme a publikujeme odborné texty*. 1. vydání. Brno: Computer Press, 2011. str. 33.

48 Modelování – vědecká metoda, která prostřednictvím formulace problému, vytváření modelu a výzkumu modelu přenáší znalost o modelu /jakožto zjednodušeného obrazu skutečnosti) zpět na realitu.

4.3.5 Kasuistika

Téma této vědecké práce přímo vyžaduje důkladnou práci s judikaturou. Výklad práva bude proto prováděn také na základě jednotlivých judikátů (tuzemských i evropských), jež bude autorka nejprve analyzovat a zjištěné skutečnosti následně syntetizovat v zobecňující závěry řešeného problému. Tento postup je v metodologii vědy nazýván kasuistika (od latinského slova *casus* znamenajícího případ nebo příčina). V obecné rovině je prostřednictvím této metody vykládáno právo se zřetelem ke konkrétnímu případu. Kasuistika bývá interpretována též jako vlastnost právní normy, spočívající v přílišné nebo úplné konkrétnosti její hypotézy či dispozice.

Interpretace zjištěných skutečností se obecně opírá o poznatky klasické formální logiky aplikované v oboru práva. Nejinak tomu bude i v případě tohoto vědeckého textu. Autorka se bude snažit reflektovat všechny tři zákony formální logiky uplatňované v oblasti práva. Použita bude interpretace využívající argument na základě opaku (*argumentum a contrario*), jež spočívá ve skutečnosti, že pokud se něco tvrdí v právním textu, nemůže zároveň platit opak. Pracovat bude též s argumentem na základě podobnosti (*argumentum per analogiam*), jež je základem analogie zákona. A konečně využívat bude též argumentu podle síly nebo významu (*argumentum a fortiori*), jež spočívá v uplatňování zdůvodnění od většího k menšímu a od menšího k většímu.⁴⁹ Metoda bude aplikována prostřednictvím případových studií, jež poslouží k ověření daných hypotéz.

4.3.6 Komparativní metoda

Komparativní metoda zastává ve vědeckém výzkumu velmi důležitou úlohu, neboť umožňuje srovnání vybraných předmětů, v rámci kterého se určuje jejich shodnost nebo rozdílnost. Metoda komparace je založena na principu logiky. Vychází z metody porovnání, oproti ní je však širěji vymezena. Zatímco porovnávací metoda se vztahuje na určité předměty nebo vlastnosti, metoda komparace umožňuje postihnout sledovanou skutečnost v širším měřítku. Uplatňuje se při porovnání celých systémů nebo koncepcí. Porovnávat však lze pouze předměty, které mají určitou souvztažnost.

Výklad českého autorského práva bude obohacen o souvislosti s autorským právem zahraničním. K danému srovnání poslouží komparativní vědecká metoda. Pro demonstrování nesouladu mezi teorií autorského práva a jeho aplikací v praxi poslouží judikatura, a to jak tuzemská, tak zahraniční. Komparace tuzemského a zahraničního autorského práva bude mít vedle teoretického hlediska též aspekt praktický, jehož význam je přinejmenším stejně důležitý, jako hledisko založené na ryze vědecké bázi.

Praktický význam srovnání autorskoprávních úprav z hlediska teritoriálního je dán globalizačními tendencemi, v jejichž důsledku ztrácí v mezinárodním kontextu regionální charakter právní úpravy na významu, resp. je podstatně oslaben. Technologické možnosti přeshraničního šíření a zpřístupňování literárních děl si totiž z podstaty věci přímo žádají jednotnou mezinárodní úpravu autorského práva. Harmonizační záměry Evropské unie v autorskoprávní oblasti jsou tak stěžejním bodem vývoje zkoumané problematiky, a to nejen z hlediska ochrany zájmu autorů i uživatelů autorských děl,

49 HENDRYCH, D. A KOL. *Právníkový slovník*. 2., rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. str. 350.

ale v mezinárodním kontextu též z důvodů politických a společenských. Účelem harmonizace autorského práva v unijním prostoru je nalezení společného konsenzu podloženého vysokou úrovní evropského právního a společenského systému.

Komparativní vědecká metoda má v kontextu této práce své opodstatnění též při srovnání tuzemského a amerického systému autorského práva. Zcela odlišné pojetí tuzemských a amerických autorskoprávních principů si žádá důkladný rozbor, na jehož základě je možné dospět k zajímavým poznatkům, které mohou ústit ve formulaci jedinečných vědeckých závěrů. Byť se totiž jedná o dva systémy založené na diametrálně odlišném vnímání autorskoprávní podstaty, lze si v každém z nich nalézt velmi inspirativní podněty, které by mohly, za předpokladu kvalifikovaného právního ukotvení, přispět ke zkvalitnění obou systémů.

4.4 Metoda historická

Historická metoda je založena na soustavě poznávacích prostředků, jež umožňují zasažení jevu do širších historických souvislostí. Zkoumají-li se touto metodou společenské jevy, je nezbytné takovýto výzkum doplnit alespoň o jednu metodu logickou, což je v případě této práce splněno.

Téma tohoto vědeckého textu si žádá též historický exkurz do soukromoprávní oblasti reflektující autorskoprávní linku. Přestože jsou počátky moderního autorského práva v odborné literatuře datovány teprve do roku 1895, kdy vstoupil v platnost autorský zákon č. 197/1895 Zákoníku říšského, jenž převzal i náš tehdejší právní řád, tento text půjde ještě daleko za hranice uvedeného data. Autorka se totiž domnívá, že autorskoprávní základy byly položeny již mnohem dříve, a tuto skutečnost se bude snažit prostřednictvím metody *occasio legis* potvrdit. Na základě historických pramenů se pokusí doložit přímou souvislost mezi dobovou vyspělostí společnosti a úrovní právní ochrany literárních děl. Vedle odborné právnické literatury přispěje k výzkumu dané skutečnosti a odhalení prvopočátků autorského práva též teorie literatury a zajímavé myšlenkové odkazy bude autorka čerpat též z oblasti kulturologie. Kromě právovědných metod tak tento výzkum obohatí též metody mající původ v naukách kulturních věd, což dle autorčina názoru umožní spatřit zkoumané téma v hlubších a širších souvislostech. Vědecký výzkum tak vlivem odhalování nových vztahů a zákonitostí a jejich následným promítnutím do současného stavu autorského práva získá kompaktní charakter.

5. Verifikace a falzifikace výroků

Kombinace zvolených metod umožní prokázat kauzální nexus mezi úrovní autorskoprávní ochrany literárního díla a společenským vývojem. Autorka se v uvedeném kontextu bude snažit prokázat vliv ekonomických a politických vlivů podílejících se na formování úpravy autorského práva, a to ve vymezeném prostoru Evropského společenství. Vědecká relevance textu bude zajištěna verifikovanými výroky. Verifikace je metodickým postupem, jenž slouží ke zjišťování pravdivostní hodnoty výroku. K naplňování podstaty této metody je využíváno dedukce, pomocí které se z původního výroku získávají takové výroky,

jejichž pravdivostní hodnota je přímo zjištělná a odtud se pak usuzuje na pravdivostní hodnotu výroku původního. Ambicí tohoto textu je dospět k explanatorním teoriím, které umožní z počátečních podmínek dedukovat účinky, které se mají vysvětlit.

Závěry jednotlivých metod budou ověřované jak přímou (empirickou) metodou, tak i metodou nepřímou (logickou). Vzhledem k tematickému ladění práce a její oborové příslušnosti ale budou převažovat zvláště empiricky konstituované verifikace, jež spočívají v prověřování výroků experimentem, pozorováním a praxí. Jedná se o metody, kterými je možno zjistit jedinečné vlastnosti zkoumaného objektu či jevu v realitě. Verifikace má charakter potvrzení (konfirmace) hypotézy, čímž se staví do protikladu k falzifikaci hypotéz. Shledá-li badatel výroky pravdivými, lze pokládat za pravdivou též hypotézu, z níž byly výroky odvozeny. Pokud se ovšem výroky vzešlé z hypotézy nepotvrdí, pak znamenají falzifikaci hypotézy.

Práci budou prostupovat též negativně verifikované (falzifikované) výroky, jež jsou cenným zdrojem růstu vědeckého poznání. Negativně vymezené verifikace (falzifikace) budou akcentovat empirickou povahu vědy. Autorka bude při falzifikaci výroků vycházet z metodologické koncepce filozofa a epistemologa Karla Raimunda Poppera, jež je dle používaného principu nazývána falzifikacionismus. Zde je důležité zmínit, že falzifikace v současné metodologii vědy není nahlížena dřívější optikou, kdy tento termín představoval vyvrácení hypotézy. Popperem definované pojetí tohoto pojmu je z významoslovného hlediska nepříliš šťastně zasazeno do hypotetické, teoretické možnosti vyvrácení hypotézy. Falzifikace je chápána jako ověřování a testování. Proto by bylo vhodnější falzifikaci nahradit pojmem testování hypotéz.

Falzifikace hypotéz se stala východiskem Popperovy epistemologie, která stojí v protikladu k pozitivistické koncepci založené na induktivní metodě a principu verifikace hypotéz. Popper striktně popírá indukci i verifikaci. Podle něj lze k vědeckému poznání dospět jedinečně deduktivní metodou a prokázání zkoumaného je možné výhradně falzifikací hypotéz. Dnes je jeho teorie dávno překonanou, a to nejen pro dezinterpretaci pojmu falzifikace, ale především z důvodu, že Popperem hlásané odstranění kritéria pravdivosti z metodologie zbavuje metodologická pravidla a standardy obecné platnosti. Kritéria pravdivosti a nepravdivosti jsou vzájemně propojená. Stejně tak, jako nemůže existovat univerzální kritérium pravdy, nemůže také existovat univerzální kritérium vyvracející nepravdivé poznatky.⁵⁰ Popperovu teorii falzifikace nelze v jejím dogmatickém (ani později autorem modifikovaném a relativizovaném) pojetí akceptovat, neboť je neoddiskutovatelné, že jak indukce, tak i verifikace mají ve vědě své nezastupitelné místo.

Popper nepokládá odůvodněnost nebo empirickou ověřitelnost za charakteristický znak vědy, neboť potvrdit je podle něj možné cokoliv, což nepřináší svědectví vědeckosti. Pouze zkušenostní vyvratitelná tvrzení vypovídají podle něj o vnějším světě – smyslem vědy je tak dle jeho přesvědčení pouze falzifikace. Ačkoliv se z dnešního pohledu jeví jeho sebestředná teorie popíratelnou a zavádějící, v době, kdy ji zveřejnil, byla velmi populární. Za Popperovým „černobílým viděním“ lze spatřovat usilovnou snahu po nalezení demarkační hranice mezi vědou a pseudovědou. Pod vlivem přesvědčení o neomylnosti vlastní teorie stanovil demarkačním kritériem právě falzifikovatelnost. Za vědeckou lze

50 DEMJANČUK, N. *Filosofie a vědecké myšlení*. 1. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2002. str. 131.

podle něj považovat pouze takovou teorii, která je falzifikovatelná. Popperova deformace pojmu falzifikace vnesla do vědeckého světa vibrace, v jejichž důsledku se filozofové rozdělili na dva názorově protichůdné tábory. Popper tak získal věrné příznivce i zarputilé odpůrce. Postupem času, kdy byl pro spornost tvrzení donucen relativizovat své závěry, se kritické vášně zmírnily, nicméně stále v akademickém světě rezonují. Přes odůvodněné výhrady k jeho postulátu má falzifikační teorie své místo v metodologii vědy, neboť svým způsobem dodala vědeckému myšlení z epistemologického hlediska nový rozměr.

6. Mezinárodní právní diskurz

Odborný text bude provázán mezinárodním právním diskurzem, jenž bude kromě obsahového sdělení sledovat též podpůrnou linku řeči danou dobovou kulturou. Diskurzem je rozuměna obsahově, tematicky a jazykově vymezená a situačně ukotvená forma textu. Nahlédneme-li uvedenou definici literární optikou, pak lze diskurz vymezit jako množinu výpovědí a formulací, které jazyk poskytuje o konkrétním poznání v určité společnosti v rámci dané epochy. K porozumění zkoumané skutečnosti ve sledovaných epochách je nezbytné oprostít se od současné zkušenosti a úrovně vědění. Ke správnému pochopení diskurzu je nezbytné seznámit se s principy Kantovy transcendentální filozofie, jež se zabývá obecnými podmínkami jednotlivých poznání a uvědomit si, že k pochopení teorií je nezbytné přenést myšlenky do prostoru a času, ve kterém byly jednotlivé koncepce konstituovány. Myšlenkovou nadstavbou tohoto náhledu je Husserlova transcendentální fenomenologie, která analyzuje podmínky každého poznání.

Diskurz je třeba vnímat v souvislosti s přesně vymezeným vztahem k určitému prostředí. V jeho rámci tak nejde o prosté řetězení vět, ale vždy je třeba myšlenky vztahovat k určitému prvku a zaměřit se na jeho obsahovou stránku. Diskurz je v obecné rovině způsobem výpovědi o určitém tématu či věci. Právní diskurz (jenž je zvolen pro účely této práce) je nutno vnímat jako diskurz norem či diskurz hodnot. Autorka bude například v rámci mezinárodně pojatého právního diskurzu účelově odkazovat na jinou normu užívanou v jiném státě, jejímž prostřednictvím je zkoumaný problém řešen vhodnějším způsobem, což by mohlo být inspirací pro tuzemské zákonodárce. Vzhledem k diskurzivnímu uchopení dané problematiky bude ale nezbytné provádět argumentaci cizí normativní struktury s akcentem na obsahovou stránku zkoumaného jevu bez odkazování na okolnosti jejího vzniku nebo dalšího větvení souvislostí (jež by popíraly samotnou podstatu diskurzu). Na autorskoprávní úpravu zvolené země nebo rozhodnutí soudu je v rámci diskurzu nezbytné argumentačně nahlížet z pohledu bezrozpornosti normy, její snadné aplikovatelnosti případně souladu s jinou normativní úpravou (evropskou, mezinárodní).

6.1 Diskurzivní analýza

Diskurz, ať už je jakkoliv tematicky vymezen, je prováděn pomocí analýzy. Diskurzivní analýza je ve vědeckém světě populární kvalitativní metodou, která byla rozvinuta sociálním konstruktivismem. Charakteristická je hloubkovým zkoumáním běžně

používaného jazyka (jeho obsahové stránky) v sociálním kontextu. Jedná se o výzkum zvolené a historicky ukotvené skutečnosti prostřednictvím dostupné literatury a mluveného slova. Přestože jazyk (v psané i mluvené formě) představuje jádro diskurzivní analýzy, její záběr je mnohem širší, neboť zahrnuje i nonverbální (vizuální) komunikační prvky (včetně podprahových). Je třeba upozornit na skutečnost, že cílem diskurzivní analýzy není ověřování pravdivosti textového dokumentu. Nezabývá se ani okolnostmi jeho vzniku. Pozornost soustředí na skutečnost, jakým způsobem je skrze jazyk konstruována sociální realita. Předností diskurzivní analýzy je možnost zkoumání jednotlivých textů do hloubky.

Členění diskurzivní analýzy

- **Sociálněpsychologická diskurzivní analýza** se zabývá výzkumem lingvistické, rétorické a argumentační struktury řeči.
- **Kritická diskurzivní analýza** sestává ze tří dimenzí: lingvistické (zkoumá vnitřní strukturu textu), významotvorné (zkoumá společenský a historický kontext) a dimenze ideologie, moci, kulturní hegemonie (zabývá se pravidly diskurzu).
- **Faucaultovská historická diskurzivní analýza**
Diskurz je chápán jako systém pravidel, systém diferencí, věci jsou kladené vedle sebe a dochází k vzájemnému porovnávání.

6.1.1 Kritická diskurzivní analýza

V rámci této práce bude provedena **kritická diskurzivní analýza**, jež bude primárně pracovat s ideologickým ukotvením zkoumané otázky. Pro upřesnění je třeba připomenout, že na začátku diskurzivní analýzy stojí vždy otázka a nikoliv hypotéza. Autorskopravní problematika bude v rámci kritické diskurzivní analýzy zasazena do společenského a historického kontextu, k jehož porozumění poslouží lingvistický rozbor vnitřní struktury textu. Tento přístup na základě analýzy jazyka odhaluje ideologické pozadí diskurzu.

Při provádění této analýzy se autorka opře o prostředky diskurzivní psychologie, a to v kontextu lobbistických aktivit ochranných svazů autorských při prosazování svých zájmů (čímž dochází k deformaci autorského práva) a jejich způsobu argumentace (sociální praktiky: popisy, přesvědčování, vysvětlování, ospravedlňování). Zde je třeba v souvislosti s názvem analýzy upozornit na skutečnost, že adjektivum „kritická“ by mohlo být prezentováno jako negativně vymezené zaujetí stanoviska, což samo o sobě snižuje objektivitu výzkumu. Autorka by se proto měla vyvarovat subjektivního hájení „utlačované“ skupiny, která se v sociální realitě vůbec utlačovanou nemusí cítit. Utlačovanou skupinou má autorka na mysli autory. Před zahájením přípravných výzkumných prací je nezbytné vytěsnit veškeré elementy, které by mohly narušit nestrannost při provádění výzkumu.

6.2 Obsahová analýza témat

Autorka se v rámci výzkumu zaměří na obsahovou analýzu témat prezentovaných v médiích. Tato metoda kvantitativní analýzy mediálních sdělení umožní pomocí četnosti a podílu mediálních výstupů na téma autorskopravní ochrany literárního díla

identifikovat důležitost jednotlivých témat pro vybrané evropské země. Autorka v této předběžné fázi výzkumu předpokládá, že vzhledem ke sjednocujícím tendencím „unijního“ autorského práva budou mediálnímu prostoru dominovat tři aktuální témata: digitalizace literárních děl v kontextu licencování autorských děl (zpřístupňovaných online) pro více území na vnitřním trhu, problematika osiřelých děl a v té souvislosti nezbytnost vymezení právního rámce pro zpřístupňování osiřelých děl v rámci knihoven a problematika spojená s prodloužením doby ochrany autorských děl. Autorka vychází ze skutečnosti, že k těmto tématům byly nedávno vydány směrnice Evropského parlamentu⁵¹, jež bude třeba implementovat do tuzemského právního řádu (konkrétně do autorského zákona). Pomocí této metody budou kvantifikovány základní trendy zkoumaného tématu. Jejich efektivitu autorka posílí prostřednictvím kvalitativní obsahové analýzy, v jejímž rámci je možné detailněji interpretovat proces mediální konstrukce ve vztahu k dané problematice. V tomto ohledu bude mít výzkum charakter oficiálního zahraničněpolitického diskurzu z hlediska vybraných témat kontinentálního autorského práva.

Analýza témat je nejstarší a nejprověřenější metodou obsahové analýzy. Před jejím započítím je nezbytné definovat kategorie, které budou předmětem výzkumu. Předností této metody je výrazná redukce informací, která je dána poměrně malým počtem zkoumaných tematických okruhů. Jedná se o poměrně hospodárnou metodu celospolečenského charakteru vyznačující se vysokou výpovědní hodnotou.

6.3 Analýza metafor

V rámci této práce bude autorka pracovat též s metodou ze všech nejvznešenějších, jež bývá terminologicky označována jako analýza metafor. Tato metoda kvalitativního výzkumu vychází z lingvistiky a je pevně spjata s literární analýzou. Metafora je druhem básnického tropu, založeného na přenesení významu, nejčastěji na základě podobnosti. Obrazné vyjádření ale zdaleka nemá uplatnění jen v poezii a rétorice. Užitím metafory autor proniká do sémantiky sdělování včetně vědeckého. Lidské myšlení je založeno metaforicky, což umožňuje přenášet zkušenost ze zdrojové oblasti na oblast cílovou. Z tohoto důvodu mohou být metafory považovány za zvláštní druh diskurzivních pravidel. Představy pojmenovávané metaforickým opisem spojují dvě zdánlivě nesouvisející oblasti. Metaforu tak lze charakterizovat jako uvažování o podstatě jedné věci v intenci věci jiné.

Metafora je fenoménem, který vědeckým postulátům a hypotézám propůjčuje multidimenzionální charakter. Metaforické vyjádření totiž umožňuje autorovi zkoumané téma zobrazit v jeho mnohovrstevnatosti, což rozšiřuje vědecké obzory. Analýza metafor bude v této práci provedena v rámci širšího pojetí analýzy diskurzu, čímž autorka prokáže

51 1) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/77/EU ze dne 27. září 2011, kterou se mění směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících
2) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/28/EU ze dne 25. října 2012 o některých povolených způsobech užití osiřelých děl;
3) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/26/EU ze dne 26. února 2014 o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl on-line na vnitřním trhu.

lingvistickou koherenci⁵² obou metod. Zde je ale třeba podotknout, že ačkoliv je analýza metafor přelomovou metodou, nelze se jejím prostřednictvím dobrat absolutního pochopení. Tak jako ostatní metody poskytuje i tato pouhé zastřešení určitého úhlu pohledu.

Při výzkumu právní ochrany literárního díla lze pomocí metafor zkoumat postoje jednotlivých aktérů autorského práva, konkrétně autorů na straně jedné a uživatelů autorských děl na straně druhé, a sledovat jejich komunikační strategie. Analýza metafor ale umožňuje ještě komplexnější pohled na zkoumanou realitu. Jejím prostřednictvím lze totiž zkoumat autorskoprávní politiku dané země (z pohledu její argumentační konzistentnosti a relevance) a její souvislost s politikami evropskými.

Metafory vykazují schopnost vést myšlení určitým směrem. Metaforicky založený výzkum vyžaduje důkladnou znalost principů, na kterých jsou metafory založeny, včetně vicedimenzionálního rozlišení na metafory usazené, konvenční a nekonvenční. Usazené metafory reprodukují zažitě procesy, čímž pomáhají udržovat konzistenci skutečností. Konvenční metafory se vyznačují odstupem od reality, což jim dává schopnost stanovovat směr, kterým se realita bude ubírat. Nekonvenční metafory vystupují nad rámec reality, což jim poskytuje prostor pro uskutečnění radikální změny neočekávanými směry. Přestože v české sociálněvědní oblasti jsou metafory a jejich analýza využívány jen sporadicky, ve světě je analýza metafor respektovaným nástrojem, který výzkum obohacuje o nový rozměr. Ačkoliv by se mohlo zdát, že tato metoda nevykazuje znaky vědeckosti, její teoretický i empirický potenciál naopak povyšuje vědu do vyšších, obrazotvorných sfér.

7. Kvalitativní a kvantitativní výzkum

Z epistemologického hlediska bude tato práce postavena na kvalitativním výzkumu⁵³, jenž bude spočívat v odhalování kauzálních souvislostí dané problematiky. Kvalitativní výzkum je interpretací sociální reality na základě výsledků šetření nenumerné povahy. Jeho cílem je vytváření nových hypotéz a teorií. Kvalitativní výzkum je ve své podstatě analýzou textů vedoucích k porozumění zkoumaných fenoménů.⁵⁴ Data při tomto typu výzkumu procházejí menším počtem transformací, což výzkumu zajišťuje vysokou validitu. Metodologii kvalitativního výzkumu autorka opře o idiografický přístup, který zkoumá zvláštní, jedinečné jevy. Idiografický model vysvětluje skutečnost na základě výčtu mnoha příčin, které tvoří základ určité události nebo jednání. Výstupem tohoto přístupu je odlišný popis a zhodnocení unikátních faktů o situaci nebo historické události. V nich mohou být objeveny tendence, nikoliv však zákonitosti. V kontextu této práce bude idiografický přístup aplikován na zkoumání konkrétních autorskoprávních sporů v rámci medializované skupiny témat (výzkumným nástrojem bude tuzemská i zahraniční judikatura). Ačkoliv tento způsob výzkumu neumožňuje formulovat

52 Koherence je v lingvistice věcná, myšlenková a komunikační soudržnost, smysluplnost textu.

53 Kvalitativní metoda je charakterizována jako způsob a technika získávání údajů o sociálních jevech neměřitelné nebo obtížně měřitelné povahy, např. o postojích, prostředcích.

54 ŠIROKÝ, J. A KOL. *Tvoříme a publikujeme odborné texty*. 1. vydání. Brno: Computer Press, 2011. str. 71.

obecně platné teorie, nabízí hluboký ponor do vybrané oblasti sociálních jevů. Zvolenou metodou kvalitativního výzkumu bude již v rámci široce vymezeného pojetí analýzy diskurzu zmíněná obsahová analýza témat a také analýza metafor, ale i případová studie.

Kvalitativní výzkum bude podpořen výstupy výzkumu kvantitativního. Tyto dva základní typy celospolečenského výzkumu vykazují přes diametrální rozdílnost svého pojetí znaky komplementarity, v důsledku toho je vhodné oba výzkumné způsoby kombinovat. Zatímco podstatou kvalitativního výzkumu je dovést výzkumníka k porozumění sociální realitě, výzkum kvantitativní testuje validitu tohoto porozumění. Kvantitativní výzkum se opírá o empirickou a ověřitelnou povahu vědění. Proto slouží k testování hypotéz. Kvantitativní výzkum bude prováděn pozorováním vybraných jevů a studiem dokumentů. Vzájemná kompatibilita obou metod se v práci projeví eliminací nepřesností a zjednodušujících závěrů.

Závěr

Empirie a teorie tvoří v kontextu vědy neoddělitelný celek. K zachování empirické povahy vědy je nezbytné, aby se neustále vyvíjela. Vědecké práce proto musí spočívat ve formulaci nových teorií a hypotéz, jejich ověřování a falzifikování. Pokud by věda takové náležitosti nenaplnovala, proměnila by se v neživotný metafyzický systém a přestala by být vědou empirickou. Úkolem vědce by dle autorky mělo být obohatit vědu o svůj intelektuální vklad a nikoli jen parafrázovat již existující teorie. Vědec by měl překonávat paradigmatu dosavadních teorií, aby byl zachován růst vědění. S vývojem společnosti úzce souvisí též vývoj vědeckého poznání. Stagnace je na škodu v jakémkoliv oboru, ve vědě by snad měla být dle autorčina přesvědčení morálně nepřijatelnou.

Zároveň je ale třeba mít na paměti, že každá speciální metodologie vědy je ovlivněna filozofií, jazykem a jeho logikou i předchozími obrazy vědy. Jak uvádí Nikolaj Demjančuk, respektování těchto souvislostí nám umožní porozumět a interpretovat metodologické koncepce, které popisují strukturu vědění, jeho dynamiku a vývoj, obecné metody poznání.⁵⁵ Aby ale vědecká práce mohla být za vědeckou považována, musí kromě současného vědění reflektovat i nové, dosud nezjištěné či neřešené skutečnosti, které mohou předchozí teorie obohatit anebo také popírat. Autorka souzní s názorem Karla Poppera, který za uspokojivou teorii nepovažuje takovou, která pouze shromažďuje výsledky pozorování. Podle něj by uspokojivá teorie měla být schopna vysvětlit nejen experimentální fakty, které úspěšně vysvětlovala stará teorie, ale i ty, které byly pro starou teorii nepřekonatelnou překážkou a které jsou jejími falzifikátory. Pokud se vědci podaří zkonstruovat takovou teorii, pak významným způsobem ovlivní vývoj vědeckého poznání. Filosofická reflexe vědeckého poznání vyžaduje studium ontologických, metodologických, epistemologických, logických a sémantických aspektů vědy. Tato práce zohlední všechny zmíněné prvky znalostního rámce vědy tak, aby bylo zkoumané téma pojaté v celé jeho filozofické a potažmo i vědecké šíři. Skromnou ambicí tohoto vědeckovýzkumného textu je vnést více světla do ponurého a nedostatečně právně ošetřeného

55 DEMJANČUK, N. *Filosofie a vědecké myšlení*. 1. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2002. str. 9.

světa autorů a uživatelů literárních děl. Autorčinou snahou je obohatit současný stav poznání o nové úhly pohledu a přispět tak alespoň nepatrným dílem k popularizaci autorskoprávní ochrany literárního díla, jež se vlivem globalizace obohacené navíc o nový rozměr digitalizovaného prostoru stává problémem světovým.

Resumé

Předmětem tohoto příspěvku je metodologický rozbor vědecké práce na téma autorskoprávní ochrana literárního díla. Autorka v textu demonstruje aplikaci zvolených vědeckých metod na dané téma výzkumu. Využívá k tomu výkladových i logických metod zkoumání a neopomíjí ani metodu historickou. Předmětem tohoto vědeckého výzkumu je nedostatečná a obtížně aplikovatelná ochrana literárního díla v kontextu platného autorského práva. Pro metodologické a terminologické ukotvení zkoumané problematiky text vychází z rozboru českého práva v oblasti autorskoprávní problematiky při současném zohlednění harmonizačního procesu, v rámci kterého dochází ke sjednocování tuzemského autorského práva s právem unijním. V rámci zasazení tématu do mezinárodního kontextu je věnována pozornost srovnání dvou diametrálně odlišných autorskoprávních koncepcí – kontinentální a angloamerické, což poskytuje širší vhled do dané problematiky. Pro naplnění objektivitu výzkumné činnosti je záměrně zastoupena teoretická i empirická složka vědy. Na základě kvalitativního výzkumu jsou stanoveny hypotézy, které jsou prostřednictvím kvantitativního výzkumu ověřovány. Tím je zajištěna eliminace nepřesností a zjednodušujících závěrů. Téma je zastřešeno mezinárodním právním diskurzem.

Resumé

The subject of this contribution is the methodological analysis of a scientific work with the topic - Copyright protection of literary works. The author of the text demonstrates the application of chosen scientific methods on set research topic. She is using interpretative and logical research methods while taking into consideration also the historical method. The subject of this scientific research is the protection of a literary work which is insufficient and difficult to apply in the context of the effective copyright. To ground the examined issue both methodologically and terminologically, she builds on the analysis of Czech copyright law while taking into consideration current harmonization process, within which the domestic copyright law and EU law is being unified. In the framework of grounding the topic into international context, the attention is devoted to the comparison of two diametrically different copyright conceptions - the Continental and the Anglo-American, which provides a broader insight into the issue. To fulfill the objectivity of the research, there are both theoretical and empirical scientific parts present. Hypotheses are set on the basis of qualitative research and are verified by the quantitative research. This ensures the elimination of inaccuracies and the simplification of conclusions. The topic is concluded by an international legal discourse.

Použitá literatura:

- BAKALÁŘ, P. *Tabu v sociálních vědách*. 1. vydání. Praha: Votobia, 2003. 343 s. ISBN 80-7220-135-2.
- BLOCH, M. *Obrana historie anebo Historik a jeho řemeslo*. 1. vydání. Praha: Argo, 2011. 160 s. ISBN 978-80-257-0403-5.
- CRYAN, D. A KOL. *Logika*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003. 180 s. ISBN 80-7178-707-8.
- DEMJANČUK, N. *Filosofie a vědecké myšlení*. 1. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2002. 245 s. ISBN 80-86473-19-8.
- GULOVÁ, L., ŠÍP, R. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2013. 245 s. ISBN 978-80-247-4368-4.
- HENDRYCH, D. A KOL. *Právníký slovník*. 2., rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. 1340 s. ISBN 80-7179-740-5.
- HUSSERL, E. *Filosofie jako přísná věda*. 1. vydání. Praha: Togga, 2013. 83 s. ISBN 978-80-7476-035-8.
- CHALOUPKOVÁ, H., SVOBODOVÁ, H., HOLÝ, P. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) a předpisy související, Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004. 515 s. ISBN 80-7179-840-1.
- JAKL, L. *Metodologie vědy a výzkumu*. CD Skriptum. Praha: MUP, 2010. 68 s. ISBN 978-80-86855-66-0
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Encyklopedický slovník*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1993. 1253 s. ISBN 80-207-0438-8.
- KNAPP, V. *Teorie práva*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. 247 s. ISBN 80-7179-028-1.
- KRÁMSKÝ, D. *O povaze humanitních věd. K etickým a metodologickým východiskům humanitněvědního poznávání*. Liberec: Nakladatelství Bor, 2008. 172 s. ISBN: 978-80-86807-75-1.
- NAVRÁTIL, M. *Mýty a realita výzkumu a vývoje*. 1. vydání. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008. 150 s. ISBN 978-80-87197-11-0.
- OCHRANA, F. *Metodologie vědy. Úvod do problému*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2009. 156 s. ISBN 978-80-246-1609-4.
- PEREGRIN, J. *Logika a logiky. Systém klasické výrokové logiky, jeho rozšíření a alternativy*. 1. vydání. Praha: Academia, 2004. 205 s. ISBN 80-200-1187-0.
- POTŮČEK, M. *Manuál prognostických metod*. Praha: Slon, 2006. 193 s. ISBN 80-86429-55-5.
- Sborník. *Věda, filosofie, metodologie*. 1. vydání. Praha: Filosofie, 2009. 340 s. ISBN 978-80-7007-288-2.
- SYNEK, M., VÁVROVÁ, H., SEDLÁČKOVÁ, H. *Jak psát diplomové a jiné písemné práce*. 1. vydání. Praha: VŠE Praha, 2002. 140 s. ISBN 80-245-0309-3.
- ŠIROKÝ, J. A KOL. *Tvoříme a publikujeme odborné texty*. 1. vydání. Brno: Computer Press, 2011. 208 s. ISBN 978-80-251-3510-5.
- VOJČÍK, P. A KOL. *Právo duševního vlastnictva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 495 s. ISBN 978-80-7380-373-5.
- WEBER, M. *Metodologie, sociologie a politika*. 1. vydání. Praha: Oikoymenh, 2009. 351 s. ISBN 978-80-7298-389-6.

Elektronická zdroje:

- MOLNÁR, Z.: Úvod do základů vědecké práce. *Sylabus pro potřeby semináře doktorandů*. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z WWW: https://www.google.cz/search?newwindow=1&espv=2&es_sm=93&q=metoda+konkretizace&oq=metoda+konkretizace&gs_l=serp.3...3895.6818.0.7016.19.19.0.0.0.180.1845.15j4.19.0....0...1c.1.39.serp..2.17.1619.6PNgoor0nwk

Zdroje informací o technických řešeních

Úvod

Vyspělé ekonomiky dnešního světa generují část svých úspěchů z inspirace technickým pokrokem zahraničních konkurentů. Ty tam jsou doby, kdy špičková technická řešení, technické know-how lidstva, byla běžnému technikovi, výzkumnému pracovníkovi, vývojáři, inovátorovi skryta v archivech patentových úřadů.

Pokrok, kterého v posledních dvou dekadách dosáhly informační technologie, umožnil zpřístupnit technická řešení popsaná ve zveřejněných patentových přihláškách, ve volně přístupných databázích na Internetu.

Přestože se jednotlivé úřady a organizace řídí při tvorbě databází standardy a doporučeními Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO), není ovládání těchto databází zcela shodné. Proto si dovolím v následujícím textu představit patentové databáze, které jsou pro uživatele z České republiky důležité, a z hlediska ovládání nejzajímavější. Jedná se o národní databázi technických řešení, databázi Evropského patentového úřadu ESPACENET, databázi USPTO a pro srovnání je na závěr zmíněn patentový vyhledávač na Google.“

Národní databáze technických řešení

Přístup k české databázi patentů a užitných vzorů je bezplatný. U databáze je možno zvolit mezi základní a pokročilou rešeršní maskou a obě rešeršní masky je možno přepínat do českého a anglického jazyka. Dvě verze rešeršní masky se zdají být přílišným komfortem, ale s ohledem na různou úroveň znalostí uživatelů je toto uspořádání správné.

Databáze obsahuje české zveřejněné přihlášky vynálezů od roku 1991, udělené patenty od č. 1, evropské patenty platné na území ČR a zapsané užitné vzory. Rešeršér má tedy k dispozici celou oblast techniky, která v CZ patentové dokumentaci existuje.

1 Ing. Miroslav Paclík, Ph.D., je ředitelem odboru patentových informací Úřadu průmyslového vlastnictví a přednášejícím na Metropolitní univerzitě Praha.

Základní vyhledávání

Rozhraní pro základní vyhledávání nabízí jednoduchou a přehlednou formu hledání, u kterého lze v polích rešeršní masky použít pravostranné nebo levostranné rozšíření zadaného výrazu. V tomto rozhraní nejsou podporovány kombinace zadávaných výrazů mezi sebou. Logická vazba mezi poli je pevně nastavena na relaci AND. To samozřejmě snižuje kvalitu a úplnost nalezených výsledků.

Zadejte podmínky pro výběr

(21)	Číslo přihlášky	<input type="text"/>	např. 1988-535
(11)	Číslo dokumentu/zápisu	<input style="width: 20px;" type="text" value="="/>	např. 277680
(54)	Název	☐ *)	např. %ventil%
(71/73)	Příhlašovatel/Majitel	☐ *)	např. Škoda
(72/75)	Původce	☐ *)	např. %Novák %
(22)	Datum podání přihlášky	<input style="width: 20px;" type="text" value="="/>	např.: 15.5.2000
(32)	Datum práva přednosti	<input style="width: 20px;" type="text" value="="/>	např. 12.4.1995
(40)	Datum zveřejnění vynálezu	<input style="width: 20px;" type="text" value="="/>	např. 04/1995
(47)	Datum zápisu/publikace patentu	<input style="width: 20px;" type="text" value="="/>	např. 12/1997
(51)	MPT	<input type="text"/>	např. B 60 N 2 / 42
(57)	Anotace	☐ *)	např. %ventil% #)

*) Při zaškrtnutí prohledává data bez ohledu na diakritiku.
#) Spisy EP nelze hledat pomocí slov obsažených v anotaci.

Pozn.: Atributy "Název", "Příhlašovatel/Majitel" a "Původce" je možné prohledávat fulltextově - tj. pokud uzavřete hledaný výraz do uvozovek, bude považován za spojený textový řetězec a vyhledáván vcelku tak, jak je zadán. Pokud chcete například nalézt všechny přihlášky vynálezů, které kdekoli v názvu obsahují výraz "kolejové vozidlo", hledaný výraz zadejte ve tvaru "%kolejové vozidlo%", kdy procento nahrazuje libovolnou část textu. Pozor, při fulltextovém vyhledávání je vždy brán zřetel na diakritiku a záleží na pořadí slov v hledaném textu (například při dotazu na majitele patentu je vždy lepší zadat dva dotazy "Josef Novák" + "Novák Josef").

Obr. 1: Národní patentová databáze - základní vyhledávání (www.upv.cz)

Vyhledávání je v této databázi možné podle těchto údajů: Číslo přihlášky, Číslo dokumentu/zápisu, Název, Přihlašovatel/Majitel, Původce, Datum podání přihlášky, Datum práva přednosti, Datum zveřejnění vynálezu, Datum zápisu/publikace patentu, MPT, Anotace. V textových polích (Název, Přihlašovatel/Majitel, Původce a Anotace) je možné zvolit vyhledávání jak s diakritikou, tak bez ní.

Nalezené výsledky se zobrazují v seznamu (v záhlaví obsahuje kolonky skupina, číslo přihlášky, číslo ochranného dokumentu, název, titulní list). Seznam je vytvořen tak, že poskytuje přehlednou informaci o nalezených dokumentech. Je z něho možné kliknutím na číslo přihlášky otevřít bibliografický záznam dokumentu, který si uživatel hodlá podrobněji prostudovat.

Ve výsledném záznamu jsou obsaženy všechny základní bibliografické údaje s anotací, případně i obrázek nebo chemický vzorec. Pod vyobrazením jsou pak umístěné odkazy, které je možné otevřít, „Přehled položek řízení“ (zobrazí rejstříkový záznam) nebo „Naskenovaný dokument“ (otevření celého dokumentu, možnost jeho tisku nebo stažení). Záznamy v tomto rozhraní nelze listovat.

Z mého pohledu jde o rozhraní, které umožňuje orientační zjištění stavu techniky i uživateli se znalostí práce s běžnými internetovými vyhledávači. Po podrobném prostudování lze konstatovat, že toto rozhraní je podobné pokročilemu vyhledávání Espacenetu.

Pokročilé vyhledávání

V pokročilém rozhraní lze zadat ještě další údaje, podle kterých lze vyhledávat, a uživatel se tím nabízí širší možnosti na provedení kvalitní rešerše. Výběr dotazované položky se provede kliknutím na roletové menu s tím, že z nabízené volby se vybere požadovaná položka. Hlavní výhodou práce s tímto rozhraním je možnost kombinovat zadané výrazy v polích s použitím Booleovských operátorů (AND, OR, NOT) a závorek. Přitom platí, že v poli je mezer mezi zadanými výrazy chápána jako operátor „OR“. S výrazy lze ještě dále pracovat za použití operátoru pro náhradu znaků – „%“, který nahrazuje libovolné množství znaků, dále může být použit pro levostranné nebo pravostranné rozšíření slovního základu, dokonce je dovoleno jeho použití uprostřed slova (např. et%net) – platí však, že znak „%“ může být použit nejvýše dvakrát v jednom výrazu. Při nutnosti nahradit právě jeden znak se používá operátor „_“.

Navíc byla pro některé položky („Název“, „Přihlašovatel/Majitel“ a „Původce“), přidána možnost fulltextového vyhledávání – tato možnost se volí označením boxu v rešeršní masce. Funkci fulltextového vyhledávání pak blíže vysvětluje nápověda pod rešeršní maskou: „...při zaškrtnutí této volby bude každý z textů vyplněných do políček těchto atributů považován za spojený textový řetězec a vyhledán vcelku tak, jak byl zadán. Pokud chcete například nalézt všechny přihlášky vynálezů, které kdekoliv v názvu obsahují výraz „kolejové vozidlo“, hledaný výraz zadejte ve tvaru %kolejové vozidlo% (bez uvozovek), kdy procento nahrazuje libovolnou část textu. Při fulltextovém vyhledávání je vždy brán zřetel na diakritiku a záleží na pořadí slov v hledaném textu (například při dotazu na majitele patentu je vždy lepší zadat dva dotazy ‚Josef Novák‘ + ‚Novák Josef‘)“.

Číslo dokumentu/zápisu	=		AND	▼
Číslo přihlašky	=		AND	▼
Stav dokumentu	=		AND	▼
Druh dokumentu	=		AND	▼
Datum podání	=		AND	▼
Datum registrace v ÚPV (zahr.)	=		AND	▼

Počet řádků výstupu: 10

Skupina: PV PUV EP SPC

Licence: Ano Ne Obojí

Platná nabídka licence:

Normalizovaný tvar Vyhledávat fulltextově

Radit sestupně:

Výstup: Typ 1 Typ 2 Typ 3

Hledat Vymaž formulář

*) Při zaškrtnutí prohledává data bez ohledu na diakritiku.

#) Atributy "Název", "Přihlašovatel/Majitel" a "Původce" je možné prohledávat fulltextově - při zaškrtnutí této volby bude každý z textů vyplněných do políček těchto atributů považován za spojený textový řetězec a vyhledán vcelku tak, jak byl zadán zadán. Pokud chcete například nalézt všechny přihlašky vynálezů, které každoliv v názvu obsahují výraz "kolejové vozidlo", hledaný výraz zadejte ve tvaru %kolejové vozidlo% (bez úvodovek), kdy procento nahrazuje libovolnou část textu. Pozor, při fulltextovém vyhledávání je vždy brán zřetel na diakritiku a záleží na pořadí slov v hledaném textu (například při dotazu na majitele patentu je vždy lepší zadat dva dotazy "Josef Novák" + "Novák Josef").

Obr. 2: Národní patentová databáze – pokročilé vyhledávání (www.upv.cz)

Pokročilé rozhraní také dovoluje měnit logické vztahy mezi řádky (poli) v tázací masce. Další kritéria pro výběr výsledků lze ještě přidávat omezením výsledné množiny na určité skupiny dokumentů, a to označením příslušného zatrhávacího pole pod dotazovací maskou. Tímto způsobem je možné také omezovat výsledek rešerše na dokumenty s licenci, bez licence nebo obojí. Přednastavené je řazení výsledků vzestupně, tedy nejstarší dokumenty mohou být řazeny na první místa, je ovšem možné nastavit opačné řazení, a to volbou sestupného řazení, stejně tak jako typ výstupu – seznamu (hit listu).

Výstupy jsou opět uspořádány v seznamu, který obsahuje vybrané údaje ve formě tabulky. Údaje obsažené v seznamu se liší podle typu zvoleného seznamu. Po levé straně jsou umístěna pole pro označení vybraných záznamů, ty lze pak zobrazovat i tisknout po dávkách jako „Vybraný hitlist“ nebo „Hromadný detail“. I počet řádků lze regulovat – v pravém horním rohu stačí vepsat do boxu požadovaný počet řádků na výstupu. V seznamu se pak zobrazuje uživatelem nastavený počet. Pokud si uživatel nezvolí jinak, standardně se zobrazuje 10 řádků. U dolního okraje seznamu jsou umístěna navigační tlačítka pro přechod na další list nebo pro návrat do rešeršní masky (zpět na formulář).

Jednotlivé záznamy se otevírají kliknutím na číslo přihlášky:

Číslo přihlášky:	2005-96
Datum přihlášení:	16.02.2005
Datum registrace v ÚPV u dokumentu se zahraniční prioritou:	16.02.2005
Název:	Čočka s totálním odrazem světla na čelní ploše (EN: Lens with total light reflection on front surface)
Přihlašovatel/Majitel:	Visteon Global Technologies, Inc., Van Buren Township, MI, US
Původce:	Popelek Dr. RNDr. Jan, Ostrava-Pustkovec, CZ
Zástupce:	Čermák Hořejš Myslí a spol., Dr. Karel Čermák, advokát, Národní 32, Praha 1, 11000
MPT:	G 02 B 3/00
Datum zveřejnění:	11.10.2006
Stav:	Zveřejněná přihláška
Druh:	PV zahraniční se žádostí o udělení patentu
Anotace (CZ):	Čočka, využívající totální odraz na své čelní ploše, má vyšší geometrickou účinnost a lepší kolimační vlastnosti v porovnání s běžnými čočkami. Paprsek (8) dopadající na čelní plochu (3) čočky pod úhlem větším, než je úhel kritický, je touto čelní plochou (3) a následně zadní plochou (2) odražena tak, že jeho následný úhel dopadu na čelní plochu (3) čočky je menší, než úhel kritický a proto je touto čelní plochou (3) v bodě (6) vyváděn ven z čočky.

[Předchozí](#) [Zpět na hitlist](#) [Přehled položek řízení](#) [Naskenovaný dokument](#) [Další](#)

Pozn.: Stav probíhajícího řízení je zřejmý z Přehledu položek řízení.

Obr. 3: Národní patentová databáze - bibliografické údaje (www.upv.cz)

V konkrétním otevřeném záznamu jsou opět obsaženy všechny základní bibliografické údaje s anotací, případně i obrázek nebo chemický vzorec. Pod vyobrazením jsou umístěny odkazy na otevření „Přehledu položek řízení“ (zobrazí rejstříkový záznam) nebo „Naskenovaného dokumentu“. Záznamy v tomto rozhraní je možné listovat, tlačítka pro navigaci nebo pro návrat do seznamu jsou umístěna pod záznamem.

Pokročilé vyhledávání již umožňuje zadávat rešeršní dotazy daleko profesionálněji, než je tomu u Základního vyhledávání. Také zobrazené výsledky lépe napoví, jaký je stav techniky v naší „zájmové“ oblasti. Ze shora uvedené analýzy vyplývá, že této databázi velmi chybí možnost vyhledávání podle klíčových slov v celém textu dokumentu. Proto je logické, aby se vytvoření této chybějící funkcionality objevilo v návrhu na zlepšení databází.

ESPACENET – patentová databáze EPO

Espacenet je patentová rešeršní databáze vytvořená Evropským patentovým úřadem, která nabízí bezplatný přístup k více než 80 milionům dokumentů z 80 zemí světa. Nejstarší dokumenty pocházejí z roku 1836. Jedná se o nejkvalitnější a z hlediska geografického pokrytí nejširší bezplatně poskytovanou patentovou databází, se kterou se může uživatel setkat.

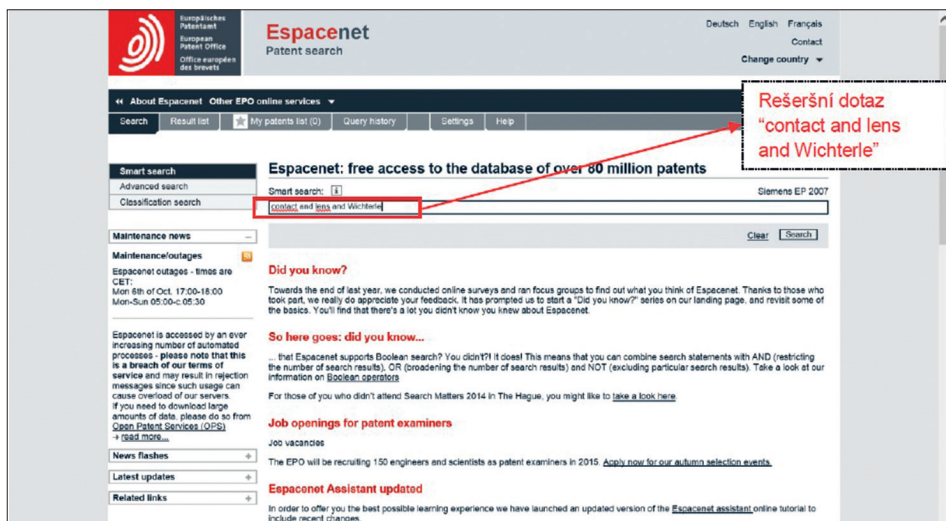
Databáze je přístupná i v mnoha národních rozhraních, ve kterých je ovšem omezená retrospektiva dokumentů. Odkaz na českou verzi není k dispozici. Na základě provedené ankety mezi českými uživateli je od roku 2009 nefunkční. Od počátku roku 2013 byla doplněna možnost přepínání popisů rešeršních masek do jazyků členských států Evropské patentové úmluvy, a proto dnes ztrácí národní rozhraní na významu. Lze předpokládat, že během krátké doby budou odkazy na národní rozhraní z Espacenetu zcela odstraněny.

Databáze Espacenet byla dokončena a spuštěna v roce 1998. Za desetiletí jejího provozu byly zavedeny mnohé změny co do její funkcionality, které tuto rešeršní databázi podstatně zkvalitnily. Většina provedených změn databázi zásadně vylepšila a učinila z ní nejdůležitější rešeršní patentovou databázi, kterou by žádný zájemce o zjištění světového stavu techniky neměl pominout. Ostatně většina úprav rozhraní byla navržena podle požadavků a postřehů uživatelů, které se během užívání objevily v diskuzi na Espacenet fóru. Dá se tedy říci, že je v podstatě vytvořena podle skutečných potřeb uživatelů.

V současné době je možno vyhledávat ve třech rešeršních rozhraních. Při otevření kteréhokoliv z rozhraní se jako výchozí objeví právě volba „Worldwide“, tedy vyhledávání v oněch zmiňovaných 80 milionech dokumentů. Pokud je třeba hledat v jiném souboru (EP dokumenty, WIPO dokumenty), musí být výběr změněn.

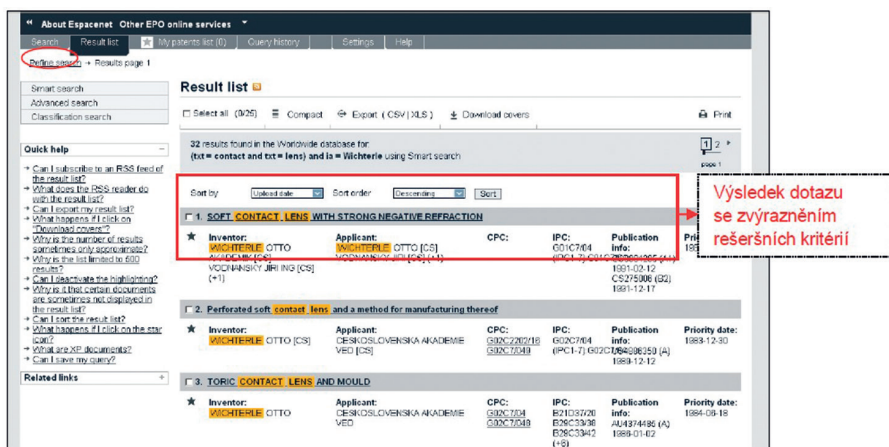
Smart search

Smart search je technicky nejmladší rešeršní rozhraní. Nabízí možnost zadávání dotazu do samostatného dotazovacího okna – tedy volnou tvorbu dotazu. Uživatel může vytvářet logické kombinace mezi dotazovanými položkami (tedy to, co Advanced search nedovoluje). Nabízí také nejvíce možností dotazování – např. dotaz na klíčové slovo v nárocích, popisu, apod. Oblast dokumentu, na kterou se ptáme, upřesňuje tzv. identifikátor rešeršního pole. Pokud identifikátor není použit, hledá se fultextově v popisu a v nárocích (ale jen v EP a WO dokumentech). Byly přidány nové deskriptory pro vyhledávání, čímž se výrazně rozšířil počet kritérií, podle kterých lze vyhledávat. Jsou zde zavedeny i další operátory, které nastavují vzdálenost mezi zadanými slovy, interval u dat apod.

Obr. 4: Databáze Espacenet – Smart search. Zdroj: EPO (www.epo.org/)

Výsledkem dotazu je seznam, který obsahuje název dokumentu, jméno vynálezce, jméno přihlašovatele, znaky CPC a MPT, informaci o datu publikování a datum priority. Rešeršní kritéria, podle kterých byla rešerše provedena, jsou v seznamu zvýrazněna. Vyhledané výsledky mají ve všech rozhraních jednotnou strukturu. Na zadaný dotaz se zobrazí pouze prvních 500 ze všech nalezených záznamů. Pokud je jejich počet vyšší, je potřeba formulaci dotazu zpřesnit, aby byl rešeršní výsledek přesnější. Zpřesnění dotazu je možné provést kliknutím na tlačítko „Refine search“, které se nachází vlevo nahoře na obrazovce s rešeršními výsledky. Uživatel je vrácen zpět do rešeršního rozhraní, v němž svůj dotaz formuloval, i s původně zadanými kritérii, takže na základě výsledků může dotaz upravovat a zpřesňovat (např. doplňováním dalších klíčových slov nebo použitím vhodnějších operátorů).

Obr. 5: Databáze Espacenet – seznam výsledků. Zdroj: EPO (www.epo.org/)

Advanced search

Rozhraní Advanced search nabízí vyhledávání prostřednictvím formuláře podle následujících kritérií, popř. jejich kombinací: Klíčová slova z názvu, Klíčová slova z názvu nebo abstraktu, Číslo zveřejněného dokumentu, Číslo přihlášky, Číslo prioritní přihlášky, Datum zveřejnění, Přihlašovatel, Původce, CPC, MPT.

Rozhraní Advanced search dovoluje v rámci jednotlivých rešeršních polí mezi selekcními termíny použití Booleovských logických operátorů „AND, OR, NOT“. Přímou v samotných polích jsou logické vazby mezi zadanými výrazy již nastaveny - tj. mezera mezi výrazy se vykládá jako „AND“ u polí, které pracují s textem – klíčová slova v názvu, v názvu nebo v abstraktu, přihlašovatel, původce a obě pole pro třídění. Ve všech ostatních polích, tzn. v číselných položkách, se vykládá jako „OR“. Uprostřed polí lze logickou vazbu měnit vepsáním příslušného operátoru a přednost mezi výrazy lze pak nastavovat použitím závorek – např. (A OR B) AND C.

Všechna pole jsou mezi sebou spojena logickou vazbou AND – toto nastavení nelze měnit.

Samotná zadávaná klíčová slova lze ještě dále modifikovat pomocí tzv. „wildcards“, tedy pomocí maskovacích symbolů, které zastupují znaky ve slově – „*“ a nahrazují libovolný počet znaků u zadaného slovního základu – použití je pouze pravostranné. Jedno písmeno lze nahradit symbolem „#“ a pokud potřebujeme nahradit jedno nebo žádné písmeno, použijeme „?“ . Všechny tyto symboly mají pro své použití dána určitá pravidla, která jsou blíže popsána v nápovědě k databázi. Jejich použití je dovoleno pouze v určitých (textových) polích.

The screenshot shows the 'Advanced search' interface of the EPO Espacenet database. The form is divided into several sections for entering search criteria. Two specific fields are highlighted with red boxes and arrows pointing to a text box on the right. The first highlighted field is 'Priority number' with the value '100150581925'. The second highlighted field is 'Applicant' with the value 'schadta martin'. The text box on the right contains the text: 'Příklad zadání rešerše na švýcarské patenty přihlašovatele Martina Schadta'.

Obr. 6: Databáze Espacenet – Advanced search. Zdroj: EPO (www.epo.org/)

U obou popsaných rozhraní se při vyhledávání nerozlišují malá a velká písmena a také se vyhledává bez ohledu na pořadí zadaných slov. Maximální počet zadávaných výrazů v jednom rešeršním poli se zvýšil na 10 oproti původním 4. Ovšem stále platí, že maximum zadaných výrazů je 20 s celkem 19 operátory v celé rešeršní masce. Klíčová slova se zadávají pouze v angličtině.

Po změně grafiky rozhraní bylo nově přidáno v nastavení „Settings“, jehož pomocí je možné označit volbu pro rešeršní historii a systém si pak uchovává zadané dotazy, které lze zpětně vyvolat v nabídce „Query history“.

Nalezené záznamy se zobrazují ve formě seznamu „Result list“, v němž jsou dokumenty seřazeny chronologicky. Obsahují název dokumentu, jméno původce, jméno přihlašovatele, znak třídění CPC, pokud je podle něj dokument zatříděn. Dále obsahují znak MPT, informace o zveřejnění – číslo a datum a nakonec i datum práva přednosti. Kliknutím na „hvězdičku“ po levé straně řádku je záznam zkopírován do vlastního výběru „My patents list“, v němž může být dokument uchován až 1 rok, pokud uživatel neprovádí jiné úpravy sám (např. odstranění záznamu). Takto lze ve výběru uchovávat nejvýše 100 dokumentů. Na jedné stránce seznamu se zobrazuje standardně 15 záznamů, seznam lze volbou „Compact“ komprimovat. Ikony pro navigaci jsou umístěny nad i pod záznamy. Pokud je nalezeno méně než 500 záznamů, seznam lze ještě řadit vzestupně nebo sestupně, podle dat, jmen původců nebo přihlašovatelů a podle třídění. Lze jej také exportovat do jiného formátu (CSV nebo XLS) a najednou tisknout.

Inventor:	Applicant:	CPC:	IPC:	Publication info:	Priority date:
SCHAEFF MARTIN [CH] SERRELL HUBERT [DE] (+1)	ROLO AG [CH] SCHAEFF MARTIN [CH] (+2)	B22D15/00 B22D15/05 B22D15/28	B22D15/00 G06K19/16 (PC1); B22D15/16 (F)	W0368346 (A1) 2003-10-21 (PC1); B22D15/16 (F)	1998-04-09
SCHAEFF MARTIN [CH] SERRELL HUBERT [DE] (+1)	ROLO AG [CH] SCHAEFF MARTIN [CH] (+2)	G02C13/22 G02C13/02 G02C13/02	G02C13/02 G02C13/02 G02C13/02	W0368350 (A1) 1998-09-30	1998-03-30

Obr. 7: Databáze Espacenet – Result list. Zdroj: EPO (www.epo.org/)

Samotný záznam k dokumentu se otevírá kliknutím na název dokumentu. První strana dokumentu obsahuje *bibliografické údaje*, abstrakt s výkresem nebo chemickým vzorcem. Dále obsahuje odkaz na analogické dokumenty a odkaz na zobrazení patentové rodiny. Zobrazit lze i citované dokumenty nebo dokumenty, které naopak uvádějí právě tento dokument v popisu stavu techniky. Nad záznamem jsou umístěny ikony pro navigaci v dokumentech a odkaz pro zobrazení dokumentu v Evropském patentovém registru. Zobrazení dalších částí dokumentu umožňují přehledné volby po levé straně obrazovky.

The screenshot displays the 'About Espacenet - Other EPO online services' page. The main content area is titled 'Bibliographic data: WO953349 (A1) — 1999-10-21'. It lists various fields such as 'Page bookmark', 'Inventor(s)', 'Applicant(s)', 'Classification', 'Application number', 'Priority number(s)', and 'Also published as'. Below this, there is an 'Abstract of WO953349 (A1)' section with a 'Translate this text into' dropdown menu. A diagram of an optical component is shown on the right side of the abstract.

Bibliographic data: WO953349 (A1) — 1999-10-21

OPTICAL IDENTIFICATION ELEMENT

Page bookmark: WO953349 (A1) ... OPTICAL IDENTIFICATION ELEMENT

Inventor(s): SCHAEFFER MARTIN [CH]; SEIBERLE HUBERT [DE]; MOIA FRANCO [CH] ↓

Applicant(s): ROUC AC [CH]; SCHAEFFER MARTIN [CH]; SEIBERLE HUBERT [DE]; MOIA FRANCO [CH] ↓

Classification: International: B42D15/10; G06K19/16; (IPC<7>) B42D15/10; G02B5/30; G02F1/1329; G02F1/1327
- cooperative: B42D15/10; B42D15/100; G06K19/16; B42D15/100; G02B5/30

Application number: WO/1995/00950 1995/0106

Priority number(s): 02/1996/00841 1996/0439

Also published as: US/5496/307 (B1) ↓ DE/188/0000 (DT) ↓ DE/189/0000 (B4) ↓ AU/299/98 (A)

Abstract of WO953349 (A1)

Translate this text into: [English] [German] [French] [Spanish] [Italian] [Portuguese] [Japanese] [Chinese] [Korean] [Russian] [Czech] [Slovak] [Polish] [Hungarian] [Croatian] [Slovenian] [Bulgarian] [Romanian] [Greek] [Turkish] [Arabic] [Hebrew] [Hindi] [Thai] [Vietnamese] [Indonesian] [Malay] [Filipino] [Tagalog] [Cebuano] [Ilocano] [Hiligaynon] [Bisaya] [Chavacano] [Pangasinan] [Ibanag] [Tausug] [Cebuano] [Ilocano] [Hiligaynon] [Bisaya] [Chavacano] [Pangasinan] [Ibanag] [Tausug]

An optical component in the form of an identification element, especially for counterfeit protection and copy protection, has an optically anisotropic layer (2) having regions of different optical axes that is arranged over a reflector (3). The anisotropic layer (2) consists preferably of a liquid crystal polymer in which the orientation of the liquid crystal is different in different areas. The orientation pattern is usually hidden from a viewer, but becomes visible by means of an additional polarizer. To improve the visual appearance of the identification element, a white light hologram is used as reflector (3).

Bibliografické údaje

Obr. 8: Databáze Espacenet – bibliografický záznam. Zdroj: EPO (www.epo.org/)

Zobrazení dalších podstatných částí dokumentu umožňují přehledné volby po levé straně obrazovky:

Záložka Description umožňuje zobrazit kompletní popis přihlášky, Claims zobrazí patentové nároky, záložka Mosaics pak na jedné stránce umístěné zmenšené výkresy, které lze kliknutím na ně zvětšovat. Systém umožňuje optimalizovat práci s elektronickým záznamem. Na obrazovce lze otevřít popis či nároky spolu se všemi obrázky, což velmi usnadňuje práci s elektronickým dokumentem. Volba Original document zobrazí dokument ve faksimilní podobě a INPADOC legal status informuje o právních stavech. Data jsou dodávána v určitých časových intervalech, proto i provozovatelé databáze, upozorňují, že je lépe vždy informace o aktuálních právních stavech ověřovat přímo u úřadu, který dokument vydal.

V záznamu nad textem abstraktu je umístěn odkaz na překlad textu (strojový překlad, z/do angličtiny do/z němčiny, italštiny, francouzštiny, portugalštiny, španělštiny atd.). Stejně možnosti překladů lze využít i pro přeložení popisu a patentových nároků. V červnu 2013 se v databázi objevila možnost strojového překladu nalezeného dokumentu do českého jazyka. Zatím se však bohužel nejedná o kvalitní překlady. Bude třeba ještě nějaký čas, aby výsledné překlady byly dostatečné a poskytly uživateli databáze přesné informace.

U patentových nároků je navíc i nabídka zobrazení „Claims tree“, která umožní zobrazení podle vzájemné závislosti jednotlivých nároků. Při zobrazení dokumentu v „Original document“ lze dokumentem listovat po jednotlivých stránkách, zobrazit v samostatném okně nebo celý dokument stáhnout. Stahovat lze dokumenty do 500 stran s tím, že po kliknutí na příslušnou volbu je potřeba zadat antispamový kód.

Obr. 9: Databáze Espacenet – nároky. Zdroj: www.epo.org/

Classification search

Rozhraní Classification search umožňuje vyhledávat v třídění podle zadaných slov nebo podle zadání třídících symbolů, nalezené zařídění je pak možné přenést přímo do odpovídajícího pole v dotazovací masce v Advanced search. Do konce roku 2012 zde bylo možno pracovat s Evropským tříděním ECLA, od 1. 1. 2013 pracuje s tříděním CPC.

Obr. 10: Databáze Espacenet – Classification search. Zdroj: EPO (www.epo.org/)

Nalezené zařídění je pak možné přenést přímo do odpovídajícího pole v tázací masce v Advanced search. Vyhledané výsledky mají ve všech rozhraních jednotnou strukturu.

Advanced search

Classification search: Select the collection you want to search in:

Quick help:

Enter your search terms. CTRL+ENTER expands the field you are in

Enter keywords in English:

Title: plastic and bicycle

Title or abstract: Yes

Enter numbers with or without country code:

Publication number: WO200014250

Application number: DE1971031806

Priority number: WO1995US16025

Enter one or more dates or date ranges:

Publication date: 1999m06

Enter name of one or more persons/organizations:

Applicant(s): Intellicast

Inventor(s): Smith

Enter one or more classification symbols:

CPC: A61G 7/00

IPC: H03M1/12

Clear Search

Přenesený řešeršní dotaz na třídu CPC A61G 7/00

Obr. 11: Databáze Espacenet – vyhledávání dle zatřídění CPC. Zdroj: EPO (www.epo.org/)

Result list

15 results found in the Worldwide databases for **list** as the applicant AND **A61G 7/00** as the Cooperative Patent Classification

Sort by: Sort order: Download covers:

Result	Inventor	Applicant	CPC	IPC	Publication info:	Priority date:
1. DRAWING SYSTEM FOR PATENT SUPPORT	FROLIK ZBYNEK (CZ)	SPOL SRO (CZ)	A61G 7/00	A61G 7/00	EP2046254 (A2)	2010-05-17
2. PATENT SUPPORT APPARATUS HAVING AN AUXILIARY WHEEL	SCHJEJAL LADISLAV (CZ)	SPOL SRO (CZ)	A61G 7/00	A61G 7/00	WO2011144166 (A3)	2011-05-17
3. PNEUMATIC MULTI-WAY CONNECTOR	RYJAL IAN MALCOLM (GB)	PSP TECHNOLOGY LTD (GB)	A61G 7/00	A61G 7/00	EP2351073 (A1)	2009-11-18
4. PNEUMATIC MATTRESS	PILE BRIAN FRANK (GB)	PSP TECHNOLOGY LTD (GB)	A61G 7/00	A61G 7/00	EP2357402 (A1)	2009-11-18
5. HAND CONTROL OF A POSITIONING HOSPITAL BED	FROLIK ZBYNEK (CZ)	SPOL SRO (CZ)	A61G 7/00	A61G 7/00	WO2009143784 (A1)	2008-06-26

Seznam výsledků

Obr. 12: Databáze Espacenet – seznam výsledků. Zdroj: EPO (www.epo.org/)

Bibliographic data: WO2006056146 (A1) — 2006-06-01

SIDEBOARD OF BED PARTICULARLY FOR HOSPITAL BED

Page bookmark: WO2006056146 (A1) — SIDEBOARD OF BED PARTICULARLY FOR HOSPITAL BED

Inventor(s): SALLUS MICHAŁ

Applicant(s): ILMET; EPO, SRG [CZ]; SALLUS MICHAŁ

Classification: - international: A47C21/08; A61G7/05
- cooperative: A47C21/08; A61G7/05; A61G2007/0509; A61G2007/0515; A61G2007/0519

Application number: WO2005C200394 20051114

Priority number(s): EP20040160050/20041126

Also published as: CZ16081 (A1)

Abstract of WO2006056146 (A1)

A sideboard of a bed, particularly for a hospital bed, comprising two posts (1, 2) fitted to the bed. Each post (1, 2) is arranged for guiding end parts of at least two segments (3) that are placed between the posts (1, 2), which in their lower end continuously pass by a guide (7) for end parts of segments (3) into the space (13) under the loading surface of the bed, while the segments (3) are interconnected at their end parts with each other by flexible connecting components (4) and are equipped with a device for locking the segments (3) in chosen position on the posts (1, 2).

Bibliografické údaje

Obr. 13: Databáze Espacenet – bibliografický záznam. Zdroj: EPO (www.epo.org/)

Description: WO2006056146 (A1) — 2006-06-01

SIDEBOARD OF BED PARTICULARLY FOR HOSPITAL BED

Description of WO2006056146 (A1)

The EPO does not accept any responsibility for the accuracy of data and information originating from other authorities than the EPO; in particular, the EPO does not guarantee that they are complete, up-to-date or fit for specific purposes.

[0001] Sideboard of bed particularly for hospital bed

[0002] Technical Field

[0003] The invention relates to a sideboard of a bed particularly for hospital bed, and in future for social or senior care.

[0004] Background Art

[0005] Standard beds that are at present offered on the market for hospital facilities, or for social and senior care or for home-gabot care, are equipped with sideboards that are either foldable along the bed sides, or through-type whereby the ends of the sideboards are fixed in vertical position at the headboard or footboard and they are vertically adjustable. Such type of sideboards cannot be retracted entirely under parts of loading surface of the bed. These sideboards even after their folding down to lower position take considerable space at the side of the bed that is necessary for placing of accessory and for access to the control elements of the bed. These sideboards are not high enough above the loading surface of the bed and thus when thicker mattresses are used or when the back part is raised, sideboard attachments are fitted on them in order to reduce danger of patient falling down from the bed. These attachments make manipulation with the sideboards more difficult and when they are in a lower position, they are substantially higher than the level of mattress and thus limit access to patient as well as the patients' option to deliberately leave the bed.

[0006] Disclosure of Invention

[0007] Above outlined disadvantages are eliminated with a sideboard of a bed, particularly for a hospital bed, comprising two posts fitted to the bed. Each of the posts is arranged for guiding end parts of at least two segments placed between the posts. Each of the posts in its lower end continuously passes by a guide for end parts of segments into the space under the loading surface of the bed. The segments are interconnected at their end parts with each other by flexible connecting components. The segments are equipped with a device for locking the segments in chosen position on the posts.

[0008] The advantage of the lowered sideboard according to this invention is that it is easy to slide it to defined area situated under the loading surface of the bed and it can be lifted up to desired level above the area of the bed and fixed in this position using the device. When lowered sideboard is inserted under loading surface of the bed, the side of the bed is empty, free and this will enable easy direct access of hospital personnel to the patient or to mattress for its replacement or cleaning of its covering.

[0009] It is also advantageous, when the segments are furnished with telescopic extensions at least at one side fixed with locking elements in extended position. This construction arrangement of segments allows their length adjustment, i.e. length of lowered sideboard can be adapted to the various beds having different length. Individual parts of lowered sideboards are constructed as profiles with constant length or with telescopic extensions.

Popis

Obr. 14: Databáze Espacenet – popis. Zdroj: EPO (www.epo.org/)

Claims: WO2006056146 (A1) — 2006-06-01

SIDEBOARD OF BED PARTICULARLY FOR HOSPITAL BED

Claims of WO2006056146 (A1)

Translate this text into: []

[Bulgarian] [Download translation] [Change text]

The EPO does not accept any responsibility for the accuracy of data and information originating from other authorities than the EPO, in particular, the EPO does not guarantee that they are complete, up-to-date or fit for specific purposes.

CLAIMS

1. A sideboard of a bed, particularly for a hospital bed, comprising two posts (1, 2) fixed to the bed, characterized in that each post (1, 2) is arranged for guiding of end parts of at least two segments (3) that are placed between the sockets (1, 2), which in their lower end continuously pass by a guide (2) for end parts of segments (3) into the space (10) under the loading surface of the bed, while the segments (3) are interconnected at their end parts with each other by flexible connecting components (4) and are equipped with a detent for locking the segments (3) in chosen position on the posts (1, 2).
2. The sideboard according to the claim 1, characterized in that the segment (3) is equipped with a telescopic extension (8) with a detent (11) at least on one of its ends.
3. The sideboard according to some of the previous claims, characterized in that at least one of the posts (1, 2) is equipped with a pull-up extension (12) and its detent (9) on the post (1, 2).
4. The sideboard according to some of the previous claims, characterized in that the flexible connecting components (4), which interconnect the segments (3) at their end parts, have the same lengths.
5. The sideboard according to some of the previous claims 1 to 3, characterized in that the flexible connecting components (4), which interconnect the segments (3) at their end parts, have various lengths.
6. The sideboard according to some of the previous claims, characterized in that the flexible connecting components (4) are made from chain links (8) with advantage of fabric or plastic material.
7. The sideboard according to some of the previous claims 1 to 5, characterized in that the flexible connecting components (4) are made of flexible belts with advantage of fabric or plastic material.

Disclaimer: Accessibility: Legal notice: Terms of use: List updated: 13.03.2013: Worldwide Database: 5.8.11.1.93p

Nároky

Obr. 15: Databáze Espacenet – nároky. Zdroj: EPO (www.epo.org/)

Mosaics: WO2006056146 (A1) — 2006-06-01

SIDEBOARD OF BED PARTICULARLY FOR HOSPITAL BED

Page [1] of [1] Drawings [Download]

Download

Drawing pages of WO2006056146 A1

Ikona pro stáhnutí výkresů do PDF

Obr. 16: Databáze Espacenet – mozaika. Zdroj: EPO (www.epo.org/)

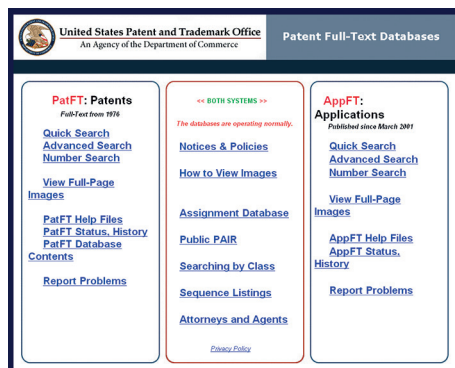
Patentová databáze Patentového a známkového úřadu USA

Patentová databáze Patentového a známkového úřadu USA je rešeršní nástroj pro vyhledávání všech druhů patentových dokumentů USA a zveřejněných přihlášek. Má dvě separátní rozhraní – jedno rozhraní pro udělené patenty a druhé pro zveřejněné patentové přihlášky. Databáze je zdarma přístupná na adrese www.uspto.gov prostřednictvím odkazů v nabídce Popular Links. Odkaz na rešerše je umístěn na prvním místě (otevívá přímo stránku s odkazy na různé zdroje). Jedná se o jednu z prvních databází, která byla volně vystavena na internetu. Obsahuje i velmi staré záznamy.

Databáze zahrnuje veškeré patentové dokumenty USA: zveřejněné patentové přihlášky, patenty na technická řešení (Utility Patents), patenty na designy (Designs), patenty na rostliny (Plants) včetně dokumentů, které vznikly v souvislosti s řízeními vedenými po udělení patentu (např. Reissue, Defensive Publication, Statutory Invention Registration, Re-examination, Additional Improvement atd).

Pokrytí dat lze dohledat v nápovědách, kde je uveden poslední záznam načtený do databáze z papírového podání a poslední z elektronického podání.

Pro vyhledávání udělených dokumentů je určeno rozhraní USPTO Patent Full-Text and Image Database (PatFT).

Obr. 17: Databáze USPTO. Zdroj: USPTO (<http://patft.uspto.gov/>)

Dokumenty z let 1790–1975 lze vyhledávat pouze podle čísla, data (Issue Date) a patentového třídění USA. Dokumenty od roku 1976 do současnosti už lze vyhledávat podle mnohem více různých kritérií.

Zveřejněné přihlášky se hledají v aplikaci USPTO Patent Application Full-Text and Image Database (AppFT). Obsahuje přihlášky zveřejněné od r. 2001 do současnosti (v USA nebyly patentové přihlášky dříve zveřejňovány). Skutečnost, že existuje samostatná aplikace pro udělené patenty a zveřejněné přihlášky se nesmí při vyhledávání opomenout. Pokud má být rešerše kompletní, je nutno vyhledávat v obou souborech.

V jednotlivých vyhledávacích rozhraních je mezi navigačními tlačítky odkaz „HOME“ – otevře stránku, ze které je možné dostat se do části udělených dokumentů nebo do části zveřejněných přihlášek.

Obecná pravidla pro hledání v bází:

Při zadávání dotazů se nerozlišují malá a velká písmena.

Zadávané výrazy lze upravit tzv. Wildcards – tedy náhradami znaků. Symbol \$ nahrazuje libovolný řetězec znaků. Funguje pravostranně, lze jej použít až od určité délky slovního základu (min 3 písmena), levostranné rozšíření není podporováno. Dvě slova uzavřená v uvozovkách se chápou jako dotaz na frázi – při použití uvozek se nesmí použít současně \$. Systém podporuje i jiné speciální operátory, např. k modelování intervalu se používá symbol „->“. Wildcards a ostatní speciální operátory fungují ve všech typech vyhledávání. Uživatel musí dát pozor na to, aby měl nastavenou US klávesnici. Systém má nastaveno i omezení – týká se to maximální délky dotazu – do 256 znaků – delší dotazy nebudou fungovat nebo nepřinesou spolehlivý výsledek. Rozhraní databáze USPTO byla od samého začátku nastavena s velkou možností vyhledávání a v průběhu let se podstatně neměnila.

Vyhledávání v databázi udělených patentů

USPTO Patent Full-Text and Image Database (PatFT)

Pro vyhledávání udělených patentů USA si uživatel může vybrat ze tří typů rozhraní (přepínají se tlačítky nad vyhledávací maskou):

1. Number search

Number search je nejjednodušší vyhledávání na jedinou podmínku – číslo dokumentu. Pod oknem pro zadání čísla jsou uvedeny příklady zápisu čísel pro jednotlivé typy patentových dokumentů.

USPTO PATENT FULL-TEXT AND IMAGE DATABASE

Home Quick Advanced Pat. Exam Help View Cart

Data current through January 29, 2013.

Enter the patent numbers you are searching for in the box below:

Query (Help)

7710466

Search Reset

All patent numbers must be seven characters in length, excluding commas which are optional. Examples:

Utility -- 5,145,634 4923104 000001
 Design -- D339,456 E321987 D000152
 Plant -- PP08,001 PP07514 PP00003
 Reissue -- RE35,312 RE12345 RE00007
 Defensive Publication -- T109,201 T055019 T100001
 Statutory Invention Registration -- R001,223 R001234 R000001
 Re-examination -- RX12
 Additional Improvement -- A301,002 A3000318 A200007

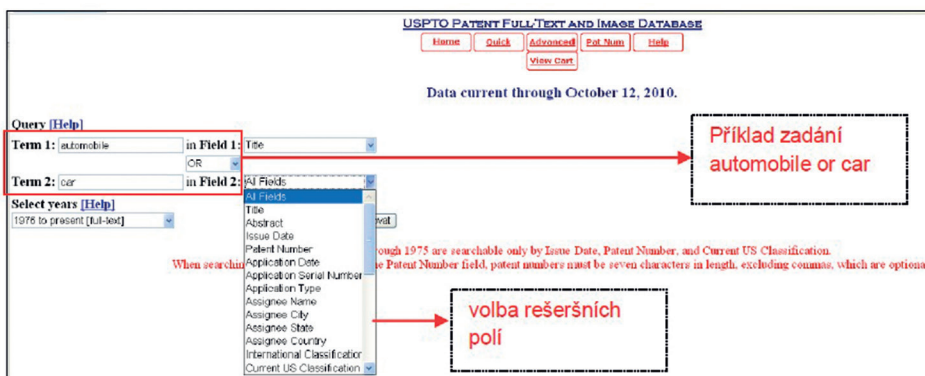
Okno pro vložení čísla ochranného dokumentu

Obr. 18: Patentová databáze USPTO/udělené patenty – Number search. Zdroj: USPTO (<http://patft.uspto.gov/>)

2. Quick search

Quick search je poměrně rychlý a dobře ovladatelný způsob vyhledávání. Hledá se podle dvou kritérií, které lze vybírat z roletového menu označením žádané položky. Dotaz se zapisuje do nastavených polí. Logická vazba mezi poli je volitelná po kliknutí na roletové menu. Volí se i časový rozsah rešerše v nabídce umístěné pod rešeršní maskou.

Na výběr jsou kritéria: All Fields, Title, hledá zadaný výraz kdekoli v textu), Abstract, Issue Date, Patent Number, Application Date, Application Serial Number, Application Type, Assignee Name, Assignee City, Assignee State, Assignee Country, International Classification, Current US Classification, Primary Examiner, Assistant Examiner, Inventor Name, Inventor City, Inventor State, Inventor Country, Government Interest, Attorney or Agent, PCT Information, Foreign Priority, Reissue Date, Related US Application Data, Referenced By, Foreign References, Other References, Claims a Description/Specification.

Obr. 19: Patentová databáze USPTO/udělené patenty – Quick search. Zdroj:USPTO (<http://patft.uspto.gov/>)

3. Advanced search

Pokročilé vyhledávání Advanced search má podobu dotazovacího okna pro přímý zápis dotazu. Nabízí vyhledávání podle kombinací více různých kritérií (stejně položky jako u Quick Search). Dotaz je vhodné formulovat přímo pro určitá rešeršní pole. Je ovšem nutné použít jejich zkratky. Přehled zkratk (identifikátorů polí) je uveden v tabulce pod maskou. Kliknutím na popis pole se otevře okno s nápovědou, která blíže vysvětlí, co položka znamená a jak ji správně zadávat v dotazu. Pozornost vyžaduje zadávání dat – ta mají své zvláštnosti a je vždy vhodné ověřit jejich správný zápis v nápovědě. Výraz lze zadat i bez identifikátoru pole. Hledání má pak ale široký rozptyl, což vede k nepřesným výsledkům. Dotaz se zapisuje přímo do dotazovacího okna s použitím „wildcards“, Booleovských operátorů, přičemž pořadí vykonaných operací se upřesňuje závorkami. Pro wildcards, použití uvozek, intervalů dat apod. platí stejná pravidla jako u předchozího rozhraní. Při každé nelogičnosti v syntaxi dotazu systém ohlásí, že nemůže dotaz vyhodnotit nebo nalézt výsledky. Vyhledávat je možné i podle klíčových slov v popisu a nárocích.

USPTO PATENT FULL-TEXT AND IMAGE DATABASE

Home Status **Advanced** Pat. Num. Help

[More Cast](#)

Data current through September 9, 2014.

Query (Help)

Select Years (Help)

Examples:
nl (Nomenclature and (draquet or racket))
id:1.8.2002 and motorcycle
!sew\$ or\$ jalls

Search Clearcut

Patents from 1750 through 1975 are searchable only by Issue Date, Patent Number, and Current Classification (US, IPC, or CPC).
When searching for specific numbers in the Patent Number field, patent numbers must be seven characters in length, including commas, which are optional.

Field Code	Field Name	Field Code	Field Name
PN	Patent Number	IN	Inventor Name
ISD	Issue Date	IC	Inventor City
TTL	Title	IS	Inventor State
ABST	Abstract	ICN	Inventor Country
AJCLM	Class. (M)	AANM	Applicant Name
SPEC	Descriptions/Specification	AJCI	Applicant City
CCL	Current US Classification	AASI	Applicant State
CPC	Current CPC Classification	AACO	Applicant Country
CPCL	Current CPC Classification Class	AACI	Applicant Type
IICL	International Classification	AREP	Address or Agent
APP	Application Serial Number	AS	Assignee Name
APPD	Application Date	AC	Assignee City
APT	Application Type	AS	Assignee State
DAIN	Patent Case Information	ACN	Assignee Country
RELAP	Related US App. Data	EXP	Primary Examiner
RELTD	Related Application Filing Date	ENA	Assistant Examiner
PRER	Foreign Priority	REF	Referenced By
PRAD	Foreign Filing Date	REFR	Foreign References

Kódy polí

Příklad zadání s využitím Booleovských operátorů, závorek a symbolů pro náhrady znaků

TTL/needle\$ ANDNOT TTL/((record AND player) OR sewing)

Obr. 20: Patentová databáze USPTO/udělené patenty – Advanced search. Zdroj: USPTO (<http://patft.uspto.gov/>)

Vyhledané výsledky mají ve všech třech typech hledání jednotnou strukturu. Nalezené záznamy se zobrazují v dávkách po 50 ve formě seznamu, který je řazen chronologicky podle čísel dokumentů (sestupně). V seznamu je uvedeno pořadové číslo záznamu, číslo dokumentu (odpovídají všechny typy patentových dokumentů, které v USA existují; podle čísla lze rozlišit, jaké typy patentových dokumentů byly nalezeny) a název dokumentu (číslo i název jsou aktivní a otevřou samotný záznam). Nad seznamem je vyhodnocení dotazu a celkový počet nalezených záznamů. Seznamem lze listovat pomocí tlačítka „Next List“ nebo „Next 50 Hits“. Přímě nad seznamem je i volba „Refine Search“, v níž je možné opravit dotaz, změnit/ upravit slovo nebo přidat další podmínku, aniž by bylo třeba vracet se znovu do rešeršní masky. Způsob zápisu dotazu do tohoto pole je stejný jako u Advanced search.

Záznam, který má plný text, obsahuje bibliografická data (třídění USA i MPT), abstrakt a pokračuje dalšími částmi, jako jsou nároky, popis atd. Všechno je uspořádáno za sebou, roluje se stránkou dolů, takže je možné vytisknout celý dokument najednou. Záznamy se listuje pomocí tlačítek nahoře nad textem. Mezi nimi je také tlačítko Images, jehož pomocí se zobrazí naskenovaný dokument. Dokumenty jsou v jiném formátu než v pdf, takže je nutné mít nainstalovaný TIFF prohlížeč. Jeho veřejně dostupná verze je ke stažení na stránkách USPTO – postup a odkazy jsou k dispozici v nápovědách – <http://www.uspto.gov/patft/help/images.htm>.

USPTO PATENT APPLICATION FULL-TEXT AND IMAGE DATABASE

Home Quick Advanced Pat Num Help

Next List Bottom View Cart

Searching US Patent Collection...

Results of Search in US Patent Collection db for:
(TTL/needle\$ ANDNOT TTL((record AND player) OR sewing)): 6639 patents.
Hits 1 through 50 out of 6639

Next 50 Hits

Jump To

Refine Search: TTL/needle\$ ANDNOT TTL((record AND player) OR

Poličko Refine Search - umožňuje upravit dotaz

PAT. NO. Title

1	D714.935	Adapter for connecting a needle to a syringe
2	D714.931	Subcutaneous needle assembly
3	8.852.154	Huber needle safety enclosure
4	8.852.142	Needleless injection device components, systems, and methods
5	8.852.119	Bone marrow harvesting device having flexible needle
6	8.851.037	Two and three piece, T6 bullet timing chain cover and needle bearing idler sprocket, for dart engineering engine blocks with cam shaft

Seznam výsledků

Obr. 21: Patentová databáze USPTO/udělené patenty – seznam výsledků. Zdroj: USPTO (<http://patft.uspto.gov/>)

Vyhledávání zveřejněných patentových přihlášek

USPTO Patent Application Full-Text and Image Database (AppFT)

V databázi zveřejněných patentových přihlášek se vyhledává stejným způsobem jako v USPTO Patent Full-Text and Image Database (PatFT). Opět se nabízejí tři typy vyhledávání, které fungují stejně jako předchozí popsaná rozhraní. Rozdíl je pouze v grafické podobě a v pojmenování Quick Search je zde nazváno Boolean Search a Advanced Search je Manual Search. Funkce jsou naprosto stejné. Kdo umí pracovat s jedním oddílem databáze, snadno se zorientuje i ve druhém.

1. Number Search

Number search umožňuje vyhledávat podle čísla zveřejněné přihlášky.

PATENT APPLICATION FULL TEXT AND IMAGE DATABASE

Help Home Boolean Manual Number PTDLIS

Make Shopping Cart

Data current through January 31, 2013.

Enter the published application or document number(s) you're searching for in the box below.

Query [Help]

7134442

Okénko pro vložení čísla zveřejněné přihlášky

Example:
Utility : 2001000044

Search Reset

Obr. 22: Patentová databáze USPTO/zveřejněné přihlášky – Number search. Zdroj: USPTO (<http://patft.uspto.gov/>)

2. Boolean search (Quick search)

V rešeršním rozhraní Boolean search lze vyhledávat současně podle dvou podmínek podle následujících kritérií: All Fields, Abstract, Application Date, Application Serial Number, Assignee City, Assignee Country, Assignee Name, Assignee State, Claims, Description/Specification, Foreign Priority, Government Interest, International Classification, Inventor City, Inventor Country, Inventor Name, Inventor State, Publication Document Kind Code, Publication Date, Publication Filing Type(s), PCT Information, Title, Related US Application Data, Current US Classification.

Způsob ovládání, zadání dotazu, užití wildcards (náhrady znaků), užití uvozovek pro fráze je stejné, jak bylo popsáno pro tento typ rozhraní u vyhledávání udělených dokumentů.

The screenshot shows the USPTO Boolean search interface. At the top, it says 'US PATENT & TRADEMARK OFFICE PATENT APPLICATION FULL TEXT AND IMAGE DATABASE'. Below that are navigation links: 'Help', 'Home', 'Boolean', 'Manual', 'Search'. A date indicator says 'Data current through September 26, 2013.' The search form is titled 'Query [Help]'. It has two input fields: 'Term 1: needle' and 'Term 2: sewing'. Between the terms are radio buttons for 'AND' and 'OR', with 'OR' selected. To the right of each term is a dropdown menu for 'Field 1' and 'Field 2', both set to 'All Fields'. Below the search form is a 'Select years [Help]' dropdown set to '2001-present'. There are 'Search' and 'Resetovat' buttons. A red box highlights the search terms and logic, with a red arrow pointing to a text box containing 'Příklad zadání needle or sewing'.

Obr. 23: Patentová databáze USPTO/zveřejněné přihlášky – Boolean search. Zdroj: USPTO (<http://patft.uspto.gov/>)

3. Manual Search (Advanced Search)

V rešeršním rozhraní Manual search lze vyhledávat podle následujících kritérií: Document Number, Publication Date, Title, Abstract, Claims, Description/Specification, Current US Classification, International Classification, Application Type, Application Serial Number, Application Date, Foreign Priority, Inventor Name, Inventor City, Inventor State, Inventor Country, Government Interest, Assignee Name, Assignee City, Assignee State, Assignee Country, Pre-Grant Publication Document Kind Code, Related US Application Data, PCT Information. Způsob ovládání, zadání dotazu, použití wildcards (náhrady znaků), užití uvozovek pro fráze vše je stejné, jak bylo popsáno pro tento typ rozhraní u vyhledávání udělených patentů.

US PATENT & TRADEMARK OFFICE
PATENT APPLICATION FULL-TEXT AND IMAGE DATABASE

Data current through September 26, 2013.

Example: `t(1)/needle or t(1)/syringe andnot (sew or thread$)`

Search [] Reset []

Field Code	Field Name	Field Code	Field Name
DIN	Document Number	IN	Inventor Name
PD	Publication Date	IC	Inventor City
TTL	Title	IS	Inventor State
ABST	Abstract	ICN	Inventor Country
ACLM	Claims	AANM	Applicant Name
SPEC	Description Specification	AACI	Applicant City
CCL	Current US Classification	AAST	Applicant State
CPC	Current CPC Classification	AACO	Applicant Country
ICL	International Classification	AAAT	Applicant Type
APT	Application Type	GOVT	Government Interest
APN	Application Serial Number	AN	Assignee Name
APD	Application Date	AC	Assignee City
FMID	Patent Family ID	AS	Assignee State
PRAD	Priority Claim Date	ACN	Assignee Country
PCT	PCT Information	KD	Pre-Grant Publication Document Kind Code
PTAD	PCT Filing Document Date	RLAP	Related US App. Date
PTMD	PCT Filing 371 Date	RLPD	US Related Document Date
PRIR	Foreign Priority	PPPD	Prior Published Document Date

Příklad zadání
t(1)/needle or
t(1)/syringe
andnot (sew or
thread\$)

Obr. 24: Patentová databáze USPTO/zveřejněné přihlášky – Manual search. Zdroj: USPTO (<http://patft.uspto.gov/>)

Pro záznamy, jejich uspořádání, vzhled a navigaci platí to samé, co je popsáno u aplikace obsahující udělené patenty. Systém je vybaven podrobnou a přehlednou nápovědou, která je členěná na několik tematických okruhů, nechybí ani seznam tzv. zakázaných slov „Stopwords“. Do nápověd se lze přepnout i přímo z vyhledávání. Tlačítko „Help“ se nalézá nad rešeršní maskou. Při práci s patentovými tříděními může uživatel použít také převodník z třídění US na MPT (nebo Locarnské, pokud se jedná o design), který je dostupný na adrese – <http://www.uspto.gov/web/patents/classification/index.htm>.

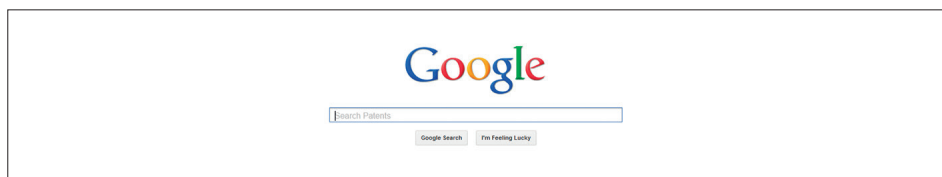
Patentový vyhledávač Google

Nejpoužívanější světový internetový vyhledávač „Google“ umožňuje mimo jiné i vyhledávání patentových dokumentů (www.google.com/patents). Do roku 2010 vyhledával pouze dokumenty USA získané spoluprací s Patentovým a známkovým úřadem USA. Koncem roku 2010 Google uzavřel dohodu s Evropským patentovým úřadem, čímž získal přístup k více než 1,5 milionu patentových dokumentů 38 členských zemí Evropské patentové úmluvy.

Obsah databáze není dostatečně popsán z hlediska obsahu a aktualizace, je proto nutné považovat jej pouze za doplňkový zdroj patentových informací. Tak jako v patentových databázích organizací registrujících průmyslová práva i ve webovém vyhledávači lze nalézt jednoduché a pokročilé vyhledávání.

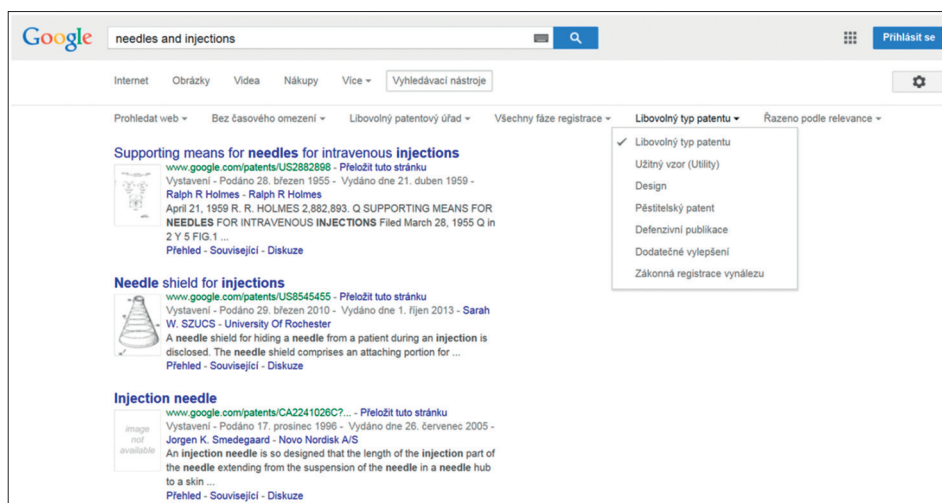
1. Jednoduché vyhledávání

Rozhraní pro jednoduché vyhledávání umožňuje zadat hledaný výraz do řádku webového vyhledávače. Lze zadat i logický dotaz pomocí operátorů Booleovy algebry „AND“, „OR“ atd. Veškeré informace o používání rešeršních nástrojů je možné nalézt v navigátoru „Nápověda pro vyhledávání“.

Obr. 25: Patentový vyhledávač Google – jednoduché vyhledávání. Zdroj: www.google.com/patents/

Výsledkem rešerše je přibližný počet nalezených položek, který je důležitý pro rozhodování o úpravě formulace dotazu. Navigátor „Vyhledávací nástroje“ umožňuje vyhledané položky dále třídit a vybírat. Dalšími třídícími možnostmi jsou data podání a zveřejnění, patentový úřad (USA, Evropa – omezení dokumenty Evropského patentového úřadu, Mezinárodní – myšleno mezinárodní přihlášky PCT, Čína, Německo a Kanada), fáze řízení – v českém jazykovém rozhraní nepřesně uvedeno jako „fáze registrace“ (přihlášky, udělené patenty), typ patentu (dle patentového práva USA; v českém jazykovém rozhraní nepřesně a zmatečně uvedeno Libovolný typ patentu, Užitný vzor – v USA však užité vzory nejsou, Design, Pěstitelský patent, Defenzivní publikace, Dodatečné vylepšení, Zákonná registrace vynálezu) a třídění nalezených položek (nejstarší, nejnovější). Seznam nalezených položek obsahuje název patentu, obrázek, jméno původce a přihlašovatele, číslo a krátký dvouřádkový popis. Dále jsou připojeny odkazy na další části patentového spisu, pokud jsou k dispozici, a to abstrakt, popis, nároky a výkresy.

Obr. 26: Patentový vyhledávač Google – nalezené dokumenty. Zdroj: Google (www.google.com/patents/)

Ucelený popis patentového spisu včetně bibliografických údajů lze získat kliknutím na odkaz „přehled“. Aktivní položky, např. MPT nebo jméno původce umožňují další selekce. U některých spisů existuje možnost překladu nároků do francouzštiny nebo němčiny. Je třeba připomenout výhody Google překladače, který používají k překladům patentových spisů i mnohé patentové databáze národních patentových úřadů či organizací.

Naskenované dokumenty jsou buď přímo u jednotlivých nalezených záznamů, anebo je připojen odkaz směřující přímo do databází Patentového a známkového úřadu USA nebo ESPACENETU.

2. Rozšířené vyhledávání

Rozhraní pro rozšířené vyhledávání umožňuje vyhledávat podle nabízených kritérií – fulltextově klíčová slova, dále pak číslo patentu, klíčové slovo z názvu, původce, přihlašovatel, US patentové třídění, Mezinárodní patentové třídění, typ patentu.

Obr. 27: Patentový vyhledávač Google – rozšířené vyhledávání. Zdroj: Google (www.google.com/patents/)

Zobrazené dokumenty lze zobrazit a vytisknout jako PDF dokument.

Od poloviny roku 2013 se rozšířil počet dokumentů dostupných v tomto vyhledávači o dokumenty PCT, Číny, Německa a Kanady. Bohužel stále chybí informace o časovém rozsahu dokumentů z jednotlivých zemí a o jejich aktualizaci.

Závěr

Možnosti získávání průmyslověprávních informací se v posledních desetiletích nesmírně rozšířily a současně zjednodušily. Tato skutečnost souvisí především s digitalizací příslušné dokumentace, která byla až do nedávna uložena v archivech jednotlivých národních či regionálních patentových a známkových úřadů a byla přístupná pouze prostřednictvím specializovaných studoven a knihoven, popř. komerčních poskytovatelů omezenému okruhu uživatelů, kteří si jejího významu byli vědomi. Díky technickému pokroku, který umožnil zpřístupňování těchto speciálních informací ve volně přístupných rešeršních databázích prostřednictvím internetu, a také v důsledku stále se zpřesňujících rešeršních technik se tyto informace stávají zdarma dostupné neomezenému okruhu uživatelů v jakémkoli čase kdekoli na světě.

Resumé

Despite the advanced electronic systems involved in the area of patent heritage and their undisputable advantages for researchers, many of the databases show differences in the user interaction interface. The following text considers the most important patent sources that are relevant to the users from the Czech republic and introduces their functionalities and specifics.

Resumé

Navzdory pokročilým elektronickým systémům z oblasti patentů a jejich neoddiskutovatelným výhodám pro výzkumníky, jsou mnohé z těchto databází rozdílné z pohledu uživatelského. Následující text se zaměřuje na nejdůležitější zdroje patentových informací, které jsou pro uživatele z České republiky relevantní a ukazuje jejich funkce a specifika.

Řízení o připomínkách ve věcech ochranných známek

1. Úvodem

Předmětný článek se zabývá institutem připomínek, resp. řízením o připomínkách, které směřují proti zápisu přihlašovaného označení do rejstříku vedeného Úřadem. Představují v podstatě právo každého vyjádřit se k zápisu přihlašovaného označení ze zákonem vymezených důvodů.

Cílem tohoto příspěvku má být přiblížení, komplexní shrnutí a uspořádání dané problematiky do jednoho celku se zaměřením na jednotlivé konkrétní případy. Na první pohled by se mohlo zdát, že má institut připomínek vedle řízení o námitkách a jiných procesních institutů ve věcech ochranných známek podružnou roli, avšak nelze s tímto tvrzením zásadně souhlasit, neboť se jedná o prostředek, kterým lze účinně bránit zápisu přihlašovaného označení do rejstříku (vzhledem k zápisné nezpůsobilosti přihlášky ochranné známky), nicméně za podmínek odlišných oproti důvodům, na základě kterých lze uplatnit námitky. Motivem pro výběr zvoleného tématu bylo tedy poukázat na důležitost tohoto procesního institutu, který bývá opomíjen a není mu ani v odborné literatuře věnováno mnoho prostoru.

Institut připomínek byl výslovně upraven až zákonem č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů. Za účinnosti zákona č. 137/1995 Sb. byla ne výjimečně činěna podání, zpravidla označována jako námitky, které upozorňovaly na zápisnou nezpůsobilost přihlašovaného označení. „Povinnost Úřadu přezkoumávat, zda přihlášené označení je způsobilé zápisu do rejstříku ochranných známek, i po jeho zveřejnění ve Věstníku, vyplývala z ustanovení § 12 zákona č. 137/1995 Sb., které stanovilo, že Úřad zapíše ochrannou známku do rejstříku, jestliže tomu nebrání skutečnosti uvedené v § 2 a 3. Řízení o přihlášce ochranné známky bylo tudíž ukončeno až jejím zápisem do rejstříku. Bylo-li tedy v průběhu celého řízení, tzn. i v řízení o námitkách zjištěno, že případnému zápisu přihlášky ochranné známky do rejstříku brání skutečnosti uvedené v § 2 a 3, byla přihláška ochranné známky z těchto důvodů zamítnuta.“²

1 Mgr. Simona Macková je doktorandkou MUP a je zaměstnána na Úřadě průmyslového vlastnictví, přičemž v současné době působí jako národní expert na Úřadě pro harmonizaci na vnitřním trhu (OHIM).

2 HORÁČEK, R. a kol. *Zákon o ochranných známkách. Zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení. Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví. Komentář. 2., podstatně doplněné vydání.* Praha: C. H. Beck, 2008, 543 s., str. 190.

Pro přehlednost doplňuji, že pokud je v textu zmíněn pojem „Úřad“, myslí se tím Úřad průmyslového vlastnictví v Praze, který je ústředním orgánem státní správy na ochranu průmyslového vlastnictví.

Na následujících řádcích autorka stručně rozebírá obsahovou stránku jednotlivých kapitol, kterých je, pokud nepočítáme úvod, závěr a resumé, pět. První kapitola popisuje osoby oprávněné k podání připomínek. Navazující kapitola je relativně stručná a uvádí náležitosti, jaké musí podání obsahovat, aby se jednalo o připomínky. Za nejpodrobnější a obsahově nejpřínosnější lze považovat kapitolu, která se věnuje důvodům pro podání připomínek, resp. zákonným podmínkám, podle kterých je možné připomínky k zápisu přihlášky napadené ochranné známky podat. Tato kapitola je obohacena o široké spektrum příkladných ukázek. Předposlední kapitola se věnuje otázce posuzování připomínek Úřadem a navazujícího postupu. Předmětem závěrečné kapitoly je rozbor stěžejních rozdílů mezi takovými procesními instituty, jako je řízení o připomínkách a o námitkách.

2. Osoby oprávněné podat připomínky

Písemné odůvodnění připomínky proti zápisu přihlašovaného označení může podat **každý**, a to od okamžiku podání přihlášky předmětného označení až do doby zápisu do rejstříku ochranných známek.

Ačkoli je v zákoně o ochranných známkách uvedeno, že k podání připomínek je oprávněn každý, zákonodárce tím měl na mysli takový subjekt práv, který má právní subjektivitu a způsobilost k právním úkonům.

Fyzické osobě je přiznána právní subjektivita, neboli způsobilost mít práva a povinnosti (jak upravuje občanský zákoník) narozením. Oproti tomu způsobilost k právním úkonům (nabývat práva a brát na sebe povinnosti) vzniká v plném rozsahu dosažením zletilosti.

Pro právnické osoby neplatí dělená právní způsobilost, mají dnem svého vzniku způsobilost k právům a povinnostem, právním úkonům, právní odpovědnosti... Jménem právnických osob jednají ve všech věcech statutární orgány, v zákonem vymezeném rozsahu dále jejich členové a zaměstnanci.³

Připomínky mají charakter neformálního podnětu a osobu, která je podala, se nestává účastníkem řízení. Úřad připomínkami není vázán, ale pouze k nim přihlíží při rozhodování o zápisu ochranné známky.⁴

3 GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 308 s., str. 112.

4 HORÁČEK, R., ČADA, K., HAJN, P. *Práva k průmyslovému vlastnictví*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, 448 s., str. 332.

3. Náležitosti připomínek

Aby bylo možno považovat určité podání za tzv. připomínky, musí obsahovat náležitosti uvedené v ustanovení § 2 vyhlášky č. 97/2004 Sb., k provedení zákona o ochranných známkách.

Z hlediska obsahového musí mít tedy připomínky následující náležitosti:

- a) jméno a příjmení, adresu místa trvalého pobytu, popřípadě adresu pro doručování fyzické osoby nebo obchodní firmu, popřípadě jiný název a sídlo právnické osoby (dále jen „údaje o totožnosti“), která uplatnila připomínky,
- b) údaje o čísle spisu přihlášky včetně údajů o totožnosti přihlašovatele (dále jen „údaje o přihlášce“),
- c) věcné odůvodnění připomínek,
- d) podpis.

4. Důvody pro podání připomínek

Zákon o ochranných známkách vymezuje v ustanovení § 24 odst. 1 důvody, na základě kterých je určitá osoba oprávněna připomínky podat, resp. vyjádřit se k zápisu přihlášky ochranné známky zveřejněné ve Věstníku Úřadu.

Po zveřejnění přihlášky ochranné známky může tudíž kdokoliv podat u Úřadu písemné připomínky s odůvodněním, z jakého důvodu by zveřejněná přihláška ochranné známky neměla být zapsána do rejstříku. Lze předpokládat, že písemné připomínky se budou týkat zejména absolutních překážek zápisné způsobilosti. Jakkoliv je věcný průzkum přihlášek ochranných známek v České republice na vysoké úrovni, nelze zabránit tomu, že ve Věstníku Úřadu bude zveřejněno označení, které je např. novým druhem sportu, názvem chemické sloučeniny apod. Institut připomínek proto slouží zejména k tomu účelu, aby Úřad do rejstříku ochranných známek nezapisoval takové ochranné známky, které jsou ze zápisu vyloučeny podle ustanovení § 4 nebo 6.⁵

4.1 Výčet jednotlivých taxativně uvedených důvodů vymezených zákonem č. 441/2003 Sb.

Do rejstříku ochranných známek se nezapíše označení:

- a) které nemůže tvořit ochrannou známku ve smyslu § 1,
- b) které nemá rozlišovací způsobilost,

5 HORÁČEK, R. a kol. *Zákon o ochranných známkách. Zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení. Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví. Komentář. 2., podstatně doplněné vydání.* Praha: C. H. Beck, 2008, 543 s., str. 190.

- c) které je tvořen výlučně označeními nebo údaji, které slouží v obchodě k určení druhu, jakosti, množství, účelu, hodnoty, zeměpisného původu nebo doby výroby výrobků nebo poskytnutí služby nebo k označení jiných jejich vlastností,
- d) které je tvořeno výlučně označeními nebo údaji, jež se staly obvyklými v běžném jazyce nebo v poctivých obchodních zvyklostech,
- e) které je tvořeno výlučně tvarem, který vyplývá z povahy samotného výrobku nebo který je nezbytný pro dosažení technického výsledku anebo který dává výrobku podstatnou užitnou hodnotu,
- f) které je v rozporu s veřejným pořádkem nebo dobrými mravy,
- g) které by mohlo klamat veřejnost, zejména pokud jde o povahu, jakost nebo zeměpisný původ výrobku nebo služby,
- h) přihlašované pro vína či lihoviny, které obsahuje zeměpisné označení, aniž by víno či lihovina měly takovýto zeměpisný původ,
- i) které obsahuje označení požívající ochrany podle článku 6ter Pařížské úmluvy, k jehož zápisu nebyl dán souhlas příslušnými orgány,
- j) které obsahuje jiné znaky, emblémy a erby než uvedené v článku 6ter Pařížské úmluvy, jestliže jejich užití je předmětem zvláštního veřejného zájmu, ledaže by příslušný orgán dal souhlas k jeho zápisu,
- k) které obsahuje znak vysoké symbolické hodnoty, zejména náboženský symbol,
- l) jehož užívání se přičítá ustanovení jiného právního předpisu nebo je v rozporu se závazky vyplývajících pro Českou republiku z mezinárodních smluv,
- m) jestliže je zjevné, že přihláška ochranné známky nebyla podána v dobré víře.⁶

Do rejstříku se nezapíše označení, pokud je shodné se starší ochrannou známkou, která je přihlášena nebo zapsána pro jiného vlastníka či přihlašovatele pro shodné výrobky či služby.⁷

Připomínky nelze podat z důvodů uvedených v ustanovení § 7, neboť to zákon výslovně vylučuje. Pokud by zákon takovou možnost připouštěl, docházelo by k obcházení poplatkové povinnosti, neboť podání připomínek není na rozdíl od námitek zpoplatněno. Bude-li z obsahu podání připomínek zřejmé, že se jedná o důvody k podání námitek podle ustanovení § 7, Úřad k takovým připomínkám nebude přihlížet a pouze sdělí osobě, která je podala, že podle ustanovení § 25 osoby uvedené v ustanovení § 7 mohou podat námítky ve lhůtě 3 měsíců od zveřejnění přihlášky, a to z důvodů uvedených v tomtéž ustanovení. Námítky musejí být podány písemně a musejí být odůvodněny a založeny důkazy. Spolu s námitkami je namítající povinen zaplatit správní poplatek podle zvláštního právního předpisu. Tato osoba, která se chybně bude domáhat zamítnutí přihlášky ochranné známky na základě připomínek namísto řádně podaných námitek, se však vystavuje nebezpečí, že lhůta k podání námitek, která je 3 měsíce od zveřejnění přihlášky

6 Ustanovení § 4 zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů.

7 Ustanovení § 6 zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů, věta první.

ochranné známky ve Věstníku, již marně uplynula. Lhůta k podání námitek nelze prodloužit a její zmeškání nelze prominout. V takovém případě by bylo vhodné poučit takovou osobu o možnosti podání návrhu na prohlášení ochranné známky za neplatnou dle ustanovení § 32.⁸

4.2 Praktické příklady

Vzhledem k tomu, že taxativní výčet důvodů pro podání připomínek dle výše uvedených ustanovení zákona je relativně široký a rozsah zde je omezen, bude zaměřena větší pozornost spolu s představením konkrétních případů pouze na vybrané připomínkové důvody.

Nejprve bude uveden případ, kdy připomínky směřovaly k přihláškám ochranných známek zn. sp. O-477183 v provedení

a zn. sp. O-477184 v provedení

Připomínky byly podány podle ustanovení § 4 písm. b), d), f), g) a m) zákona č. 441/2003 Sb., nicméně já bych se ráda podrobněji zabývala pouze důvody podanými podle ustanovení § 4 písm. f) a m) (viz níže) citovaného zákona. Tak tedy, podatel připomínek se domáhal zamítnutí přihlašovaných ochranných známek mimo jiné z důvodů, že tato jsou přihlašována v rozporu s veřejným pořádkem nebo dobrými mravy, jak uvádí ustanovení § 4 písm. f) zákona. Poté, co Úřad opět přezkoumal zápisnou způsobilost přihlašovaných kombinovaných označení, o připomínkách dle předmětného ustanovení konstatoval, že „Účelem tohoto ustanovení je na základě výhrady veřejného pořádku vyloučit ze známkové ochrany především taková označení, která jsou v rozporu s ústavními zásadami. V tomto smyslu jsou ze zápisu vyloučena kupříkladu označení rasisticky podbarvená, označení obsahující symboly propagující nebo evokující násilí, válku či zločinné ideologie (např. vyobrazení hákového kříže). Dále označení, která se shodují se jména státních činitelů a dalších osob, které se zasloužily o stát, nebo osob jinak významných, též označení shodná s názvy politických stran či státních orgánů a veřejnoprávních institucí. Do rejstříku ochranných známek se rovněž nezapíše slova či zobrazení pohoršlivá, nemravná, hanlivá, obscénní, pornografická apod. V daném případě neshledal Úřad žádný důvod k uplatnění výluky ze zápisu napadeného označení do rejstříku ochranných známek dle § 4 písm. f) citovaného zákona. Výraz „FOR ELECTRON“ v jeho výše popsané grafické úpravě jistě nepředstavuje označení, které by

8 HORÁČEK, R. a kol. *Zákon o ochranných známkách. Zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení. Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví. Komentář. 2., podstatně doplněné vydání.* Praha: C. H. Beck, 2008, 543 s., str. 191.

z pohledu široké spotřebitelské veřejnosti působilo proti dobrým mravům a veřejnému pořádku, resp. které by bylo nemravné, pohoršlivé či evokující násilí apod. Proto shledal Úřad připomínky podle ustanovení § 4 písm. f) citovaného zákona jako neopodstatněné.⁹

Následně přistoupíme k připomímkám, které směřovaly proti podané přihlášce ochranné známky zn. sp. O-472810 v provedení

Podatel připomínek shledával klamavost označení dle ustanovení § 4 písm. g) zákona č. 441/2003 Sb. v přítomnosti slovních prvků „police“, „european“ a obrazového prvku dvanácti hvězdiček umístěných do kruhu, přičemž předmětné označení bylo přihlašováno v modrozlutém barevném provedení. Znak „european“ ve spojení se „souborem hvězd“, který představuje symbol Evropské unie a Rady Evropy, může dle jeho tvrzení navozovat u veřejnosti představu o tom, že nárokované produkty jsou garantovány právě Evropskou unií či Radou Evropy či že přihlašovatel tvoří organizační strukturu těchto institucí. Výraz „police“, kterým se v překladu z anglického jazyka rozumí pojmy jako policie, policejní sbor, vyvolává dle podatele připomínek představu, že produkty poskytované pod takovýmto označením mají jistou kvalitu a jejich poskytování je garantováno státem, resp. policií. Nutno uvést, že v předmětném řízení byla přihláška ochranné známky zamítnuta z důvodů uvedených v ustanovení § 4 písm. g) a i) zákona č. 441/2003 Sb. Nikoli tedy pouze s ohledem na klamavost, které by mohlo kolizní označení vyvolávat u veřejnosti, nýbrž i z důvodu přítomnosti označení (znak Evropské unie a Rady Evropy), které požívá ochrany podle článku 6ter Pařížské úmluvy a k jeho zápisu nebyl dán souhlas příslušnými orgány.

Další případ, kdy byly připomínky podány (tentokrát ve fázi zveřejnění napadeného označení) taktéž z důvodu uvedeného v ustanovení § 4 písm. g) zákona č. 441/2003 Sb., se týkal přihlášky ochranné známky zn. sp. O-476349 v provedení

Podatel připomínek odůvodnil svá tvrzení tím, že „přihlašované označení je způsobilé klamat veřejnost, pokud jde o zeměpisný původ zboží, a to z důvodu v něm umístěného obrazového prvku „Buddhy“, které dle něj odkazuje na cizokrajný původ nárokovaných výrobků. Dále poukázal, že předmětné označení by mohlo působit klamavě, pokud jde o kvalitu zboží, protože součástí předmětného označení je také slovní prvek „premium“,

9 Sdělení o výsledku posouzení připomínek, sp. zn. O-477183, O-477184, str. 8, 9.

což je dle podatele připomínek označení pro vysoce kvalitní, luxusní, prvotřídní zboží.¹⁰ Následně bylo Úřadu doručeno vyjádření přihlašovatele, který shora uvedené argumenty odmítl. V této souvislosti je vhodné uvést, že napadené označení bylo přihlašováno mimo jiné pro výrobky jako rýže, mouka a přípravky z obilnin. Úřad s ohledem na vznesené připomínky opět přezkoumal zápisnou způsobilost přihlašovaného označení, přičemž konstatoval, že „lze vycházet ze skutečnosti, že spotřebitelská veřejnost bude v přihlašovaném označení shledávat slovní prvek „big buddha“ doplněný vyobrazením tzv. buddhy neboli představitele buddhismu. Tento pojem je vedle tzv. legendárního buddhy spojován zejména se skutečnou historickou postavou Siddhárta Guayana, zakladatele buddhismu, který věnoval téměř celý život tomuto učení a jeho šíření. Určitá skupina běžných českých spotřebitelů si předmětné označení jistě spojí i s územím Indie, odkud toto filozoficko-náboženské učení pochází, avšak převážná většina spotřebitelů je nebude s žádným zeměpisným územím spojovat vůbec, pouze u nich může vyvolávat určitou spojitost s touto formou náboženství... Skutečnost, že určitý okruh spotřebitelské veřejnosti si nárokové výrobky spojí vzhledem k použitým prvkům předmětného označení právě s územím Indie, či jihovýchodní Asie, jakožto území s největším rozšířením buddhistického učení, nelze vyloučit, avšak to ještě neznamená klamavost. Navíc není nemožné, aby výrobky ze seznamu přihlašovaného označení byly spojeny nebo pocházely z dané oblasti. Pokud jde například o rýži, její pěstitelská historie spadá právě na území Indie a dále jižní Asie, přičemž nelze předjímat, že z této oblasti rýže dodávaná přihlašovatelem pod předmětným označením skutečně nepochází. Z údajů uvedených v rejstříku ochranných známek vyplývá, že sídlo přihlašovatele se nachází na území České republiky, a nikoliv v Indii, resp. v místě vzniku nebo výrazného rozšíření daného náboženství – buddhismu. V tomto případě však nelze automaticky vycházet z toho, že nárokové výrobky nepochází právě z této oblasti. Navíc v současné době dochází v důsledku sladování zákonných norem a jejich aplikace s praxí Evropské Unie k značnému uvolnění výkladu ustanovení upravujících klamavost označení o zeměpisném původu výrobků. Je obvyklé, že vlastní výroba je umístěna, zejména z finančních důvodů, v místě odlišném, než je sídlo společnosti nebo místo, kde jsou produkovány výrobky, a není tedy ani bezpodmínečně nutné, aby se sídlo přihlašovatele a zeměpisný údaj uvedený v označení či odkazující na danou oblast, shodovali. Nelze vyloučit, že přihlašovatel mohl či může dovážet výrobky na území České republiky a jako distributor je zde nabízet nebo prodávat a označovat je přihlašovaným označením. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem tak bylo nutno konstatovat, že k tomu, aby označení nebylo klamavé, pokud jde o zeměpisný původ zboží, není nutné, aby místo sídla přihlašovatele bylo naprosto shodné se zeměpisným údajem obsaženým nebo vyplývajícím z přihlašovaného označení. V případě slovního prvku „premium“ obsaženého v přihlašovaném označení, kterým se v překladu z anglického jazyka rozumí „odměna, prémiový“, je zřejmé, že se jedná o pochvalný výraz, který je nicméně různými subjekty běžně užíván v obchodním styku ve spojení s jejich výrobky či službami. Užití českého ekvivalentu „premiový“ však není spojeno s jednoznačnou garancí kvality nebo jinak

10 Sdělení o výsledku posouzení připomínek, zn. sp. O-476349, str. 1.

konkrétně vymezenými vlastnostmi výrobku. Nelze tedy ve vztahu k tomuto prvku dospět k závěru, že by předmětné označení jako celek působilo klamavě, pokud jde o jakost nárokových výrobků.¹¹

Shora uvedené připomínky proti přihlášce napadené ochranné známky sp. zn. O-476349 v provedení

byly podány také podle ustanovení § 4 písm. k) zákona č. 441/2003 Sb., resp. z toho důvodu, že přihlašované označení obsahuje znak vysoké symbolické hodnoty, zejména náboženský symbol. K tomuto připomínkovému důvodu Úřad ve sdělení o výsledku posouzení připomínek uvedl, že každý případ se musí posuzovat samostatně s přihlednutím k jeho specifikům, a také tedy ke skutečnosti, zda zápis daného symbolu do rejstříku ochranných známek, resp. předmětného označení spolu se znakem není urážející či nedostatečně uctivý k dosavadní kulturní historii, národnímu nebo náboženskému citění (Horáček, R. a kol. Zákon o ochranných známkách. Komentář., C. H. BECK, 2008), v tomto případě tedy k buddhistickému náboženství a postavě jeho zakladatele. Vzhledem k vyobrazení přihlašovaného označení a skutečnosti, že přihlašovatel požaduje ochranu pro potravinářské výrobky, jako je rýže, mouka, ovoce, zelenina apod., nelze vyvozovat, že by označení jako celek působilo hanlivě či urážlivě. Zápisem napadeného označení rovněž nebudou nijak dotčena práva členů této náboženské skupiny užívat svou symboliku. Vzhledem k výše uvedenému konstatování tedy shledal Úřad připomínky neoprávněnými.

Dalším přínosným příkladem připomínek podaných podle ustanovení § 4 písm. k) zákona č. 441/2003 Sb. byly takové, které směřovaly proti zveřejněné přihlášce ochranné známky sp. zn. O-475989 v provedení

Podatel připomínek poukázal na hvězdu, kterou přihlašované označení obsahuje, resp. Davidovu hvězdu s tím, že se jedná o náboženský symbol, přesněji řečeno znak vysoké symbolické hodnoty. Nutno podotknout, že přihlašovatelem byl Památník Terezín. Úřad i v tomto řízení shledal připomínky neoprávněnými a přihlášku napadeného označení postoupil k zápisu do rejstříku ochranných známek s odůvodněním, že „přihlašované označení lze v dané souvislosti vnímat tak, že právě začlenění této hvězdy má zdůraznit

11 Sdělení o výsledku posouzení připomínek, zn. sp. O-476349, str. 4.

jeho vztah k místu, kde došlo k strastem a zavraždění mnoha osob židovské národnosti. Nebylo tedy myšleno tak, aby tuto část populace, či judaismus zostuzovalo, ale spíše k účelům připomenutí si těchto skutečností, což ostatně vyplývá i z podstaty činnosti přihlašovatele, který tuto národní kulturní památku také spravuje. Nelze tedy předpokládat, že by samotný znak, respektive přihlašované označení spolu s vyobrazením židovské hvězdy působilo hanlivě¹².

Dále, připomínky nelze podat z důvodů uvedených v ustanovení § 7, neboť to zákon výslovně vylučuje. Jako příklad lze uvést připomínky podané ke zveřejněným přihláškám ochranných známek v provedení „FOR ELECTRON“, zn. sp. O-477183

a zn. sp. O-477184

Nutno podotknout, že napadená označení byla přihlašována mimo jiné pro služby jako „pořádání školení, kurzů, konferencí, symposií a přednášek, organizování a pořádání soutěží, výstav ke vzdělávacím, kulturním, výchovným a zábavním účelům, odborné poradenství, vztahující se k organizování vzdělávacích, kulturních, výchovných a zábavních výstav“ aj. Podatel připomínek se domáhal zamítnutí přihlášky ochranné známky mimo jiné z důvodu, že přihláška nebyla podána v dobré víře. Toto stanovisko odůvodnil tvrzením, že „v rámci své podnikatelské činnosti organizuje konference pro pracovníky v elektrotechnických oborech spojené s výstavami elektrotechnických prvků a zařízení, přičemž tyto akce provozuje pod názvem „ELECTRON“. Akce je pořádána pod tímto názvem již po dobu 15 let jako součást Mezinárodního strojírenského veletrhu v Nitře, z čehož vyplývá, že se jí účastní mezinárodní vystavovatelé. Podatel připomínek také odkazuje na skutečnost, že přihlašovatel pod názvem „ELECTRON“ či „FOR ELECTRON“ nikdy žádnou konferenci podobného charakteru či jinou akci neorganizoval ani nepořádal. Domnívá se, že přihlašovatel má v úmyslu k pořádání výstav a konferencí využít zavedené obchodní značky „ELECTRON“, která se stala známou právě díky aktivitám podatele připomínek. Jednání přihlašovatele proto shledal nemravným, klamavým a nekalosoutěžním.“¹³ Úřad tedy s ohledem na vznesené připomínky, argumenty a předložené doklady opět přezkoumal zápisnou způsobilost napadených označení „FOR ELECTRON“ a „ELECTRON“ a o připomíncech usoudil takto. „Nedostatek dobré víry při podání přihlášky je jak veřejnoprávním důvodem zápisné nezpůsobilosti podle ustanovení § 4 písm. m) citovaného zákona, tak důvodem soukromoprávním podle ustanovení § 7 odst. 1 písm. k) téhož zákona. Rozdílnost skutkových podstat je třeba spatřovat v rozsahu práv či zájmů, které by byly nedobrou vírou dotčeny, čemuž odpovídá i okruh osob, jež mohou tyto důvody vznést. Veřejnoprávní hledisko je

12 Sdělení o výsledku posouzení připomínek sp. zn. O-475989, str. 4.

13 Sdělení o výsledku posouzení připomínek, sp. zn. O-477183 a sp. zn. O-477184, str. 1.

pojmem širším v tom smyslu, že chrání zájem široké veřejnosti a jí se také musí týkat. Proto je Úřad zkoumá z moci úřední anebo na základě podnětů třetích osob – kterými jsou připomínky nebo návrh podaný podle ustanovení § 32 odst. 1 citovaného zákona. Připomínky i zmíněný návrh může podat kdokoli. Soukromoprávní hledisko se dotýká konkrétní osoby, která je ve formě námitek nebo návrhu podaného podle ustanovení § 32 odst. 3 citovaného zákona může uplatnit proti zápisu přihlášeného označení do rejstříku ochranných známek. Nástrojem při zjišťování nedobré víry přihlašovatele je podle ustanovení § 4 písm. m) citovaného zákona její zjevnost. Ta musí být Úřadu zřejmá již při provádění průzkumu přihlášky nebo z argumentů a důkazů podané připomínky, resp. podaného návrhu. Námitkou podle ustanovení § 7 odst. 1 písm. k) téhož zákona se může bránit pouze přímo dotčená osoba. Podle tohoto ustanovení nedobrá víra nemusí být evidentní, avšak namítající musí uvést, v čem ji spatřuje a svoje tvrzení musí doložit odpovídajícími důkazy.

Z textu připomínek i z podkladů předložených podatelem připomínek je zřejmé, že nedobrou víru přihlašovatele spatřuje v úmyslu zasáhnout do jeho práv týkajících se označení stejného znění. Podatel z tohoto pohledu hájí pouze své soukromé zájmy. Neuvádí, že by zápis přihlašovatele mohl být v rozporu se zájmy široké veřejnosti, ale že by mohl zasáhnout do jeho práv. Ustanovení § 4 písm. m) zákona č. 441/2003 Sb. se sice zabývá zápisnou nezpůsobilostí označení v důsledku nedostatku dobré víry přihlašovatele, jedná se však o důvod veřejnoprávní. Osobě, která má za to, že byla na svých právech dotčena přihláškou nepodanou v dobré víře, dává stejnou možnost ustanovení § 7 odst. 1 písm. k) zákona č. 441/2003 Sb. Jelikož zákon č. 441/2003 Sb. striktně vylučuje zaměňování skutkových podstat, když ve svém ustanovení § 24 odst. 3 uvádí, že připomínky nelze podat z důvodů obsažených v § 7, je zřejmé, že podané připomínky jsou neoprávněné.¹⁴

5. Posouzení připomínek

Ustanovení § 24 odst. 2 uvádí, že přihlašovatel musí být Úřadem o připomínkách a výsledku jejich posouzení vyrozuměn a má právo se k nim ve stanovené lhůtě vyjádřit. Osobu, která podala připomínky, Úřad o výsledku posouzení jejich připomínek vyrozumí.

Zavedení tohoto institutu nemá v žádném případě takový efekt, že by sloužil osobám podávajícím připomínky k tomu, aby zápis ochranné známky do rejstříku byl protahován o několik měsíců. Zde je nutno postupovat vždy s ohledem na složitost konkrétní kauzy. V jednoduchých a jasných případech, zejména pak v těch, kdy podání připomínek nebude zjevně oprávněné, by mělo být jejich vyřízení rychlé, aby nedocházelo k průtahům v řízení a o ochranné známce bylo rozhodnuto co nejdříve.¹⁵

14 Sdělení o výsledku posouzení připomínek, sp. zn. O-477183 a sp. zn. O-477184, str. 10.

15 HORÁČEK, R. a kol. *Zákon o ochranných známkách. Zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení. Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví. Komentář, 2., podstatně doplněné vydání.* Praha: C. H. Beck, 2008, 543 s., str. 190.

Úřad tedy obsah připomínek posoudí a v případě, že zjistí, že připomínky jsou neoprávněné a přihlašovaná ochranná známka je způsobilá zápisu do rejstříku, vyrozumí o této skutečnosti osobu, která podala připomínky. Neshledá-li tedy Úřad připomínky důvodné, nevydává rozhodnutí. Vyrozumění podatele připomínek o tom, že neshledal důvody k zamítnutí přihlášky ochranné známky, je pouhé sdělení Úřadu, a nelze je tudíž napadat opravným prostředkem.¹⁶ Přihlašovatele a osobu, která podala připomínky, průzkumový pracovník (případně pracovník oddělení sporného, pokud připomínky byly podány po zveřejnění napadeného označení) tedy písemně vyrozumí o výsledku posouzení připomínek včetně uvedení odůvodnění tohoto výsledku.¹⁷

V případě oprávněnosti připomínek Úřad postupuje tak, že zpracuje novou zprávu o výsledku věcného průzkumu, a zašle jí přihlašovateli, aby se k důvodům ve zprávě obsaženým ve stanovené lhůtě vyjádřil.¹⁸ Nejedná se o lhůtu zákonnou, nýbrž úřední. Úřad stanoví zpravidla lhůtu pro vyjádření v rozmezí čtrnácti dní až dvou měsíců.

Pokud by však Úřad nezpracoval novou zprávu o výsledku věcného průzkumu a nezaslal ji přihlašovateli, „přihlašovatel může oprávněně namítat, že mu nebyla dána možnost plně uplatňovat svá práva, jako např. vyjádřit se k podkladům rozhodnutí, navrhnout důkazy apod. Dospěje-li Úřad k závěru, že přihlašovaná ochranná známka není způsobilá zápisu do rejstříku, přihlášku zamítne... Osobu, která podala připomínky, pak Úřad o této skutečnosti pouhým sdělením vyrozumí. Vzhledem k tomu, že není zákonem stanoveno jakým způsobem Úřad osobu, která podala připomínky o jejich posouzení, vyrozumí, není vyloučeno, že namísto sdělení bude této osobě na vědomí zasláno rozhodnutí o zamítnutí přihlášky ochranné známky. V obou případech jde o pouhé sdělení Úřadu, a nelze je tudíž napadat opravným prostředkem.“¹⁹

6. Rozdíly mezi řízením o připomínkách a řízením o námitkách

Předposlední kapitola tohoto článku bude zaměřena na rozdíly mezi takovými instituty, jako je řízení o připomínkách a řízení o námitkách. Některé z odlišností byly uvedeny již v předchozích řádcích, avšak považuji za přínosné je podrobněji rozebrat v rámci samostatného oddílu.

16 HORÁČEK, R., ČADA, K., HAJN, P. *Práva k průmyslovému vlastnictví*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, 448 s., str. 332.

17 Metodické pokyny pro řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví s účinností od 1. 1. 2006, str. 18.

18 HORÁČEK, R. a kol. *Zákon o ochranných známkách. Zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení. Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví. Komentář, 2., podstatně doplněné vydání*. Praha: C. H. Beck, 2008, 543 s., str. 191.

19 HORÁČEK, R. a kol. *Zákon o ochranných známkách. Zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení. Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví. Komentář, 2., podstatně doplněné vydání*. Praha: C. H. Beck, 2008, 543 s., str. 191.

Podání připomínek je osvobozeno od platby správního poplatku. Oproti tomu spolu s námitkami je namítající povinen zaplatit správní poplatek²⁰ dle zvláštního právního předpisu, kterým je zákon o správních poplatcích. V případě, že není správní poplatek uhrazen, považují se námitky za nepodané. Namítající má přitom více možností, jakým způsobem poplatek uhradit. Může tak učinit buď zaplacením v hotovosti v pokladně Úřadu, převodem na účet Úřadu anebo kolkem.

Další odlišnost mezi řízením o připomínkách a o námitkách spočívá ve lhůtách, ve kterých musí být daný návrh učiněn. Pokud jde o připomínky, mohou být podány až do doby zápisu ochranné známky do rejstříku. U námitek je nezbytné a zákon tak výslovně stanoví, že je lze podat ve lhůtě tří měsíců ode dne zveřejnění přihlášky. Právní předpis dále uvádí, že lhůtu k podání námitek nelze prodloužit a její zmeškání nelze prominout. Je zřejmé, že se jedná o lhůtu zákonnou.

Namítající se stává účastníkem řízení o námitkách, z čehož vyplývá, že je oprávněn k podání opravných prostředků v případě, že jeho návrhu není vyhověno. Proti rozhodnutí Úřadu může podat ve stanovené lhůtě rozklad, o kterém rozhoduje předseda Úřadu, eventuálně se dále brání žalobou, o které bude rozhodovat ve své místní i věcné příslušnosti Městský soud v Praze. Proti rozsudku Městského soudu lze podat kasační stížnost za podmínek uvedených v ustanovení § 102 a násl. soudního řádu správního, o kterém rozhoduje Nejvyšší správní soud v Brně. Osoba, která podává připomínky, resp. podatel připomínek, se nestává účastníkem řízení, a tudíž nemá ani právo sdělení o výsledku posouzení připomínek napadat opravným prostředkem.

Pokud jde o osobu, která je aktivně legitimována k podání připomínek, je jím „každý“, resp. ten, kdo má právní subjektivitu a současně osoba, ať již fyzická či právnická, která má způsobilost k právním úkonům.²¹ Okruh osob oprávněných k podání připomínek je tedy oproti těm, kteří podávají námitky, poměrně široký. Ustanovení § 25 citovaného zákona stanoví, že námitky mohou podat osoby uvedené v § 7 téhož zákona. Jsou jimi vlastník starší ochranné známky, vlastník starší všeobecně známé známky, vlastník starší ochranné známky Společenství, vlastník ochranné známky zapsané v jiné unijní zemi Pařížské úmluvy nebo ve státě, který je členem Světové obchodní organizace, uživatel nezapsaného nebo jiného označení užívaného v obchodním styku, fyzická osoba, jejíž právo na jméno a na ochranu projevů osobní povahy mohou být dotčena přihlašovaným označením, osoba, které náleží práva k autorskému dílu, vlastník staršího práva z jiného průmyslového vlastnictví a ten, kdo je dotčen ve svých právech přihláškou, která nebyla podána v dobré víře. Ustanovení § 7 odst. 2 citovaného zákona dále stanoví, že námitky podle odstavce 1 písm. a), b), e) a f) může podat také přihlašovatel ochranných známek v těchto ustanoveních uvedených.

Poslední, v rámci tohoto příspěvku probíraná, neméně důležitá odlišnost mezi porovnávanými procesními instituty je dána důvody, podle kterých lze námitky či připomínky podat. Kapitola č. 4 se podrobně věnovala tzv. připomínkovým důvodům, které vymezuje ustanovení § 4 a 6 zákona o ochranných známkách. Zákon dále vylučuje,

20 Za podání námitek se platí správní poplatek ve výši 1000 Kč.

21 Právní subjektivitu a způsobilost k právním úkonům fyzických a právnických osob upravuje ustanovení § 7 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

aby připomínky byly podány z důvodů uvedených v ustanovení § 7 citovaného zákona. Naopak je tomu v případě námitek. Ty mohou být podány výlučně podle důvodů uvedených v tomto ustanovení.²²

22 Ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách stanoví, že:

Přihlašované označení se nezapíše do rejstříku na základě námitek proti zápisu ochranné známky do rejstříku podaných u Úřadu (dále jen „námítky“)

- a) vlastníkem starší ochranné známky, pokud z důvodu shodnosti či podobnosti se starší ochrannou známkou a shodnosti nebo podobnosti výrobků či služeb, na něž se přihlašované označení a ochranná známka vztahují, existuje pravděpodobnost záměny na straně veřejnosti; za pravděpodobnost záměny se považuje i pravděpodobnost asociace se starší ochrannou známkou,
- b) vlastníkem starší ochranné známky, která je shodná s přihlašovaným označením nebo mu je podobná, pokud má být takové označení zapsáno pro výrobky nebo služby, které sice nejsou podobné těm, pro které je starší ochranná známka zapsána, avšak jde o starší ochrannou známku, která má v České republice dobré jméno, a užívání přihlašovaného označení by nepoctivě těžilo z rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména starší ochranné známky nebo jim bylo na újmu,
- c) vlastníkem starší všeobecně známé známky, pokud z důvodu shodnosti či podobnosti se starší všeobecně známou ochrannou známkou a shodnosti nebo podobnosti výrobků nebo služeb, na něž se přihlašované označení a všeobecně známá ochranná známka vztahují, existuje pravděpodobnost záměny na straně veřejnosti; za pravděpodobnost záměny se považuje i pravděpodobnost asociace se starší ochrannou známkou,
- d) vlastníkem starší všeobecně známé známky, která je shodná s přihlašovaným označením nebo je mu podobná, pokud má být takové označení zapsáno pro výrobky nebo služby, které sice nejsou podobné těm, pro které je starší všeobecně známá známka chráněna, avšak jde o starší všeobecně známou známku, která má na území Evropských společenství dobré jméno, za předpokladu, že užívání této ochranné známky ve vztahu k těmto výrobkům nebo službám by ukazovalo na vztah mezi těmito výrobky nebo službami a vlastníkem všeobecně známé ochranné známky,
- e) vlastníkem starší ochranné známky Společenství, která je shodná s přihlašovaným označením nebo je mu podobná, pokud má být takové označení zapsáno pro výrobky nebo služby, které sice nejsou podobné těm, pro které je starší ochranná známka zapsána, avšak jde o starší ochrannou známku, která má na území Evropských společenství dobré jméno, a užívání přihlašovaného označení bez řádného důvodu by nepoctivě těžilo z rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména starší ochranné známky Společenství nebo jim bylo na újmu,
- f) vlastníkem ochranné známky zapsané v jiné unijní zemi Pařížské úmluvy nebo ve státě, který je členem Světové obchodní organizace, pokud přihlášku podal zástupce, zprostředkovatel, obstaravatel nebo jiná osoba pověřená hájit hospodářské zájmy vlastníka ochranné známky podle článku 6septies Pařížské úmluvy (dále jen „obstaravatel“) na své vlastní jméno a bez souhlasu vlastníka, ledaže by tento obstaravatel své jednání řádně odůvodnil,
- g) uživatelem nezapsaného označení nebo jiného označení užívaného v obchodním styku pro shodné nebo podobné výrobky nebo služby, které je shodné s přihlašovaným označením nebo je mu podobné, pokud označení nemá místní dosah a právo k tomuto označení vzniklo před dnem podání přihlášky,
- h) fyzickou osobou, jejíž právo na jméno a na ochranu projevu osobní povahy mohou být dotčena přihlašovaným označením, popřípadě osobou oprávněnou uplatňovat tato práva na ochranu osobnosti,
- i) osobou, které náleží práva k autorskému dílu, pokud autorské dílo může být užíváním přihlašovaného označení dotčeno,
- j) vlastníkem staršího práva z jiného průmyslového vlastnictví, pokud práva z průmyslového vlastnictví mohou být užíváním přihlášeného označení dotčena,
- k) tím, kdo je dotčen ve svých právech přihláškou, která nebyla podána v dobré víře.

Ustanovení § 7 odst. 2 zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách vymezuje, že:

7. Závěr

Cílem předmětné práce na téma „Řízení o připomínkách“ bylo čtenáře podrobně seznámit s předmětným institutem, zejm. jednotlivými podmínkami, na základě kterých lze podat připomínky včetně rozebrání značného množství specifických případů. Důvody pro podání připomínek jsou upraveny v ustanovení § 4 a 6 zákona č. 441/2003 Sb. Aby bylo možno považovat podání za připomínky, musí obsahovat náležitosti taxativně vymezené právním předpisem. Osobou, která je oprávněna k podání připomínek, může být ve smyslu zákona každý, nicméně se nestává účastníkem řízení. Z pojmu „každý“ jsou však vyloučeny osoby, které mohou podat námitky dle ustanovení § 7 citovaného zákona. V rámci připomínek tedy platí, že okruh osob, které je mohou podat, je značně široký oproti těm, které mají aktivní legitimaci k podání námitek. Poté, co oprávněná osoba podala připomínky, musí být přihlašovatel Úřadem o připomínkách a výsledku jejich posouzení vyrozuměn a má právo se k nim ve stanovené lhůtě vyjádřit. Osobu, která podala připomínky, Úřad taktéž o výsledku jejich posouzení vyrozumí. Nicméně je nezbytné uvést, že zavedení tohoto institutu nemá v žádném případě takový efekt, že by sloužil osobám podávajícím připomínky k tomu, aby zápis ochranné známky do rejstříku byl protahován o několik měsíců. Konečně je třeba zmínit rozdíly mezi řízením připomínkovým a námitkovým, přičemž nejzásadnější odlišnosti spočívají v úhradě správního poplatku, resp. osvobození od něj, dále v podmínkách, podle kterých může být ten který návrh učiněn, lhůtách pro podání, okruh osob oprávněných podání učinit apod.

Resumé

Předmětem daného článku je „Řízení o připomínkách“. Tematicky se zaměřuje na institut připomínek, konkrétně na podmínky, podle kterých je možno je podat, jejich náležitosti, které musí podání obsahovat, osobami oprávněnými, nejpodstatnějšími rozdíly mezi řízením o připomínkách a o námitkách a současně nechybí ani ukázka a interpretace konkrétních případů.

Námitky podle odstavce 1 písm. a), b), e) a f) může podat rovněž přihlašovatel ochranných známek v těchto ustanoveních uvedených.

Ustanovení § 7 odst. 3 zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách uvádí, že:

V případě, že osoba oprávněná podat námitky podle odstavce 1 (dále jen „namítající“) po podání námitek udělí písemný souhlas k zápisu přihlášené ochranné známky do rejstříku, platí, že své námitky vzala zpět, a Úřad řízení o námitkách zastaví.

Resumé

The subject of the article is „*Observation proceedings*“. The theme focuses on the Observation institute, particularly on the conditions under which it is possible to submit observations, requirements which must the submission include, legitimate persons, the most relevant differences between the Observation proceedings and Opposition Proceedings and also several examples of specific cases and their interpretation.

Literatura

- HORÁČEK, R. a kol. *Zákon o ochranných známkách. Zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení. Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví. Komentář, 2., podstatně doplněné vydání.* Praha: C. H. Beck, 2008, 543 s.
- HORÁČEK, R., ČADA, K., HAJN, P. *Práva k průmyslovému vlastnictví.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, 448 s.
- GERLOCH, A. *Teorie práva.* 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 308 s.

Právní předpisy

- Zákon č. 135/1997 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 150/2002 Sb., správní řád soudní, ve znění pozdějších předpisů
Vyhláška č. č. 97/2004 Sb., k provedení zákona o ochranných známkách.

Sdělení o výsledku posouzení připomínek vydaná Úřadem průmyslového vlastnictví

- Sdělení o výsledku posouzení připomínek zn. sp. O-477183
Sdělení o výsledku posouzení připomínek zn. sp. O-477184
Sdělení o výsledku posouzení připomínek zn. sp. O-476349
Sdělení o výsledku posouzení připomínek zn. sp. O-475989
Rozhodnutí Úřadu zn. sp. O-472810 ze dne 17. 2. 2011
Metodické pokyny pro řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví s účinností od 1. 1. 2006

Vliv autorskoprávní ochrany na veřejné zakázky v oblasti ICT

Úvod

K nezpochybnitelným právům každého autora patří rovněž nárok napřiměřenou odměnu za vytvořené autorské dílo. Tuzemská² i mezinárodní³ úprava pak předmět autorského práva chápe rovněž počítačové programy a databáze. Tyto dva komponenty vzájemně často vytvářejí tzv. informační systémy⁴, které jsou vedle soukromého sektoru hojně využívány rovněž veřejnou správou, a to především v rámci elektronizace veřejné správy, neboli e-Governmentu. Vzhledem k nedostatku personálních i odborných kapacit si veřejná správa takováto řešení velmi často pořizuje dodavatelským způsobem.

Mezi dlouhodobé problémy a slabá místa zakázek na informační a telekomunikační technologie (ICT) dlouhodobě patří především nízká transparentnost a omezení hospodářské soutěže, kdy jako častý důvod je uváděna právě autorskoprávní ochrana vytvořeného díla ze strany zhotovitele, která je následně – v souladu s pravidly zadávání veřejných zakázek⁵ – důvodem k omezené soutěži v podobě tzv. jednacního řízení bez

- 1 Mgr. Jiří Průša je doktorandem na MUP, kde vede rovněž kurz „Informační systémy veřejné správy a e-Government“ a „Informatika o právu a veřejné správě“. J. Průša se dlouhodobě věnuje elektronizaci veřejné správy, tzv. e-Governmentu, kdy v minulosti působil rovněž jako ředitel Odboru hlavního architekta e-Governmentu na Ministerstvu vnitra ČR.
- 2 Zejm. §2, § 65 a §66 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).
- 3 Zejm. dohoda TRIPS (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) uzavřená v roce 1995, která po více než 100 letech doplnila a rozšířila Pařížskou úmluvu z roku 1883 mj. právě o počítačové programy či topografie počítačových prvků, tj. oblasti, které nebyly při konstituování této smlouvy známe. Ochrana počítačových programů je pak zahrnuta rovněž v tzv. Revidované úmluvě bernské (RUB), která jako podmínku ochrany díla nestanoví jeho jedinečnost, což umožňuje rovněž ochranu právě počítačových programů. Jako člen Evropské unie je Česká republika vázána rovněž evropskými předpisy, zejm. Směrnici Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991, o právní ochraně počítačových programů, která byla transponována právě do zákona č. 121/2000 Sb. (autorského zákona).
- 4 Zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy, pod pojmem informační systém rozumí: funkční celek nebo jeho část zabezpečující cílevědomou a systematickou informační činnost. Každý informační systém zahrnuje data, která jsou uspořádána tak, aby bylo možné jejich zpracování a zpřístupnění, provozní údaje a dále nástroje umožňující výkon informačních činností.
- 5 Především zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách a související evropské legislativy, především Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2014/24/EU ze dne 26. února 2014 o zadávání veřejných zakázek a o zrušení směrnice 2004/18/ES.

uveřejnění (JŘBÚ)⁶. Absence konkurence pak vede často jednak k vyšší ceně a často rovněž sporné kvalitě projevující se v některých případech rovněž v závažných výpadech či nefunkčnosti daného informačního systému.

Mezi nejmarkantnější projekty s nevhodně nastavenými autorskými právy, kterým se dostalo hojně negativní medializace, patří např. projekt pražské karty opencard či vývoj a provoz informačních systémů na Ministerstvu práce a sociálních věcí. Mezi další významné projekty potýkající se s problémem licenčních ujednání ale patří i další zakázkově vytvářené informační systémy veřejné správy, např. Informační systém o majetku státu (ISMS) či informační systém datových schránek (ISDS). Ve všech výše uvedených případech je možné hovořit o nevhodně nastavených smluvních vztazích, které vytvářejí nerovnováhu mezi autorem, resp. zhotovitelem jakožto poskytovatelem a objednavatelem, resp. nabyvatelem licence. Zde pak nastává otázka, zda ochrana průmyslového vlastnictví jakožto mocný nástroj, díky kterému si firma může získat exkluzivitu na nový výrobek či postup⁷ není v rozporu s principy hospodářské soutěže včetně možného zneužití monopolního (výsadního) postavení.

Cílem této práce je nejdříve zhodnotit právní úpravu ochrany počítačových programů, resp. databází, a následně se zaměřit na současnou praxi zadávání ICT veřejných zakázek. V rámci doporučení se pak práce pokusí nalézt možnou rovnováhu mezi zájmy autorů a zájmy veřejné správy, jejíž snahou by mělo být umožnění maximální transparentnosti, konkurence a efektivnosti – tj. dostat za nejnižší cenu co nejkvalitnější řešení a navrhnout opatření vedoucí k transparentnějšímu zadávání veřejných zakázek na ICT včetně vyčíslení potencionálních úspor. Součástí práce bude i základní zhodnocení současné praxe veřejné správy při využívání jednotlivých typů softwaru z pohledu jejich licencování, zejm. pak tzv. open-source a jeho uplatnění ve veřejné správě. Při zpracování této práce bude vedle analýzy využito rovněž komparace, a to zejména se Slovenskem, které se na tuto oblast zaměřuje minimálně od roku 2009.

1. Počítačový program a jeho ochrana jako autorského díla

Jak již bylo uvedeno, předmětem ochrany dle autorského práva je rovněž počítačový program či databáze, kdy zákon č. 121/2000 Sb., (autorský zákon) za dílo považuje též **počítačový program**, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvorem a **databázi**, která je způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu autorovým vlastním duševním výtvorem a jejíž součástí jsou systematicky nebo metodicky uspořádány a jednotlivě zpřístupněny elektronicky či jiným způsobem. Podle jiných definicí pak na počítačový program můžeme nahlížet jako na *sérii instrukcí, které řídí nebo podmiňují operace počítače⁸ či postup operací, který popisuje realizaci dané úlohy⁹.*

6 § 34 zákona č. ě. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách.

7 JAKL, Ladislav, JANSKA, Václav. *Úvod do systému právní ochrany průmyslového vlastnictví*; vyd. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2010; str. 59.

8 BOHÁČEK, Martin. In: HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*; 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009.

9 ŠTĚDROŇ, Bohumír; *Ochrana a licencování počítačového programu*; Praha: Wolters Kluwer, 2010, str. 43.

Dle autorského zákona pak *počítačovému programu bez ohledu na formu jeho vyjádření, včetně přípravných koncepčních materiálů, náleží ochrana jako dílu literárnímu*¹⁰. Nezbytnou podmínkou ochrany počítačového programu je naplnění obecných charakteristik autorského díla, tj. zejména nutnost prokázat původnost a reprezentovat tvůrčí činnost autora. Na rozdíl od mnoha jiných autorských děl však u počítačového programu není třeba prokazovat podmínku statistické jedinečnosti a neopakovatelnosti.

Autorem počítačového programu může být dle českého autorského zákona pouze fyzická osoba přesto, že Směrnice 24/2009/ES umožňuje, aby autorem díla byla rovněž osoba právnická. Ve vztahu k právnickým osobám jako autorům však výše uvedená Směrnice odkazuje na nutnost tuzemské právní úpravy,¹¹ a proto nelze v tomto případě tvrdit, že by tento právní akt byl do českého právního řádu transponován nedokonale. Ve vztahu k možnosti rozvíjet informační systém jiným subjektem, než jej vyvinul, je pak třeba zdůraznit, že autorský zákon neumožňuje chránit myšlenky a postupy, na kterých je založen jakýkoliv prvek počítačového programu včetně těch, které jsou podkladem pro jeho propojení s jiným programem.¹²

S nabytím účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (NOZ) je v českém právu ukotvena nová koncepce právnických osob, které jsou považovány za fiktivní, umělé subjekty práva vytvořené lidmi proto, aby sloužily jejich zájmům, nejsou nadány právní osobností a rovnost fyzických a právnických osob přichází v úvahu pouze v některých majetkových otázkách.¹³ Tato tzv. teorie fikce mimo jiné stanoví, že právnická osoba nemá kapacitu rozhodovat a vytvářet vlastní vůli, naopak tu za ni nahrazují její zástupci (typicky členové statutárního orgánu), a tudíž nemůže ani vytvořit autorské dílo.

Při posuzování právní úpravy v oblasti počítačových programů, resp. informačních systémů, je však nutno zohlednit, že autorský zákon umožňuje, aby na právnickou osobu byla přenesena oprávnění k výkonu majetkových práv k dílu na uzavřené licenční smlouvě. Mezi hlavní majetková práva definovaná rovněž autorským zákonem patří především: *právo užití díla v původní nebo jiným způsobem zpracované či jinak změněné podobě, samostatně nebo v souboru, anebo ve spojení s jiným dílem či prvky, a udělit jiné osobě smlouvou oprávnění k výkonu tohoto práva. Jiná osoba může dílo užít bez udělení takového oprávnění pouze v případech stanovených tímto zákonem.*¹⁴

Ve vztahu ke zkoumané problematice pak právnickou osobou, která je nabyvatelem příslušných licencí, může být jak subjekt veřejné správy, tak i dodavatel tohoto systému, který využil pro zhotovení daného informačního systému (počítačového programu) služeb subdodavatele, resp. subdodavatelů. Při posuzování autorských práv na straně dodavatelů se vedle subdodávek často setkáváme se zaměstnaneckým dílem, kdy daný

10 § 65 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

11 Viz čl. 2 - Autorem počítačového programu je fyzická osoba nebo skupina fyzických osob, které daný program vytvořily, nebo pokud to právní předpisy příslušného členského státu připouští, právnická osoba označovaná těmito právními předpisy za nositele tohoto práva.

12 JAKL, Ladislav. *Právní ochrana průmyslového a jiného duševního vlastnictví – repertorium*. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2011, str. 35.

13 TELEČEK, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon – komentář*; 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007.

14 § 12, odst. 1, zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

počítačový program vytvoří vlastní pracovníci dodavatele. Podle autorského zákona¹⁵ pak¹⁶ *zaměstnavatel vykonává svým jménem a na svůj účet autora majetková práva k dílu, které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovního nebo služebního vztahu k zaměstnavateli.*

2. Využívání a zhotovení počítačových programů pro potřeby veřejné správy

Obdobně jako komerční podniky rovněž veřejná správa pro zabezpečení svých každodenních činností využívá celou řadu počítačových programů. Tyto programy lze z *pohledu využití* rozdělit do následujících skupin:

- **Univerzální programy**, které byly vytvořeny pro obecné činnosti, při nichž veřejná správa nevyžaduje specifický software, ale velmi dobře a bez jakýchkoliv úprav může využít software běžně dostupný na trhu – ať již za úplatu či bezplatně. Mezi takovéto druhy softwaru patří např. operační systém, program pro zpracování textu (textový editor), čísel (tabulkový kalkulátor) či grafický editor nebo vyvolávací (objednávací) systém, který je využitelný jak na úřadě, tak např. v bance či na poště.
- **Programy vytvořené specificky pro potřeby veřejné správy** vytvořené velmi často v úzké vazbě na výkon správních či jiných činností vykonávaných zejména veřejnou správou, často s přímou vazbou na zvláštní zákony a činnosti vykonávané podle těchto předpisů – např. agenda spojená s místními poplatky¹⁷. Mezi typické reprezentanty této skupiny programů patří např. spisové služby, registr o střetu zájmů nebo právě aplikace (počítačový program) pro evidenci a správu výběru místních poplatků.
- **Zakázkově vytvářené programy** (softwaru) využitelné pouze jedním uživatelem¹⁸ pro výkon specifické činnosti. Mezi takovéto typy softwaru lze zařadit prakticky všechny informační systémy veřejné správy jako je např. již zmíněný informační systém o majetku státu, informační systém datových schránek či vizových informační systém (VIS).

15 § 58, odst. 1.

16 Pokud nebylo sjednáno jinak.

17 Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, taxativně stanoví poplatky, které obce mohou (ale nemusí) vybírat. V souladu s §1 výše uvedeného zákona se jedná o poplatek ze psů; poplatek za lázeňský nebo rekreační pobyt; poplatek za užívání veřejného prostranství; poplatek ze vstupného; poplatek z ubytovací kapacity; poplatek za povolení k vjezdu s motorovým vozidlem do vybraných míst a částí měst; poplatek za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů; poplatek za zhodnocení stavebního pozemku možností jeho připojení na stavbu vodovodu nebo kanalizace.

18 Uživatelem zde rozumím nabyvatele licence, tj. např. orgán veřejné správy, nikoliv uživatele ve smyslu osoby, kdy daný software může v rámci dané organizace využívat více koncových uživatelů, ať již zaměstnanců nebo externích uživatelů přicházejících do (zpravidla elektronického) kontaktu s danou institucí.

Z pohledu autorskoprávní ochrany a licenčních ujednání pak můžeme programy využívané ve veřejné správě rozdělit na:

- **Proprietární** – tj. programy, k jejichž zdrojovému kódu nemá uživatel v souladu s licenční smlouvou přístup. Takovéto programy uživatel nemůže studovat, měnit ani ovlivňovat jejich funkcionalitu.¹⁹ Z pohledu využití pak nehraje žádnou roli, zda proprietární software představuje univerzálně využitelný systém, jako např. kancelářský balík MS Office či operační systém MS Windows, nebo zakázkově vytvářený systém jakým je např. informační systém o majetku státu.
- **Open-source**, který poskytuje nabyvateli licence mnohem širší práva a svobody využití programu, zejm. jej dále *studovat, upravovat a vylepšovat*. *Nabyvateli je zároveň tento kód řádně zpřístupněn licencí, takže tyto své úpravy a vylepšení může dále, v souladu s licenčním ujednáním šířit. Mezi nejrozšířenější typy licencí patří GPL (General Public Licence), podle které může být software, tedy i jeho zdrojový kód, použit k jakémukoli účelu – tedy ke kopírování a libovolným úpravám. Výsledný produkt však musí být dále distribuován či sublicencován pod tímto typem licence.*²⁰ GPL licence má pak několik mírně odlišných verzí, kdy z našeho pohledu je zajímavá především tzv. EUPL (European Union Public Licence) vytvořená, schválená a hojně podporovaná Evropskou komisí.

Při studování open-source je však třeba zdůraznit, že software poskytovaný pod touto licencí nemusí být automaticky poskytovaný bezúplatně.

V souladu s autorským zákonem zároveň GPL zachová omezení osobnostních práv autora²¹ – právo rozhodovat o zveřejnění díla je vyjádřeno již v samotné formě licence, kdy autor nemá sice kontrolu nad užíváním svého díla, může si ale vyhradit právo být informován či poskytnout souhlas k jakékoli změně nebo jinému zásahu do svého díla. Nezpochybnitelným právem autora je pak právo osobovat si autorství.

Jak si následně ukážeme, úprava autorských práv a **typ udělené licence má zásadní vliv při zadávání veřejné zakázky**, zejm. pokud se jedná o možnost úpravy daného díla, ať již formou rozšíření o nové funkcionality, či zabezpečení podpory. V souladu se zákonem má totiž zadavatel (v případě informačních systémů veřejné správy subjekt veřejné správy) právo zadat danou veřejnou zakázku v rámci tzv. **jednacího řízení bez uveřejnění** (JŘBÚ), tj. předem vybranému soutěžiteli v případě, že *veřejná zakázka může být splněna z technických či uměleckých důvodů, z důvodu ochrany výhradních práv nebo z důvodů vyplývajících ze zvláštního právního předpisu pouze určitým dodavatelem.*²² Omezení přirozené konkurence pak může, a často rovněž má, přímý vliv na cenu, kterou zhotovitel za dané dílo zaplatí.

19 Viz autorský zákon (zákon č. 121/2000 Sb., § 51), který standardně zakazuje nabyvateli upravit či jinak měnit dílo, jeho název nebo označení autora, ledaže by toto bylo výslovně sjednáno ve smlouvě.

20 SÝKORA, Martin; *Open Source*; Praha: Právo IT; 2010; [on-line] [cit. 5. června 2014] dostupné z <http://www.pravoit.cz/article/open-source>

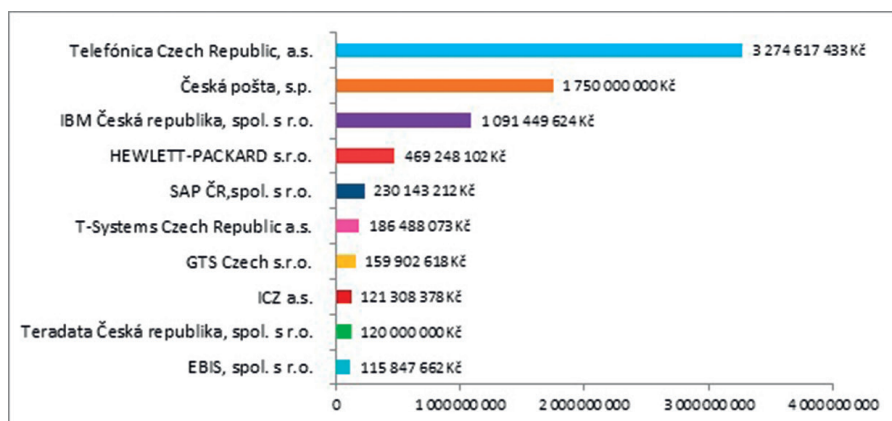
21 § 11 zákona č. 121/2000 Sb.

22 § 23, odst. 4 zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách.

3. Využití institutu JŘBÚ při zadávání IT zakázek

Na základě informací sdružení Oživení²³ bylo **jen v roce 2013 zadáno v režimu jednacího řízení bez uveřejnění (JŘBÚ) více než 600 IT zakázek²⁴ v objemu více než 8 mld. Kč.** Z celkového počtu 2 945 zakázek evidovaných na serveru Vsechnyzakazky.cz se tak jedná o přibližně 20 % s tím, že s rostoucí cenou zakázky a velikostí zadavatele²⁵ roste rovněž počet takto zadávaných veřejných zakázek. Analýza ze Slovenska, které má podobné prostředí a potřeby v oblasti IT jako ČR, pak mj. v této souvislosti uvádí: „*Významnou část nákladů na ICT tvoří poplatky za licence, zejména od několika významných celosvětových dodavatelů*“²⁶. Podobná situace panuje rovněž v ČR, kdy z hlediska objemu patří mezi nejvýznamnější dodavatele vybrané v rámci JŘBÚ nadnárodní společnosti jako je IBM, HEWLETT-PACKARD či SAP (viz graf)²⁷.

Graf č. 1 – Nejvýznamnější dodavatelé ICT řešení vybraných v rámci JŘBÚ

Největší zakázku (resp. soubor zakázek) zadávaných v tomto režimu představoval **Informační systém o majetku státu (ISMS)**, za jehož úpravy jen v roce 2013 zaplatil stát prostřednictvím Státní tiskárny cenin (STK) téměř 230 mil. Kč. Jednalo se přitom o 4 samostatné zakázky, které byly všechny zadány předem vybranému uchazeči (společnosti IBM) s odůvodněním právě na autorská práva vztahující se k produktu.

23 Vsechnyzakazky.cz, [on-line] [cit. 12. června 2014] dostupné z http://www.vsechnyzakazky.cz/zakazky/detail/?typ_zakazky=190&druh_rizeni=1115&cena_od=0&cena_do=17819557851&datum_zadani_od=01.01.2013&datum_zadani_do=31.12.2013&

24 Na serveru nejsou informace o všech zakázkách, zejm. schválených vládou a neuveřejněných ve Věstníku veřejných zakázek – např. spisová služba Ministerstva vnitra.

25 Jednací řízení bez uveřejnění je nejvíce využíváno především ministerstvy a dalšími ústředními orgány státní správy, jakožto i jejich podřízenými organizacemi.

26 Návrh opatření na zvýšení transparentnosti v souvislosti s nákupem a využíváním ICT ve veřejném sektoru (tzv. Desatero) [on-line] [cit. 15. června 2014] dostupné z www.informatizacia.sk/ext_dok-navrh_opatreni_desatoro/15276c.

27 Zdroj: Vsechnyzakazky.cz.

Dalším příkladem podobné zakázky je **spisová služba GINIS** implementovaná na Ministerstvu vnitra, které rovněž jen v průběhu roku 2013 zadalo veřejné zakázky ve formě JŘBÚ celkové hodnotě 72,7 mil. Kč (60 mil. Kč za podporu spisové služby na 3 roky (2014 – 2016) a 12,7 mil. Kč za rozšíření funkcionalit). Obě zakázky připadly firmě GORDIC v rámci JŘBÚ s odkazem na autorská práva. Spisová služba pak představuje typický příklad produktu, který je prakticky ve stejné podobě využíván velkým množstvím organizací veřejné správy, a u něhož by se vyplatilo centrální pořízení multi-licencí, resp. vývoj vlastního open-source řešení.

Třetí a hojně medializovaný případ představuje pražská karta **opencard**, do které Magistrát hlavního města Prahy (MHMP) a další subjekty (např. Dopravní podnik) investoval více než 1,35 miliardy Kč, aniž by měl řádně ošetřena autorská práva. Následkem je pak nejistota ohledně zajištění dalšího fungování systému ze strany jeho provozovatele, tj. MHMP, ale rovněž více než 1 mil. občanů, kteří tuto kartu využívají především jako tzv. tramvajenku.

U všech výše uvedených případů je přitom zcela zřejmé, že se jedná o zakázkově vytvářený software, u něhož **neexistuje ze strany objednavatele**, resp. nabyvatele licence, **racionální důvod, aby nepožadoval neomezenou licenci** umožňující zadat úpravy systému, resp. zabezpečení jejich provozu spojené s nezbytnými zásahy do programového kódu, rovněž jiným soutěžitelům. V důsledku nedostatečného ošetření autorských práv a vhodného nastavení licencí tak **stát** u softwaru, který potřebuje k zabezpečení svých každodenních činností, **není vlastníkem toho, co si objednává**, a přesto, že do daných systémů investoval značné finanční prostředky v řádech desítek až stovek milionů, se dostává do „zajetí“ dodavatele. O rozvoj systému se následně totiž může starat pouze jedna firma, čímž dochází k narušení hospodářské soutěže.

Zkušenosti přitom ukazují, že řádná soutěž dokáže dnes **snížit náklady i na více než polovinu předpokládané ceny**²⁸, viz přehled:

Tabulka č. 1: Přehled vybraných veřejných zakázek v oblasti IT

Název zakázky (zadavatel)	Počet nabídek	Předpokládaná cena	Dosažená cena
Implementátor AIS EO, AIS EOP a AIS ECD (<i>Ministerstvo vnitra</i>)	7	89,5 mil. Kč	54,9 mil. Kč
Dodávka komplexního informač. systému (<i>Elektrotechnický zkušební ústav</i>)	5	11 mil. Kč	6,84 mil. Kč
Implementace rozvoje služeb eGovernment (<i>Statutární město Chomutov</i>)	5	58 mil. Kč	35 mil. Kč
Tvorba nového webu (<i>Energetický regulační úřad</i>)	12	1,5 mil. Kč	0,6 mil. Kč
Podpora provozu aplikač. software eRecept (<i>Státní úřad pro kontrolu léčiv</i>)	4	32,5 mil. Kč	16,3 mil. Kč

Zdroj: Vlastní analýza na základě informací na www.vsechnyzakazky.cz

28 V roce 2014 se podařilo cenu veřejné zakázky na vývoj systému Single Window snížit dokonce z předpokládaných 5,7 mil. Kč na 1,3 mil. Kč s tím, že otevřeného výběrového řízení se zúčastnilo 5 společností.

S podobným problémem při zadávání IT zakázek se potýká rovněž Slovensko, jehož vláda již v roce 2010 konstatovala: „*Veřejné zakázky, kterých se účastní bez jednoznačného důvodu méně než 3 soutěžící, nejsou z hlediska přípravy podkladů (zadávací dokumentace) v pořádku, neboť při současné situaci na trhu s IT je nepravděpodobné, že by existoval jen jeden či dva zájemci.*“²⁹.

Na základě provedené analýzy pak Slovensko přijalo usnesení vlády³⁰, podle kterého mají orgány veřejné správy povinnost do smluv na vytvoření informačních systémů zahrnout ustanovení umožňující objednavateli **neomezené právo používat, upravovat a rozšiřovat předmět zakázky bez dalšího souhlasu zhotovitele, a to na základě výhradní licence v neomezeném rozsahu** (tj. tzv. neomezená licence).

Specifický problém při zadávání veřejných zakázek pak představuje **zneužívání rámcových smluv**, které umožňují obcházení otevřeného zadávání veřejných zakázek a případně nákup licencí, které pak nejsou využity. Typickým příkladem takovéto smlouvy je smlouva státu (uzavřená Ministerstvem vnitra) na licence produktů Microsoft (se společností Fujitsu Technology), na základě které byl zadán rovněž vývoj systémů na výplatu sociálních dávek na Ministerstvu práce a sociálních věcí (MPSV).³¹ Díky tomu, že si MPSV na dané práce najímalo subdodavatele, byl popřen jak předpoklad, že danou zakázku může realizovat pouze vybraný dodavatel, ale rovněž došlo k předražení zakázky, kdy Ivo Jančík, šéf odboru informatiky MPSV, pro Hospodářské noviny uvedl: „*Z neúplných podkladů jsme nakonec na ministerstvu zhruba spočítali, že služby Fujitsu byly – přepočteno na denní práci jednoho experta - předražené asi dvojnásobně.*“³²

Toto tvrzení jen potvrzuje výše uvedený předpoklad, že při vyšším počtu soutěžitelů bylo možné ceny IT zakázek snížit až o 50 %.

Obdobný problém jako zneužívání institutu rámcových veřejných smluv pak představuje existence státních monopolů, zejm. České pošty (včetně jejího odštěpného závodu ICT), kdy zákon umožňuje, aby veřejné zakázky byly zadávány tzv. **in-house** (tj. Ministerstvo vnitra zadá zakázku České poště) s tím, že daný subjekt však poté předmět zakázky dále soutěží. Výsledkem je pak nejen vyšší cena (zřejmě již není náhodou,

29 Návrh opatření na zvýšení transparentnosti v souvislosti s nákupem a využíváním ICT ve veřejném sektoru (tzv. Desatero) [on-line] [cit. 15. června 2014] dostupné z www.informatizacia.sk/ext_dok-navrh_opatreni_desatero/15276c.

30 Usnesení vlády č. 460 ze dne 6. července 2011, k návrhu opatření na zvýšení transparentnosti v souvislosti s nákupem a využíváním informačních a komunikačních technologií ve veřejném sektoru.

31 Např.: FRÁNEK, Tomáš; *Vnitro se chystá na Drábka, vybral si firmy bez smlouvy*; Praha: Aktuálně.cz; 2010; [on-line] [cit. 15. června 2014] dostupné z <http://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/ceska-ekonomika/vnitro-se-chysta-na-drabka-vybral-si-firmy-bez-smlouvy/tr~:article:733437/>.

32 BLAŽEK, Vojtěch; *Drábková zakázka: Stát platil 45 milionů měsíčně, ale nesměl se ptát, za co a proč*; Praha: Aktuálně.cz; 2014; [on-line] [cit. 15. června 2014] dostupné z <http://zpravy.ihned.cz/c1-61674410-drabkova-zakazka-stat-platil-45-milionu-mesicne-ale-nesmel-se-ptat-za-co-a-proc>.

že dle zjištění Nejvyššího kontrolního úřadu³³ byl informační systém datových schránek předražen až o 40 %), ale často i prodlužování zakázky, až ji není možné daný předmět zakázky realizovat³⁴.

Závěr a návrh opatření

Jedním ze základních principů autorského práva je poskytnutí přiměřené odměny autorovi díla, mezi které se, jak jsme si v této práci ukázali, řadí rovněž počítačové programy a databáze. Při analýze zadávání veřejných zakázek na informační a komunikační technologie je však třeba zdůraznit, že tato **odměna musí být přiměřená** a dále, že nastavený smluvní vztah (včetně licenční smlouvy) by měl **respektovat rovnoprávné postavení smluvních stran**. Vzhledem k tomu, že instituce veřejné správy hospodaří s veřejnými prostředky, tj. penězi daňových poplatníků, existuje zde oprávněný požadavek na dosažení co nejvyšší efektivity – tj. nejnižší ceny při nejvyšší možné kvalitě.

Na základě zhodnocení situace při zadávání veřejných zakázek lze pak učinit následující doporučení:

- **U zakázkově vyvíjeného softwaru**, u něhož neexistuje odůvodněný předpoklad, že by jej mohli využívat další (komerční) subjekty, by měla mít veřejná správa povinnost, podobně jako na Slovensku, požadovat, aby okamžikem zaplacení kupní ceny získala rovněž tzv. neomezenou licenci poskytující jí právo používat, upravovat a rozšiřovat předmět zakázky bez dalšího souhlasu zhotovitele, a to na základě výhradní licence v neomezeném rozsahu. Toto opatření by zabránilo největšímu „úniku“ finančních prostředků prostřednictvím nadměrného využívání institutu JŘBÚ, který je zejm. v oblasti IT nadužíván a jehož prostřednictvím je s odkazem na autorská práva zadáváno přibližně 20 % zakázek v celkovém ročním objemu 8 mld. Kč. Pokud bychom přijali premisu podloženou touto prací, že otevřená soutěž a více soutěžitelů umožňuje snížit cenu veřejné zakázky o 30–50 %, bylo by možné **ročně dosáhnout úspor v rozmezí 2,4–4 mld. Kč**, tj. přibližně 3 % schodku plánovaného státního rozpočtu na rok 2014 nebo též pokrytí min. všech výdajů obou komor Parlamentu ČR i Kanceláře prezidenta republiky.³⁵

V první fázi by tato povinnost mohla být vynucena usnesením vlády (podobně jako na Slovensku), které lze s ohledem na zákonné lhůty připravit a schválit během 3 měsíců s tím, že takovéto usnesení je platné pro všechna ministerstva a další ústřední orgány státní správy. V druhé fázi by pak výše uvedená povinnost měla podobu legislativy, podle které by smlouva s absencí převodu autorských práv byla považována za od počátku neplatnou podobně, jako je o tom uvažováno u uveřejňování smluv způsobem umožňující dálkový přístup (pravděpodobně prostřednictvím Portálu

33 BRANDT, Zdeněk *Kontrolní závěr: Peněžní prostředky použité na pořízení a provoz systému datových schránek*; Věstník NKÚ č. 3/2013; Praha: 2013.

34 Například projekt e-Sbírký a e-Legislativy, který musel být nakonec zrušen, čímž byl občanům znemožněn přístup k právu tak, jak vyžaduje rovněž nález Ústavního soudu.

35 Zákon č. 504/2012 Sb.; o státním rozpočtu České republiky na rok 2013.

veřejné správy dostupného na www.gov.cz). Příslušná legislativní opatření by mohla obsahovat rovněž povinnost povinného uveřejňování seznamu sub-dodavatelů a jejich podílu na plnění dané veřejné zakázky stejně jako zakáz subdodávek v případě, že daná veřejná zakázka byla přidělena na základě plnění rámcové smlouvy či JŘBÚ odůvodněných ochranou výhradních práv.

- U **programů vytvořených specificky pro potřeby veřejné správy a univerzálních produktů** by měla státní správa povinnost zajištění tzv. multi-licence, která by byla využitelná pro všechny subjekty veřejné správy. Takováto licence je (alespoň ze zkušeností v komerčním sektoru) vždy výhodnější, než několik samostatně pořízovaných licencí. Zkušenosti ze Slovenska pak ukázaly, že „*veřejné instituce nakupují stejné produkty za různé ceny, často přes různé zprostředkovatele. Využití licencí je však smluvně omezené jen pro kupující organizaci, a tak se platí za množství licencí, které se přitom ani reálně nevyužívají. Licence je přitom možné nakupovat ve státní správě např. prostřednictvím centrální smlouvy, která stanoví jednoznačné podmínky jejich nákupu, používání, evidence a umožní jejich využití ve veřejné správě bez ohledu na to, kdy a kým byly zakoupeny. Výsledkem by pak měly být výhodnější finanční podmínky při obstarávání a zároveň možnost zabezpečit evidenci licencí tak, aby byly efektivně využívány*“.
- V souvislosti s nevyužívanými licencemi je poučné, a do velké míry průlomové, rozhodnutí Evropského soudního dvora (ESD) z roku 2012, který v souladu čl. 4 odst. 2 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES o právní ochraně počítačových programů stanovil, že se právo na šíření (další převod) počítačových programů v rámci EU se vyčerpá při prvním prodeji licence a „**obchodování s „použitými“ softwarovými licencemi je legální. Autoři nemají podle soudu nárok bránit dalšímu prodeji takového softwaru. Podle ESD se exkluzivní práva na distribuci počítačového programu, která jsou pokrytá v licenci, vztahují pouze na první prodej. To platí pro software stažený³⁶ stejně jako na zakoupená CD a DVD**“. ESD rovněž konstatoval **neplatnost ustanovení licenčních podmínek** o zákazu prodeje takového softwaru.³⁷
- V neposlední řadě by měla být přijata **opatření, která podpoří rozvoj otevřeného softwaru (OSS) a jeho využívání ve veřejné správě**. Jedním z opatření by mohl být zákaz nákup licencovaných produktů (kancelářský balík, redakční systém, spisová služba) tam, kde existuje ekvivalentní open-source varianta. Seznam takovýchto produktů by mohl být definován ve vyhlášce k zákonu. Toto opatření by zabránilo nákupu licencí na spisové služby či kancelářských balíků. U některých produktů – především spisové služby či redakčních systémů pro správu webových prezentací – by bylo nutné, aby se stát aktivněji vložil do podpory open-source řešení jako je např. otevřená spisová služba Spisovka 3³⁸. Vývoj těchto systémů by sice nebyl bezplatný, díky principům, na kterých je otevřený software založen by se však na jeho vývoji

36 Pozn. autora: především prostřednictvím sítě Internet.

37 GAJDOŠOVÁ, Markéta. *Evropský soud: Prodej použitých licencí je legální*; Praha: 2012; ComputerWorld. [on-line] [cit. 20. června 2014] dostupné z: <http://computerworld.cz/ostatni/evropsky-soud-prodej-pouzitych-licenci-je-legalni-48536>.

38 www.spisovka3.cz; [on-line] [cit. 15. června 2014].

mohla podílet širší komunita (např. vedle vybraných a řádně vysoutěžených firem rovněž aktivní informatici samosprávy, kteří již dnes tyto produkty využívají), čímž by se náklady dnes zahrnované často v tzv. podpoře snížily a více rozložily.

Zkušenosti z některých (především) úřadů potvrzují, že zajištění bezproblémového chodu úřadu a výkonu agend lze bez potíží dosáhnout rovněž prostřednictvím open-source aplikací. V ČR se jedná především o menší úřady (např. Městská část Velká Chuchle). V zahraničí je však např. kancelářský balík OpenOffice využíván mnohem častěji – městem Berlín či finským Ministerstvem spravedlnosti. Ještě rozšířenější je pak využívání operačního systému Linux.

Podle rámcové smlouvy a souvisejících prováděcích smluv z června 2014³⁹ na **licen-
ce produktů Microsoft** hradí stát za jednu licenci kancelářského balíku MS Office přibližně 160 €⁴⁰, za operační systém pak částku přibližně 100 €. U jedné pracovní stanice tak může tato úspora za operační systém i kancelářských balíků činit min. 7 000 Kč. Ve veřejné správě je zaměstnáno 427 000 osob⁴¹, z nichž většina⁴² dnes již používá počítač, by se jednalo o úspory ve výši přibližně 2,8 mld. Kč. Pokud bychom odečetli 10 % obcí používajících již nyní produkty open-source, představovala by úspora jen za licence Microsoft cca 2,5 mld. Kč.

Výše předložená práce ukázala, že **autorskoprávní problematika má významný vliv na zadávání veřejných zakázek v oblasti informačních a komunikačních technologií**, kdy řádnému ošetření autorských práv a vhodné nastavení licence je slabým místem nejedné veřejné zakázky, ať již je důvod takového konání neznalost, nepoučenost či jiný.

Zejména nadnárodní společnosti pak svoji obchodní strategii (a možnost zajištění dlouhodobých zisků) staví na neposkytnutí licencí k vytvořenému dílu, díky čemuž pak mají zajištěny prostřednictvím institutu JŘBÚ další zakázky na rozvoj či provoz systému. V případě, že by stát věnoval nastavení licenčních práv řádnou pozornost, mohl by dle odhadů založených na zjištěných obsažených v této práci ročně dosáhnout úspor v rozmezí 2,4–4 mld. Kč, další úsporu ve výši 2,5 mld. Kč by pak představoval přechod na open-source.

39 Ministerstvo vnitra: Uzavřené smlouvy; <http://www.mvcr.cz/clanek/uzavrene-smlouvy.aspx> [on-line] [cit. 22. června 2014].

40 Cena vychází z předpokladu, že na jednom počítači pracuje jeden uživatel. Cena představuje součet poplatku za uživatele (81,20 €) a za zařízení (rovněž 81,20 €) v prvním roce platnosti smlouvy.

41 Údaj zahrnuje zaměstnance, jejichž plat reguluje a hradí stát. In: BOUCHAL, Petr; JANSKÝ, Petr; *Státní úředníci: Kolik jich vlastně je, kde a za jaké platy pracují?* Praha; 6/2014; Národohospodářský ústav AV ČR. Dostupné z http://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_studie_4_2014.pdf.

42 Podle šetření Českého statistického úřadu (ČSÚ) roku 2011 bylo využívání informační a komunikačních technologií veřejnou správou již samozřejmostí. K 31. prosinci 2011 mělo připojení k internetu 100 % krajských úřadů, 100 % organizačních složek státu a 99,8 % obecních úřadů.

Resumé

Účelem autorského práva je chránit oprávněné zájmy a práva autorů, mezi něž patří rovněž nárok na přiměřenou odměnu za vytvořené autorské dílo. Při zadávání veřejných zakázek v oblasti informačních a komunikačních technologií (ICT) je však tento zájem často zneužíván, a to zejména při zadávání veřejných zakázek na informační systémy veřejné správy. Ta se pak ocitá v pomyslné „dodavatelské pasti“ a díky nevhodně nastaveným pravidlům je při dalším rozvoji a často i provozu systému vázána na konkrétního dodavatele. Neošetření převodu licencí k autorskému dílu, v našem případě informačnímu systému, pak neumožňuje na úpravy, rozvoj nebo provoz systému vybrat konkurenční společnost v řádné veřejné soutěži.

V roce 2013 bylo zadáno v režimu jednacího řízení bez uveřejnění (JŘBÚ) více než 600 IT zakázek v objemu více než 8 mld. Kč. Z celkového počtu 2 945 zakázek evidovaných na serveru Vsechnyzakazky.cz se tak jedná o přibližně 20 % s tím, že s rostoucí cenou zakázky a velikostí zadavatele roste rovněž počet takto zadávaných veřejných zakázek. Otevřená soutěž a více soutěžitelů přitom umožňuje dnes snížit cenu veřejné zakázky o 30–50 %. Díky vhodnému nastavení licencí by tak veřejná správa mohla ročně dosáhnout úspor v rozmezí 2,4–4 mld. Kč, tj. přibližně 3 % schodku plánovaného státního rozpočtu na rok 2014.

Resumé

The purpose of copyright laws is to protect legitimate rights and interests of authors, among which belongs also the right to reasonable remuneration for works created. However, in procurement in the field of information and communication technology (ICT), this interest is often misused, especially when it comes to procurement tenders for public administration's information systems. Public administration then finds itself in the “supplier trap” and due to unfavourable policy is often bound to use a particular supplier for further development and often even for system operation. Not having transferred the licenses to an author's work, in this case an information system, leads to not being able to choose a competitor in a proper tender to modify, develop or operate the system.

In 2013 more than 600 IT contracts were entered under the negotiated procedure without publication, amounting to more than CZK 8bn. Out of the total number of 2 945 tenders in evidence at the Vsechnyzakazky.cz server it represents approx. 20 per cent, while it is true that the higher the price of the contract and the bigger the contracting authority, the higher also the number of so-entered public procurement. Nevertheless, an open competition and bigger number of competitors allows to reduce the procurement cost by 30–50 per cent. Thanks to appropriate setting of licences public administration could thus save CZK 2.4–4bn, i.e. approximately 3 per cent of the state budget deficit planned for 2014.

Literatura

- BOHÁČEK, Martin. In: HENDRYCH, Dušan. *Právnícký slovník*; 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009.
- JAKL, Ladislav. *Právní ochrana průmyslového a jiného duševního vlastnictví – repetitorium*. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2011.
- JAKL, Ladislav, JANSKA, Václav. *Úvod do systému právní ochrany průmyslového vlastnictví*. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2010.
- ŠTĚDRONĚ, Bohumír. *Ochrana a licencování počítačového programu*; Praha: Wolters Kluwer, 2010.
- TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon – komentář*; 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007.

Právní předpisy

- Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích.
- Zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon.
- Zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy.
- Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách.
- Zákon č. 504/2012 Sb.; o státním rozpočtu České republiky na rok 2013.

Další zdroje (včetně internetových)

- BOUCHAL, Petr, JANSKÝ, Petr. *Státní úředníci: Kolik jich vlastně je, kde a za jaké platy pracují?* Praha: Národohospodářský ústav AV ČR, 6/2014 Dostupné z http://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_studie_4_2014.pdf.
- BRANDT, Zdeněk. *Kontrolní závěr: Peněžní prostředky použité na pořízení a provoz systému datových schránek*; Věstník NKÚ č. 3/2013; Praha: 2013.
- BLAŽEK, Vojtěch. *Drábkova zakázka: Stát platil 45 milionů měsíčně, ale nesměl se ptát, za co a proč*. Praha: Aktuálně.cz; 2014; [on-line] [cit. 15. června 2014] dostupné z <http://zpravy.ihned.cz/c1-61674410-drabkova-zakazka-stat-platil-45-milionu-mesicne-ale-nesmel-se-ptat-za-co-a-proc>.
- FRÁNEK, Tomáš. *Vnitro se chystá na Drábka, vybral si firmy bez smlouvy*. Praha: Aktuálně.cz; 2010; [on-line] [cit. 15. června 2014] dostupné z <http://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/ceska-ekonomika/vnitro-se-chysta-na-drabka-vybral-si-firmy-bez-smlouvy/~:article:733437/>.
- GAJDOŠOVÁ, Markéta. *Evropský soud: Prodej použitých licencí je legální*; Praha: 2012; *ComputerWorld*. [on-line] [cit. 20. června 2014] dostupné z: <http://computerworld.cz/ostatni/evropsky-soud-prodej-pouzitych-licenci-je-legalni-48536>.
- SÝKORA, Martin. *Open Source*; Praha: Právo IT; 2010; [on-line] dostupné z <http://www.pravoit.cz/article/open-source>.
- www.informatizacia.sk
- www.vsechnyzakazky.cz

Podání přihlášky jako právní jednání

1. Úvod – náhled do historie

Úvodem je třeba uvést, že na toto téma, dokonce na doslovný výraz „právní jednání“, má důrazný dopad nejnovější právní úprava práva občanského, která vstoupila v účinnost k 1. 1. 2014 v podobě velmi diskutovaného právního předpisu, zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „NOZ“ – nový občanský zákoník).

Pokud bychom se podívali do historie teorie práva na výskyt pojmu „právní jednání“, mohli bychom zajít až do rakousko-uherského Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (Všeobecný zákoník občanský), ve kterém byla hlava 17 nadepsána „O smlouvách a právních jednáních vůbec“. Právní jednání v tomto případě bylo však překladem z výrazu „Rechtsgeschäft“, který by však mohl být považován i za „právní obchod“. Rovněž bylo často užíváno výrazu „právní chování“, ve kterém se promítalo subjektivní právo projevu svobodné vůle člověka.

K 1. 1. 1951, kdy vstoupil v platnost občanský zákoník z roku 1950, se právní jednání z právní terminologie více méně vytratilo a občanský zákoník jej v § 30 nahradil výrazem „právní úkon“. Jako důvod literatura uvádí, že bylo třeba zpřístupnit text zákona chápání veřejnosti a rovněž sblížit terminologii se slovenským jazykem.² Právní úkon byl v tomto zákoně definován jako „zejména projev vůle založit, změnit anebo zrušit právo nebo povinnost“. Dle mého názoru výrazem „zejména“ bylo specifikování právního úkonu značně ztíženo, protože za právní úkon mohly být považovány i jiné činnosti než výčet výše.

Právní úkon byl převzat rovněž do následujícího zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „OZ“), v této podobě: „Právní úkon je projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.“ Počátkem 70. let literatura uvádí výklad pojmu, jehož podstatou je projev vůle směřující k právním účinkům, na něž navazují právní následky, které měla osoba v úmyslu a celý právní úkon je uznatelný právním řádem.³ V pozdějších letech byly pojmové znaky některou odbornou veřejností⁴ zúženy na tři: vůle, její projev a účinky, které s projevem vůle zákon spojuje, čili prakticky dikce zákona. Otázka

1 Mgr. Veronika Pavlíčková je interní doktorandkou oboru Mezinárodní a regionální vztahy v průmyslovém vlastnictví.

2 ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č.89/2012*. Praha: Linde, 2013. Str. 13

3 LUBY Š. *Právne úkony v československom občianskom zákonníku, Právnické štúdie, roč. XBII, č. 1, SAV*, Bratislava: 1969.

4 J.Eliáš

následků není více komentována. Dalším autorem, který se zabýval výkladem, byl J. Švestka, který dovedl, že nesměruje-li projev vůle k způsobení právních následků, nejedná se o právní úkon. Jako další výklad můžeme uvést M. Zuklínovou, která uvádí, že vůle sama nemusí být zaměřena na vyvolání právních následků, ale dostačuje, že projev vůle objektivně směřuje k právním následkům, které s ním zákon spojuje, což může způsobit i situaci, že právní následky přesto nastanou při právním úkonu subjektu, i když si to subjekt nepřeje.

V letošním roce došlo k novelizaci občanského práva v široké míře a doznal změny i výše zmíněný právní úkon. Teoreticky se zákon navrácí k původnímu výrazu právní jednání, avšak prakticky význam zůstává stejný jako u právního úkonu původního občanského zákoníku z roku 1964.⁵ Právním jednáním se pro účely zákona č. 89/2012 Sb. rozumí jednání osoby (subjektu práva), které je schopné vyvolat právní následky, kterými jsou vznik, změna či zánik práv či povinností. Rovněž je slovně upraveno chování subjektu, který již nečiní právní úkon, nýbrž právně jedná. Podstatou pojmu je zde projev vůle, který musí být nějakým způsobem zřetelný, existující navenek, a touto pak vyvolávala právní následky. Jak bylo již výše uvedeno, dle M. Zuklínové vůle jednajícího na vznik právních následků zaměřena být nemusí, tudíž jedná-li osoba právně, právní následky vzniknou.

2. Právní jednání – obecně

Teorie práva vychází ve svých výkladech úplného vzniku práva z uvědomění si člověka jeho chování a jeho svobod. K určení hranic lidských svobod pak slouží právo, které určuje, že svoboda jednoho končí tam, kde začíná svoboda druhého. Uvědomělým chováním člověk projevuje svou vůli, která je-li v souladu s přijatým právním řádem, je právním jednáním (popř. je-li v rozporu s právním řádem, je jednáním protiprávním). Právo chrání daný stav, ale také zajišťuje, aby následky člověkem projevované vůle byly chráněny.

Právní následky (účinky) jsou vznik, změna a zánik subjektivních práv a povinností, přičemž toto jsou prvky nehybné. Naproti tomu to, co způsobuje jejich změnu, tedy právní jednání, je prvek dynamický. Příčinou právního následku je vždy právní důvod. Tímto důvodem může být jednak právní jednání člověka (v dnešní době i právnické osoby), konstitutivní právní akt nebo může stav práv a povinností ovlivnit také právní událost, která nemusí být závislá na vůli člověka (např. vis major). Veškeré příčiny právních stavů jsou označovány jako právní skutečnosti.⁶ Právní skutečnosti jsou možná právě odvozené od slova skutek, kterým lze určitým způsobem způsobit vznik, změnu či zánik práv či povinností či obojího.

Právní skutečnosti dle výše uvedeného lze klasifikovat do skupin podle kritéria, zda obsahují projev vůle či ne. Právní jednání jednoznačně prvek vůle obsahuje, stejně tak jako rozhodnutí orgánů veřejné moci. V právních událostech prvek vůle obsažen není.

5 ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č.89/2012*. Praha: Linde, 2013. Str. 16.

6 ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č.89/2012*. Praha: Linde, 2013. Str. 11.

Zde je však na místě zmínit skupinu právních skutečností smíšenou, kterou jsou výsledky činnosti vedoucímu ke vzniku něčeho nového a vzniku duševního vlastnictví. Při tvorbě díla zde vůle obsažena je. Ale může nastat i situace, kdy tvorba díla je prováděna člověkem, který není schopen právně jednat (např. pro duševní poruchu, nedostatek věku) a způsobit právní následek. Přesto však vznikne předmět, ke kterému se vztahují práva. Je nutné podotknout, že se jedná o práva autorská.

V další části naopak budou rozebrána práva průmyslového vlastnictví, která nevznikají samotným vytvořením díla, ale pro vznik ochrany je třeba předmětné řešení přihlásit k ochraně a poté je nutné také obdržet rozhodnutí příslušného orgánu o udělení této ochrany.⁷ Proto lze konstatovat, že tato práva vznikají pouze cíleným, určitým, vážným a svobodným právním jednáním, kterým je podání právě přihlášky.

3. Náležitosti právního jednání

Podle § 545 NOZ právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran. Z tohoto paragrafu lze dovodit, že právní následky jsou určeny právě obsahem právního jednání, které určuje osoba. Tím získáváme požadavek dvou náležitostí jednak osoby a jednak předmětu, kterého se právní jednání týká. Dalšími dvěma náležitostmi, které musí právní jednání obsahovat je náležitost vůle a projev vůle. Ta která náležitost pak určuje, zda právní jednání existuje, či zda je platné.

3.1 Náležitost subjektu (osoby)

Osobou je podle nového občanského zákoníku buď osoba fyzická, nebo osoba právnická. Podle § 17 odst. 1 NOZ práva může mít a vykonávat jen osoba a povinnost lze uložit jen osobě a jen vůči ní lze plnění povinnosti vymáhat. Subjekt, který je nezbytný pro vyvolání právního jednání, musí být také osobou v právním slova smyslu, tedy mít právní osobnost, kterou je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti (§ 15 odst. 1 NOZ). Dalšími podmínkami náležitosti osoby úzce spojenou s právním jednáním je svéprávnost. Svéprávnost umožňuje osobě vlastním právním jednáním nabývat pro sebe práva a zavazovat se k povinnostem. Rovněž platí, že svéprávnosti ani osobnosti se nelze vzdát ani zčásti a je-li tak učiněno, nepřihlíží se k tomu.

K podání přihlášky musí přihlašovatel splňovat zákonem stanovené podmínky způsobilosti k právnímu jednání, které byly výše uvedeny. Zvláštní zákony týkající se průmyslového vlastnictví stanoví, že právo na ochranu technických řešení náleží primárně původci vynálezu, užitného vzoru, průmyslového vzoru nebo topografie polovodičových

7 VOJČÍK P. a kol. *Právo duševního vlastnictví*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Str. 255.

výrobků.⁸ Postavení původce v právu průmyslového vlastnictví je nemálo odlišné od postavení v právu autorském, tedy nebude-li právně jednat a nepodá přihlášku se žádostí o tato práva, automaticky mu nevzniknou.⁹ V tomto momentu tkví rozdíl mezi průmyslověprávní ochranou a autorskoprávní ochranou, která vzniká automaticky vytvořením díla v objektivně vnímatelné podobě. Rovněž v případech ochranných známek je třeba, aby přihlašovatel podal návrh na zápis ochranné známky. Pokud je však ochranná známka zároveň dílem autorským a musí mít přihlašovatel svolení s užitím tohoto díla pro účely ochranné známky.

Pokud se ale vrátíme ke svéprávnosti fyzické osoby, je třeba citovat další ujednání nového občanského zákoníku: Není-li osoba plně svéprávná, je neplatné právní jednání, ke kterému není způsobilá. Neplatné je i právní jednání osoby jednající v duševní poruše, která ji činí neschopnou právně jednat (§ 581 NOZ).

U právnických osob existuje právní osobnost od jejich vzniku, tj. dnem zápisu do veřejného rejstříku do svého zániku, tj. dnem výmazu z veřejného rejstříku.

Shrnu-li fakta k náležitosti subjektu, je třeba, aby jednající byl schopen právně jednat, tudíž podat přihlášku, která zajišťuje možnost získat požadovaná práva k průmyslovému vlastnictví. Neznaменá to však, že tato práva budou udělena pouze na základě podání přihlášky, nýbrž až po úspěšném ukončení správního řízení příslušného úřadu (tj. v ČR Úřad průmyslového vlastnictví).

3.2 Náležitost vůle

Existence vůle předchází jejímu projevu. Vůle je obecně považována za chtění dosáhnout určitého následku (právního). Jak již bylo uvedeno k náležitosti osoby, získání autorského práva pro osobu bez způsobilosti k právnímu jednání je případem výjimečným, ale podle literatury přípustným.¹⁰ Nicméně § 551 NOZ uvádí: „O právní jednání nejde, chybí-li vůle jednající osoby.“ Na tomto místě pak hovoříme o zdánlivém právním jednání, které nevyvolává žádné právní následky (ani vyvolat nemůže). Toto jednání pouze vyvolává dojem právního jednání, avšak k dokonalosti právního jednání mu chybí nezbytné předpoklady, např. svoboda. Na existenci vůle tedy lze nahlížet z hlediska okolností, za nichž subjekt jednal. Bylo-li by právní jednání činěno pod tlakem tělesného nebo duševního násilí je prakticky zničena náležitost vůle nezbytná pro právní jednání¹¹.

V případě podání přihlášky za účelem získání práv k nehmotnému statku, bych si dovolila konstatovat, že tento oddíl je pro náš účel bezpředmětný, protože by nemělo praktický smysl ani pro protiprávně jednající osobu nutit přihlašovatele pod fyzickým

8 Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, v platném znění, zákon č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech, v platném znění, zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů, v platném znění, zákon č. 529/1991 Sb., o ochraně topografií polovodičových výrobků, v platném znění.

9 VOJČÍK P. a kol. *Právo duševního vlastnictví*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Str. 256.

10 ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012*. Praha: Linde, 2013. Str. 21.

11 srov. § 587 NOZ – Neplatnost právního jednání.

či psychickým tlakem k podání přihlášky a vlastně ho donutit získat kýžená práva, ledaže by toto jednání vedlo k dalšímu protiprávnímu donucení postoupení těchto práv. Přičemž pro protiprávně jednajícího by bylo samozřejmě jednodušší registrovat přihlášku rovnou na svou osobu, tudíž předchozí postup je nepravděpodobný.

Dalším případem, kdy právní jednání nemůže vyvolat právní následky je, když není perfektní, tedy nesplnilo vše, co je zapotřebí učinit, aby o právní jednání šlo. Právní jednání vyvolávající následky potřebuje perfekci neboli hotovost, která naopak od předchozího příkladu je v případě přihlášky naprosto nutná. Jedná se o to, že je-li právní jednání adresované, je perfektní až v momentu, kdy dojde do sféry dosažitelnosti svého adresáta. Přihlášku s žádostí o právní ochranu na předměty průmyslového vlastnictví je třeba podat podle zvláštních zákonů osobně na podatelně Úřadu průmyslového vlastnictví, poštou, faxem, do datové schránky Úřadu či elektronicky. Zde nám také vyplývá nutnost písemné formy, která bude podrobněji uvedena níže.

Nezbytnou podmínkou projevené vůle právního jednání je její vážnost. O právní jednání nejde, nebyla-li zjevně projevena vážná vůle. I zde literatura hovoří o zdánlivém právním jednání¹², způsobeném nedostatkem vážnosti. Jako příklad lze uvést vtipkování, hru, divadlo či film nebo výuku. V případě podání přihlášky, které vyžaduje formu písemnou, se o nedostatku vážnosti nedá hovořit, i když některé přihlašované nehmotné statky z vyprávění zkušených pracovníků Úřadu průmyslového vlastnictví by mohly být považovány za vtip, nicméně ty již spadají do oblasti předmětu právního jednání. A když už jsme u vtipkování či filmu, můžeme snad jen zmínit film režiséra L. Smoljaka: „Jára Cimrman ležící spící“ a známou scénu: Cimrman si chce nechat patentovat pojistku, žárovku, akumulátor, dynamo a elektroměr. Vše vyndá úředníkovi na stůl, ten ale ze skříně vyndá tytéž předměty a povídá: „Edison. Teď tu byl. Nic jiného nemáte?“

3.3 Náležitost projevu vůle

Právní jednání je právní skutečnost, která způsobuje právní následky a lze ji vyjádřit různými způsoby. Právně lze jednat konáním nebo opomenutím; může se tak stát výslovně nebo jiným způsobem nevzbuzujícím pochybnost o tom, co jednající osoba chtěla projevit (§ 546 NOZ). Konání je jednání v pozitivně právním smyslu, nekonání v negativně právním smyslu. Rovněž konání lze rozčlenit na dání (dare) a činění (facere) a nekonání na zdržení (omittere) se a strpění (pati).

Pokud se zaměříme na práva k průmyslovému vlastnictví, můžeme konstatovat, že v případě podání přihlášky za účelem poskytnutí práv k vynálezu, užitému vzoru, ochranné známce, průmyslovému vzoru, zeměpisnému označení, označení původu nebo topografie polovodičových výrobků, jedná se o činění. Dání by se pak mohlo týkat vlastnického práva k nehmotnému statku. Strpění by připadalo v úvahu v případě porušování práv k průmyslovému vlastnictví, které však může mít trvalé následky na právní stav věci.¹³

12 ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012*. Praha: Linde, 2013. Str. 56.

13 Srov. zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, § 12, odst. 1.

Také další členění uvedeného paragrafu na právní jednání výslovné a právní jednání objektivně nevzbuzující pochybnost o tom, co jednající subjekt chtěl projevit. Zde je rovněž pro podání přihlášky možný způsob pouze výslovný. Konkludentní právní jednání či právní jednání mlčky nepřipadá v případě písemného podávání všech žádostí o poskytnutí práv k průmyslovému vlastnictví v úvahu. Z mého pohledu lze naopak za typické konkludentní právní jednání považovat vytvoření díla chráněného autorským zákonem bez jakéhokoli přihlašování.

Pro ucelenost je třeba uvést také § 547 NOZ, který stanoví, že právní jednání musí obsahem a účelem odpovídat dobrým mravům i zákonu. Z čehož je možné dovodit, že každý má jednat tak, jak stanoví zákon. V případě porušení příkazu či zákazu zákona je sankcí neplatnost právního jednání. Tento výklad se pro podání přihlášky z mého hlediska jeví jako jednoznačný. Každá přihláška s žádostí o udělení práv k průmyslovému vlastnictví má své, zvláštními zákony stanovené, údaje žádosti, které je třeba, aby přihlašovatel uvedl, další podklady, které přihlašovatel musí dodat a stanovené poplatky, které musí přihlašovatel zaplatit, jinak není možné, aby požadovaná práva získal.¹⁴ Tedy jeho právní jednání musí být v souladu se zvláštním zákonem, který stanoví jednak podmínky pro získání práv a jednak určuje rozsah získávaných práv. Přihlašovatel tedy dosáhne svým právním jednáním právních následků v podobě vzniku práva priority, počátku doby platnosti ochrany, získá přesné datum, ke kterému jsou posouzena jednotlivá kritéria pro udělení ochrany a pokud předmět přihlášky tato kritéria splňuje, vzniká mu i právo na udělení ochrany.¹⁵

Projev vůle musí být určitý. O právní jednání nejde, nelze-li pro neurčitost nebo nerosozumitelnost zjistit jeho obsah ani výkladem (§ 553 odst. 1 NOZ). Určitost může být rozpoznána jednoznačností, která určuje právní následky, ale i obsah a předmět právního jednání. Bez této složky by nebylo možné ani v případě existence existence vůle její cíl určit. Zvláštní zákony týkající se předmětů průmyslového vlastnictví kladou nemalé požadavky na určitost právního jednání v případě podání přihlášek za účelem získání práv k nim. Pro ulehčení přihlašovatelům vydává Úřad průmyslového vlastnictví předtištěné nebo elektronické formuláře, které mají kolonky pro vyplnění náležitostí přihlášky, tak aby přihlašovatel některou z náležitostí neopomněl.

Dalším úskalím právního jednání je jeho srozumitelnost (tentýž §). Srozumitelnost závisí na formě právního jednání a je třeba, aby vyslovenému, napsanému či vykonanému bylo i ze strany třetí osoby nebo i subjektu samého porozuměno a byly pochopeny úmysly vedoucí k vzniku, změně nebo zániku práv nebo/a povinností a čeho se týkaly (jakého předmětu právního jednání). K vysvětlení či pochopení lze použít i určité výkladové pomůcky, které nový občanský zákoník uvádí v § 555, odst. 1: „Právní jednání se posuzuje podle svého obsahu.“ Obsahem podle teorie práva rozumíme konkrétní a určitá práva a povinnosti, které charakterizují právní jednání. Pro přihlášku s žádostí o udělení práv k určitému průmyslovému vlastnictví je užito pouze výslovného právního jednání v písemné formě. Výslovným jednáním je kromě písemného také ústní a z obou by mělo

14 JAKL L., JANSÁ V. *Úvod do systému právní ochrany průmyslového vlastnictví*. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2010. Str. 15.

15 VOJČÍK P. a kol. *Právo duševního vlastnictví*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Str. 262.

být průměrně inteligentnímu člověku jasné, co je v právním jednání vysloveno. Zde je také hledisko relativity srozumitelnosti, podle toho vůči komu se právní jednání jeví. Může nastat situace, kdy se právní jednání bude subjektu jevit srozumitelné (např. čitelný projev) a třetím osobám jako nesrozumitelné. Zde je významná skutečnost, zda třetí osoby jsou schopny určit obsah právního jednání či nikoli.

Mohu-li shrnout, pro písemné projevy vůle právního jednání je třeba, aby byly dostatečně určité a srozumitelné a v souladu se zákonnými pravidly. Stanovení podmínek zvláštními zákony pro přihlášky rovněž přispívá k této určitosti, i když jistě dochází k podání přihlášek nesrozumitelných, např. nečitelných, avšak tento stav je možné napravit odstraněním formálních vad v určené lhůtě.¹⁶

V předchozích odstavcích byla rovněž zmíněna forma právního jednání, která hraje nemalou roli při jeho posuzování. Každý má právo zvolit si pro právní jednání libovolnou formu, není-li ve volbě formy omezen ujednáním nebo zákonem (§ 559 NOZ). Zvláštní zákony pokrývající oblast průmyslového vlastnictví pro případ přihlášky právní jednání pro subjekt stanoví, a to v podobě nutnosti písemné formy. Tím je do jisté míry sice omezena svobodná volba právního jednání subjektu, ale pro předmět právního jednání, kterým je právo k průmyslovému vlastnictví, se podle mého názoru předešlo mnoha nejasnostem v právním jednání subjektů a poté i sporům vyplývajícím z nároků na právní ochranu průmyslového vlastnictví. V případě, že by subjekt nepostupoval tak, jak zákon stanoví, tedy nedodržel písemnou formu, sankcí je neplatnost právního jednání, což potvrzuje i § 588 NOZ: „Soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přiči dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.“ Tedy konkrétně, není-li dodržena písemná forma, není právní jednání platné, a je tím vyloučeno poskytnutí práv k průmyslovému vlastnictví.

3.4 Náležitost předmětu právního jednání

Předmětem právního jednání je to, čehož se právní jednání dotýká, resp. čehož se dotknou práva a povinnosti vzniklé, změněné či zaniklé právním jednáním. Předmět právního jednání není novým občanským zákoníkem specifikován. Co zákoník specifikuje, jsou jednak věci a jednak jiné entity, které mohou být předmětem práv a povinností, např. osobnost (viz výše), podíl, ovladatelná přírodní síla. Věci jsou v současné právní úpravě rozděleny na věci hmotné a nehmotné. Hmotná věc je ovladatelná část vnějšího světa, která má povahu samostatného předmětu. Nehmotné věci jsou práva, jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty (§ 496, odst. 1 a 2 NOZ). Na základě tohoto předpisu literatura uvádí, že by bylo možné zahrnout pod nehmotné věci i předměty duševního vlastnictví, které pro svou nehmotnou podstatu mají povahu nehmotné věci.¹⁷

16 JAKL L., JANSÁ V. *Úvod do systému právní ochrany průmyslového vlastnictví*. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2010. Str. 102.

17 JAKL L. (ed.) *Nový občanský zákoník a duševní vlastnictví*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2012. Str. 34.

Co je však pro předměty duševního vlastnictví podstatná podmínka, musí se jednat o takový nehmotný statek, který může být předmětem soukromoprávních smluvních vztahů (např. převodu či obchodování).¹⁸

V předchozí právní úpravě (zákon č. 40/1964 Sb., v platném znění) je zmíněna tzv. osobní složka podniku jakožto věci hromadné. Literatura uvádí, že nový občanský zákoník vychází z toho, že pod pojem obchodní závod jsou zahrnuty ty věci, které podnikatel svou vůlí určil.¹⁹ Můžeme tedy dovodit, že se jedná i o původní osobní složku podniku zahrnující nehmotné statky, tzn. i práva duševní a práva k průmyslovému vlastnictví.

Dalším aspektem, který je uváděn v literatuře, je možnost a dovolenost předmětu právního jednání.²⁰ Možné právní jednání spočívá ve fyzické schopnosti a realnosti předmětu. Neplatné je právní jednání, pokud má být podle něho plněno něco nemožného (§ 580 odst. 2 NOZ). Za nedovolené právní jednání je považováno takové jednání, které vylučuje zákon (např. nakládání s lidským tělem).

4. Závěr

Práva k průmyslovému vlastnictví vznikají pouze v případě, že původce nebo přihlašovatel právně jedná, a to ve formě podání žádosti včetně příslušných podkladů (i zaplacení poplatků). Právo na ochranu mu vzniká až tím okamžikem, kdy je správní řízení úspěšně zakončeno rozhodnutím zákonem zmocněného orgánu. Tedy konkrétně na základě uděleného patentu a popř. dodatkového osvědčení, zapsaného užitého vzoru, zapsaného průmyslového vzoru, zapsané topografie polovodičových výrobků, zapsané ochranné známky či zapsaného označení původu a zeměpisného označení.

Nikoli nepodstatným principem práva k průmyslovému vlastnictví je registrační zásada a s ní spojený veřejnoprávní poplatkový princip, bez nichž právo buď vůbec nevzniká (bez učinění registrace), nebo právo zaniká (bez zaplacení poplatku za prodloužení). Právní jednání je v tomto principu prvotním krokem, bez něhož by vůbec ke správnímu řízení nedošlo, a tudíž ani k nabytí práv. Výše prezentovaný rozbor jednotlivých náležitostí právního jednání nám podrobně ukazuje, že stačí absence jakékoli z uvedených složek, ze kterých se sestává právní jednání, aby k právnímu jednání nedošlo nebo bylo považováno za zdánlivé či neplatné. Právní jednání je základním kamenem práva, bez něhož by zmizela lidská podstata konání v právu, a tím i právo samé.

18 VOJČÍK P. a kol. *Právo duševního vlastnictví*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Str. 28.

19 GAŇO J., ELIÁŠ K., ZUKLÍNOVÁ M., SVATOŠ M. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Nakladatelství Sagit, 2012. Str. 233.

20 ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č.89/2012*. Praha: Linde, 2013. Str. 23.

Literatura

- JAKL L., JANSA V. *Úvod do systému právní ochrany průmyslového vlastnictví. 2.*, přeprac. a dopl. vyd. Praha: Metropolitní univerzita, 2010. 268 s. ISBN 978-80-86855-65-3.
- VOJČÍK P. a kol. *Právo duševního vlastnictví*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 495 s. ISBN 978-80-73803-73-5.
- JAKL L. (ed.) *Nový občanský zákoník a duševní vlastnictví*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2012. 163 s. ISBN 978-80-86855-87-5.
- GAŇO J., ELIÁŠ K., ZUKLÍNOVÁ M., SVATOŠ M. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Nakladatelství Sagit, 2012. 1120 s. ISBN 978-80-7208-922-2.
- ZUKLÍNOVÁ M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012*. Praha: Linde, 2013. 192 s. ISBN 978-80-7201-918-2.

Právní předpisy

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Články

- Š. LUBY. Právne úkony v československom občianskom zákonníku, *Právnické štúdie*, roč. XBII, č. 1, SAV, Bratislava, 1969

Resumé

Práva k průmyslovému vlastnictví jsou právy velmi specifickými z mnoha pohledů. Jednou ze zvláštností je registrační zásada a veřejnoprávní poplatkový princip, bez kterých práva k průmyslovému vlastnictví vůbec nevznikají nebo na základě nesplnění určitých podmínek pak zanikají. S přihlédnutím k právní úpravě v zákonu č. 89/2014 Sb., občanském zákoníku, který nově specifikuje právní jednání, se tato stať pokouší o analýzu právního jednání a jeho náležitostí nutných k podání přihlášky za účelem zahájení správního řízení, jehož cílem je získat práva k průmyslovému vlastnictví.

Resumé

Industrial property rights are very specific kind of rights in many ways. One of the unusualness is the principle of registration and statutory fee principle, without those the industrial property rights do not come into existence or if the conditions are not fulfilled than expire. Considering the legal regulation of the act No. 89/2012, civil code, what newly specifies the legal action, this paper shall analyze the legal action including its requirements necessary for the application leading (through administrative procedure) to attainment of industrial property rights.